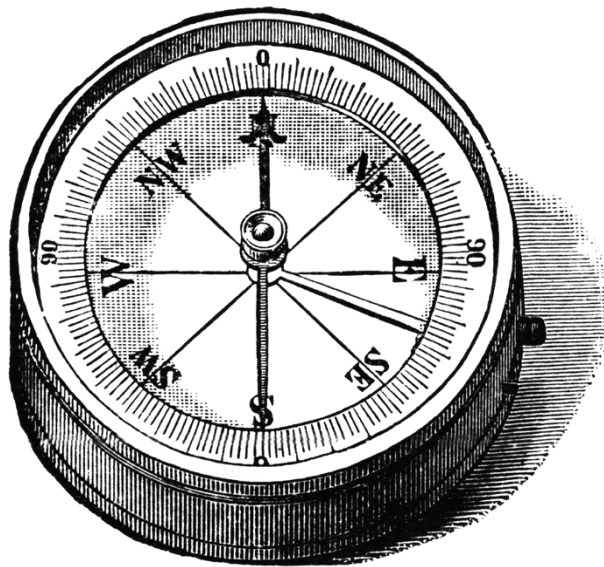

KONFIRMÁCIÓI IRÁNYTŰ

1. rész

Egyháztörténeti és egyházismereti munkatankönyv
evangélikus konfirmandusoknak

Gyülekezeti használatra

A Kajárpéci – Felpéci – Gyömörei Evangélikus Egyházközségekben
12–14 éves tanulók számára

Szerkesztette: Smidéliusz András

Kajárpéc, 2012–2013

TARTALOM:

ELSŐ RÉSZ

RÖVID EGYHÁZTÖRTÉNET ÉS EGYHÁZISMERET

1. AZ ELSŐ KERESZTYÉNEK ÉLETE – 5
2. A KERESZTYÉNÜLDÖZÉSEK – 7
3. A PÁPASÁG KIALAKULÁSA – 10
4. A NAGY EGYHÁZSZAKADÁS – 11
5. A KERESZTYÉNSÉG ÉS A MAGYAR NÉP TALÁLKOZÁSA – 13
6. AZ EGYHÁZ REFORMÁCIÓJÁNAK ELŐKÉSZÍTŐI – 15
7. LUTHER MEGTALÁLJA AZ EVANGÉLIUMOT – 16
8. LUTHER HARCA AZ IGAZ BŰNBÁNATÉRT – 19
9. „AZ EGYHÁZNAK REFORMÁCIÓRA VAN SZÜKSÉGE” – 21
10. LUTHER A WORMSI BIRODALMI GYŰLÉSEN – 22
11. AZ ÁGOSTAI VALLÁSTÉTEL – 24
12. LUTHER GYŰLEKEZETÉPÍTŐ MUNKÁJA – 26
13. AZ EVANGÉLIKUS HITVALLÁSI IRATOK – 29
14. A REFORMÁCIÓ MAGYARORSZÁGON – 30
15. A SZABADSÁGHARCOK ÉS A MAGYAROSZÁGI PROTESTANTIZMUS – 32
16. A TŰRELMI RENDELET – 34
17. EGYHÁZUNK 1848-49-BEN – 36
18. A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ A XX. SZÁZADBAN – 38
19. EGYHÁZUNK SZERVEZETE ÉS FÖLDRAJZA – 41
20. AZ EVANGÉLIKUS TEMPLOM – 43
21. AZ EGYHÁZI ESZTENDŐ – 45

22. BIBLIÁNK – 47

23. ÉNEKESKÖNYVÜNK – 49

24. A GYÜLEKEZET ÉLETE – 50

25. A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ MUNKATERÜLETEI – 53

26. A VILÁGKERESZTYÉNSÉG ÚTJA – 55

27. A VILÁG EVANGÉLIKUSSÁGA – 57

ÖSSZEFOGLALÓ KÉRDÉSEK – 60

FÜGGELÉK: ÉLETRAJZOK – 63

ÖTVEN LÉPÉS AZ ÓSZÖVETSÉG ÖSVÉNYEIN – 82

IMÁDSÁGOK – 94

RÖVID EGYHÁZTÖRTÉNET ÉS EGYHÁZISMERET

1. AZ ELSŐ KERESZTYÉNEK ÉLETE

Jézus Krisztus egyházának magvát a tizenkét tanítvány alkotta.

*Péter volt az első, kit követett András,
Jakab, János, Fülöp, Bertalan és Tamás.
Máté, Jakab, Simon, Taddeus és Júdás.
Így nevezi őket rendre a Szentírás.*

Őket készítette fel Jézus arra a hivatásra, hogy az egyház kicsi magva terebélyes fává növekedjék. Az egyháznak a tagjai azok, akik az apostolok tanítása alapján állnak, tehát azok, akik hiszik és vallják, hogy Jézus Krisztus az Isten Fia, a mi Urunk és Megváltónk.

Pál apostol

Ennek a tanításnak volt az eredménye, hogy sokan hittek úgy, mint az apostolok hittek. Amikor megismerték Krisztust, mint Megváltójukat, és megkeresztelkedtek, akkor keresztyénekké lettek.

Az első keresztyének eleinte a zsidók közül kerültek ki. Jóval az első század vége előtt pogányok is nagy számmal lettek keresztyénekké.

Istentiszteleteiket vasárnap tartották, mert

a keresztyének erre a napra úgy emlékeztek vissza, mint Jézus feltámadása napjára. Az istentiszteleteken hálát adtak Istennek az ő Fiában kapott ajándékért, és Jézushoz imádkoztak bűnbocsánatért és segítségért. Himnuszokat énekeltek, melyek kifejezték Krisztusba vetett hitüket. Továbbra is hallgatták az Ószövetségből felolvasott igeszakaszokat, de ahogyan vezetőik ezeket magyarázták, abból az a felismerés tükröződött, miszerint Jézus eljövetele az Ószövetség szavainak és ígéreteinek beteljesedését jelentette. Az apostolok, ha jelen voltak, maguk is beszéltek és hitet tettek Jézusról, ha pedig nem voltak jelen, akkor mások olvasták föl Jézusról szóló írásait. Közösségeikben rendszeresen megtörték a kenyeret, szétosztották a bort, Jézus utolsó vacsorájára emlékeztek.

Milyenek voltak az első keresztyének és milyen életet éltek? A legnagyobb részük egyszerű munkás vagy rabszolga volt. A megélhetésért keményen megdolgoztak, és egyszerű életet éltek. De volt néhány jómódú férfi és asszony, és néhányan a magasabb társadalmi osztály neveltjei voltak. Az istentiszteleten azonban mind egyenrangúak voltak. Akár gazdag, akár szegény, szabad vagy rabszolga, zsidó vagy pogány, mind testvérnek érezte magát a Krisztusban. (Jn 13,35.) Mindig vendégszeretők voltak, otthonaikba befogadták és elszállásolták az utasokat. A szegényekről és szűkölködőkről gondoskodtak. Lehetőleg gondját viselték az özvegyeknek, árváknak, betegeknek és szegényeknek. (ApCsel 2,45; 4,32–37.)

Amikor a keresztyén csoportok összejöttek, egyeseket vezetésre jelöltek ki. Először természetesen az apostolok voltak a vezetők, ők voltak az elsők, akik a megváltásról szóló hírt terjesztették és összegyűjtötték az első keresztyén csoportokat. De a csoportok számbelileg mindinkább növekedtek, lehetetlen volt, hogy az apostolok minden tennivalót elvégezzenek. Segítségre volt szükség, hogy a szegényekről és szűkölködőkről megfelelően és igazságosan tudjanak gondoskodni. Ennélfogva szükségszerűen kifejlődött bizonyos fajta szervezet.

A véneket vagy presbitereket mint vezetőket az idősebbek és tekintélyesebbek közül

választották. A vének kötelessége volt felügyelni a tanításra, a gyülekezet életmódjára és istentiszteletére. A közülük kiemelkedőt választották püspökké.

A vezetők másik csoportját a diakónusok alkották, akik a vének segítőtársai voltak. Kötelességük különösképpen a szeretetadományok egybegyűjtése és szétosztása volt. (ApCsel 6,1–7.)

1. Szövegelemzés

⁴²Ezek pedig kitartóan részt vettek az apostoli tanításban, a közösségben, a kenyér megtörésében és az imádkozásban. ⁴³Félelem támadt minden lélekben, és az apostolok által sok csoda és jel történt. ⁴⁴Mindazok pedig, akik hittek, együtt voltak, és mindenük közös volt. ⁴⁵Vagyonukat és javaikat eladták, szétosztották mindenkinek: ahogyan éppen szükség volt rá. ⁴⁶Napról napra állhatatosan, egy szívvel, egy lélekkel voltak a templomban, és amikor házanként megtörték a kenyeret, örömmel és tiszta szívvel részesültek az ételben; ⁴⁷dicsérték az Istent, és kedvelte őket az egész nép. Az Úr pedig napról napra növelte a gyülekezetet az üdvözülőkkel. (ApCsel 2,42–47)

Gyűjtsd össze, mi minden határozta meg az első gyülekezet életét!

.....
.....
.....
.....
.....

³²A hívők egész gyülekezete pedig szívében és lelkében egy volt. Senki sem mondott vagyonából bármit is a magáénak, hanem mindenük közös volt. ³³Az apostolok pedig nagy erővel tettek bizonyosságot az Úr Jézus feltámadásáról, és nagy kegyelem volt mindnyájukon. ³⁴Nem volt közöttük egyetlen szűkölködő sem, mert akiknek földjük vagy házuk volt, eladták azokat, az eladott javak árát pedig elhozták, ³⁵és letették az apostolok lába elé, azután szétosztották mindenkinek úgy, ahogyan szüksége volt rá. (ApCsel 4,32–35)

Miben volt különleges a gyülekezet tagjainak

egymáshoz fűződő viszonya? Egy szóval hogyan jellemeznéd magatartásukat?

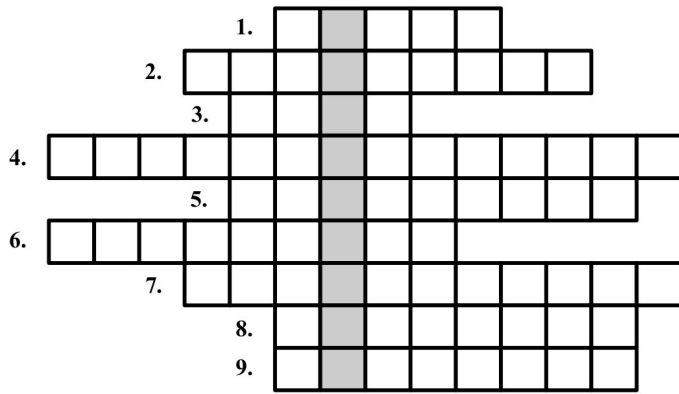
.....
.....
.....
.....
.....

¹Saul pedig az Úr tanítványai elleni fenyegetéstől és öldökléstől lihegve elment a főpaphoz, ²és levelet kért tőle Damaszkuszba a zsinagógákhoz, hogy ha talál olyanokat, akik az Úr útjának hívei, akár férfiakat, akár nőket, megkötözve vihesse azokat Jeruzsálembe. ³Útközben azonban, amikor éppen Damaszkuszhoz közeledett, hirtelen mennyei fény villant fel körülötte, ⁴és amint a földre esett, hallotta, hogy egy hang így szólt hozzá: „Saul, Saul, miért üldözöl engem?” ⁵Ő pedig megkérdezte: „Ki vagy, Uram?” Az így válaszolt: „Én vagyok Jézus, akit te üldözöl. ⁶De kelj fel, menj be a városba, és ott megmondják neked, mit kell tenned.” ⁷A vele utazó férfiak pedig szólanul álltak, mert hallották ugyan a hangot, de senkit sem láttak. ⁸Saul pedig felkelt a földről, és kinyitotta szemét, de egyáltalán nem látott. Ezért kézen fogva vezették be Damaszkuszba, ⁹és ott három napig nem látott, nem evett, és nem ivott. (ApCsel 9,1–9)

Tudod-e milyen néven vált ismertté később a történetben szereplő Saul?

.....

2. Keresztrejtvény

Ebben a városban nevezték először Krisztus követőit keresztyéneknek:

.....

1. Jézus kételkedő tanítványa; 2. Így is nevezzük a Bibliát; 3. Az egyik evangélista; 4. A gyülekezet ünnepe; 5. Jézus mennybemenetele után így nevezték a tanítványokat; 6. A rómaiak így hívták birodalmuk tartományait; 7. Prédikáció; 8. Ilyen utakat tett meg Pál apostol; 9. Jézus feltámadásának napja

3. Magyarázd meg az alábbi kifejezéseket!

Presbiter:

.....

Püspök:

.....

Diakónus:

.....

4. A négyzetben az őskeresztyén istentisztelet elemei vannak elrejtve. Keresd meg őket!

I	C	A	S	Á	S	Ú	R
G	Ú	V	É	R	P	A	V
E	O	L	D	E	Ó	C	A
Z	U	T	I	C	I	M	C
A	I	D	K	Á	S	E	S
S	M	Á	O	Z	A	R	O
É	G	R	É	Ó	D	L	I
L	K	E	N	D	Ü	A	V

1.

2.

3.

4.

5.

2. A KERESZTYÉNÜLDÖZÉSEK

A római törvényekben tilalom alatt állott az idegen vallások követése. Egyes vallásokat – mint a zsidó vallást is – a megtúrt vallások fogalma alá soroltak. Amíg a keresztyéneket a zsidókkal azonosították, addig bánatlanul maradtak. Később azonban ebben az oltalomban már nem részesültek, a keresztyén vallás nem tartozott az engedélyezett sorába. Ennél azonban sokkal több veszélyt jelentett a keresztyének számára az, hogy a császárt nem tekintették istennek, őt nem imádták, a császárkultuszban nem vettek részt. Ez azt jelentette, hogy aki a császár képe előtt nem mutatott be áldozatot, az felségsértést követett el. Ezért három évszázadon át tartott a keresztyénség üldözése a római császárok részéről. A legkegyetlenebb üldözések Nero, Domitianus, Decius és Diocletianus császárok uralkodása alatt folytak.

Nero császár idején (54–68) érte a keresztyéneket az első üldözés. 64-ben Róma

városát kilenc napig tartó tűzvész nagyrészt elpusztította. A nép Nero-t gyanúsította a város felgyújtásával, aki úgy akarta magáról elterelni a gyanút, hogy a keresztyéneket vádolta, és ezért a legnagyobb kegyetlenséggel üldözte. Voltak, akiket állatbőrbe varrva kutyákkal tépettek szét, másokat keresztre feszítettek, véres cirkuszi játékokban öltek meg vagy szurkos szövetekbe göngyölve, mint égő fáklyákat égettek el. A hagyomány szerint Péter és Pál apostolok is a Nero-féle üldözési hullám alatt szenvedtek vértanúhalált.

Domitianus (81–96) egyes keresztyéneket vagyonvesztéssel, száműzetéssel és halállal büntetett. Jézus rokonait Rómába idézte, mert meg akarta vizsgálni, milyen veszélyt jelentene számára az a jövendölés, hogy Jézus visszajön. De mikor látta, hogy veszélytelen emberekről van szó, elbocsátotta őket.

Decius (249–251) Róma régi hatalmát a régi pogány vallás segítségével akarta visszaállítani. Ezért vonult teljes erővel a keresztyének ellen. Az ő korában kezdődött meg az általános üldözés, amely méretében és kegyetlenségében minden eddigit felülmúlt. Elsősorban a gyülekezetek vezetőit, a püspököket üldözte. Ilyen körülmények között voltak olyanok, akik életük megmentése érdekében látszólag elfogadták a császárkultuszt: a császár és pogány istenek szobrai előtt áldoztak. Az állhatatosak is két csoportra oszlottak: hitvallóknak nevezték azokat, akik élve szabadultak meg az üldözésekből és vértanúknak azokat, akik hitükért meghaltak.

Diocletianus uralkodása (284–305) alatt az utolsó, de egyben igen súlyos megpróbáltatások érték az egyházat. Négy parancs jelent meg egymás után a keresztyének ellen, amelyek elrendelték templomaik lerombolását, a szent iratok elégetését, megtiltották összejöveleiket, polgári jogaiktól megfosztották, minden hivatalból kizárták őket.

Nagy Konstantinus vetett véget az egyház háromezázados szenvedéseinek. Maxentiuson aratott győzelme után Liciniusszal együtt Milanóban 313-ban nagyfontosságú rendeletet adott ki, amely az egész birodalom területére kimondta a vallásszabadságot, megengedte a keresztyén hitre való áttérést, s a keresztyéneknek visszaadta elvett templomaikat.

1. Szövegelemzés

Suetonius római életrajzíró (Kr.u. I-II. század)

így ír Nero-ról:

Nem kímélte sem a népet, sem a Város falait. Beszélgetés közben ezt a sort idézte egyszer valaki: „Ha meghalok, a földet tűz eméssze el.” „Sőt – mondta Nero –, még életemben!”, és így is cselekedett. Mintha ugyanis bosszantaná az ódon épületek csúfsága, a girbegörbe, keskeny utcák látványa, felgyújtotta Rómát; ez oly nyilvánvaló volt, hogy sok consuli rangú férfi egy ujjal sem bántotta Nero szolgálait, pedig kóccal, fáklyával a kézben tetten érték őket tulajdon házaikban; (...) A város égését Nero a Maecenas-toronyból nézte végig, gyönyörködve, mint mondta: a lángok szépségében, s ismert színpadi öltözetében a „Trója elesté”-t énekelte. De a lehető legnagyobb hasznot és zsákmányt akarván húzni még ebből a szörnyűségből is, kihirdette, hogy ingyen magára vállalja a hullák meg az üszkös romok eltakarítását, s nem engedte, hogy háza tája maradványaihoz bárki is közelítsen; közben azonban az önként felajánlott, valamint a kényszerűen behajtott adományokkal mind a tartományokat, mind a magánemberek anyagi erőforrásait csaknem kimerítette. (Gaius Suetonius Tranquillus: A Caesarok élete. Hatodik könyv. 38.)

Milyen embernek mutatja be Nero császárt a történetíró?

.....
.....
.....
.....

2. Lelkészetek segítségével fejtsétek meg és elemezzétek, mit ábrázolnak a képek!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Hogyan fogadta a keresztyének megjelenését a korabeli társadalom? Jelöld meg azt a kijelentést, amelyik szerinted találó!

- Észre sem vették őket, mivel csendes és visszahúzódó életet éltek.
- Életvitelüket furcsának tartották azok, akik dőzsöléssel, kicsapongással próbálták elfedni életük céltalanságát.
- Hitéletük mássága miatt némelyek istentagadóknak, gyilkosoknak és veszélyes lázadóknak tartották őket.
- Hamar megszerették őket, és néhány év alatt hivatalos vallássá lett a keresztyénség az egész Római Birodalomban.
- Különböző társadalmi feszültségek és a keresztyénekkal szembeni értetlenség miatt már az első században megkezdődtek a keresztyénülözések.

4. Melyik római császárnak mi fűződik a nevéhez? Kösd össze!

Nero	A legkegyetlenebb keresztyénüldözések az ő idejében történtek.
*	*
Domitianus	Leromboltatta a keresztyének templomait, és elégettette szent irataikat.
*	*
Konstantinus	Felgyújtatta Rómát, és a gyanút a keresztyénekre terelte.
*	*
Diocletianus	Jézus rokonait Rómába idézte.
*	*
Decius	Megengedte a birodalom területén a vallásszabadságot.

3. A PÁPASÁG KIALAKULÁSA

Egyik század a másik után telt el, és az evangélium mind beljebb és beljebb jutott Európába.

Egyesek a hittérítők közül püspökökké lettek. Mivel Róma a birodalom fővárosa volt, a római püspök tekintélye a többi püspök fölé emelkedett. A római püspök most már arra törekedett, hogy a földön élő egész keresztyén egyház feje legyen, s mint ilyen igényelte a maga részére a pápai címet. Kijelentette, hogy Krisztus Szent Pétert az apostolok vezetőjévé tette. A pápa egyenesen utóda Szent Péternek, és mint Szent Péter az apostolok feje volt, így a pápa is, mint Péter apostol utóda, legfőbb feje a püspököknek és más egyházi embereknek.

A megváltozott tanítás elhomályosította az evangéliumot. Az apostolok szerint csak Isten bocsáthatja meg a bűnöket, és Jézus azért jött, hogy azt az örömhírt hozza, hogy Isten kegyelmes, és kész megbocsátani a bűnöket. De most az egyház azt tanította, hogy Krisztus ezt a hatalmat a pápának adta. A bűn következményeitől csak úgy szabadulhatunk meg, ha bizonyos „jó cselekedeteket” hajtunk

vége, amelyeket az egyház előír.

Megváltozott az istentisztelet módja is. Mióta a latin nyelvet használták, a nép egyáltalán nem értette, mi hangzik el az istentiszteleten. A hangsúly a szertartási formákon volt. A szertartásokat mindig latinul olvasták vagy énekelték, a nép inkább csak figyelt, mint részt vett az istentiszteleten.

Ennek az lett a következménye, hogy a papok a néptől (laikusoktól) mindjobban elkülönítették magukat. Egyedül ők nyertek hatalmat arra, hogy Isten nevében beszélhessenek és bűnöket megbocsáthassanak; csak egyedül nekik volt megengedve a pohár (bor) vétele az Úr Szent vacsorájában.

Minden jó cselekedet felett valónak tekintették a szerzetesek életét. Néhány szerzetes egyedül élt, de a nagyobb részük hatalmas házakban, kolostorokban élt együtt. Hasonló intézményeket alapítottak a nők részére, akiket apácáknak hívtak

Európában a pápa az egyház ura lett, sőt az uralkodók is alávetették magukat tekintélyének. Egyedül keleten tagadta meg az egyház ennek az uralkodási jognak az elismerését. Hogy a nyugati egyház a keletitől magát megkülönböztesse, szokássá vált a nyugati egyházzal mint római katolikusról beszélni. Rómainak hívták, mert a római püspök, a pápa volt a feje; katolikusnak nevezték (katolikus = egyetemes), mert azt igényelte, hogy a világon az egyház feje egyedül ő legyen.

1. Szövegelemzés

Szókratész (született 380 körül) egyháztörténetében a következőképpen számol be a 366-os római püspökválasztásról:

Amikor Valentinianus császár teljes nyugalmat teremtett és semmiféle szektát nem háborgatott, Damasus nyerte el Liberius után Róma püspökségének az irányítását. Ez után az esemény után a következő ok miatt támadt zavar a római egyházban. Ursinus, ugyanennek az egyháznak a diakónusa, jelölt volt a püspökségre, amikor a püspökválasztás történt. Mikor tehát inkább Damasus mellett döntöttek, Ursinus nem tudta elviselni, hogy reménye csődöt mondott, hanem az egyházzal szemben álló gyülekezetet hozott létre, és néhány sötét lelkű püspököt rábírt, hogy titokban szenteljék püspökké. Nem templomban szentelték fel, hanem a Sicininus

nevű bazilika titkos helyiségében. Mikor ez megtörtént, szakadás lett úrrá a népen. Nem valamilyen hit vagy eretnokség miatt ütöttek pártot egymás ellen, hanem csak amiatt, hogy kinek kell elfoglalnia a püspöki széket. Ennek következtében megütköztek egymással a tömegek, úgyhogy sokan meg is haltak az összecsapásokban. Ezért sok laikust és klerikust büntetett meg az akkori praefectus, Maximinus. Így aztán Ursinus kénytelen volt felhagyni vállalkozásával, mire azok is lecsillapodtak, akik őt akarták követni. (Szókratész Szkholasztikosz egyháztörténete. Negyedik könyv. 29.)

Mi sarkallhatta Ursinust arra, hogy titokban püspökké szenteltesse magát?

.....

Mire következtetsz ebből?

.....

2. Fejtsd meg a titkosírást!

▲○☎☑◇♣▲☸☉:

+☑◀○:

❖☸☉❖☑▲:

❖○❖○:

A, Á=○ B=● C=☺ D=☼ E,É=♠

F=♥ G=□ H=◆ I,Í=♣ J=■ K=▲

L=◇ M=◀ N=✉ O,Ó,Ö,Ő=☑ P=❖

Q=♪ R=+ S=☸ T=☎ U,Ú,Ü,Ű=☸

V=→ Z=↘

3. Húzd össze a párokat!

Az evangélium mind
 beljebb és beljebb
 jutott
 *

Róma
 *

A római püspök
 *

Az apostolok szerint
 *

Az egyház azt
 tanította,
 *

A pápa uralkodási
 jogát

csak Isten
 bocsáthatja meg a
 bűnöket.
 *

hogy Krisztus a
 bűnök bocsánatának
 hatalmát a pápának
 adta.
 *

Európába.
 *

egyedül a keleti
 egyház tagadta meg.
 *

a birodalom
 fővárosa volt.
 *

tekintélye a többi
 püspök fölé
 emelkedett.

4. Ismétlés

Sorold föl Jézus tanítványait!

.....

Mely napon tartották az első keresztyének istentiszteleteiket és miért?

.....

4. A NAGY EGYHÁZSZAKADÁS

Már a keresztyénség első évszázadaiban kialakult a különbség a keleti és a nyugati egyház között, azonban az eltérések hosszú évszázadokon keresztül sem vezettek szakadásra. Nemcsak nyelvi különbség állt fenn, miszerint Keleten a

görög, Nyugaton a latin volt az egyház nyelve, hanem szellemi téren is különbség volt, mert míg Keleten a görög bölcsélet hatására az elmélkedő vonás volt jellemző, addig Nyugaton a pápaság növekvő hatalma az egyház jogi, szervezési kérdéseit vetette fel.

A keresztyénség egységének legfennegetőbb jelensége a pápaság egyre növekvő hatalmi törekvése volt. A pápák igényt kezdtek tartani a „Krisztus földi helytartója” címre, s ennek megfelelően elsőbbségi jogot tulajdonítottak maguknak Kelet főpapjaival szemben. Sőt nemcsak egyházi, hanem világi téren is egyeduralomra törtek a pápák.

IX. Leó pápa 1054-ben háromtagú főpapi küldöttséget indított útnak Konstantinápolyba. A pátriárkához intézett levelében a pápa hangsúlyozta, hogy „a római egyház feje és anyja minden más egyháznak”. Miután a pápai hatalmi igény bejelentése visszautasításra talált Konstantinápolyban, a pápa főpapi követei 1054 nyarán hivatalos kiátkozási iratot tettek le a konstantinápolyi Sophia-templom oltárára. Erre azután Mihály konstantinápolyi pátriárka, Kelet többi pátriárkáival együtt kiátkozta a római pápát. Ezzel véglegessé vált a szakadás a keleti és a nyugati egyház között.

Nem személyi kérdés vagy pillanatnyi egyházi problémák okozták ezt az egyházszakadást, hanem sokkal mélyebben fekvő okok. Róma egyre nagyobb hatalomra tört. Ennek a törekvésnek állt útjában Kelet. Nem volt más lehetőség, mint a Rómának való behódolás vagy a vele való szembeszállás. Kelet az utóbbit választotta.

Kialakult az ortodox egyház, amely főleg a szláv népek körében és a Közel-Keleten terjedt el.

1. Tudod-e?

A pátriárka szó görög eredetű, a „πάτερ” (pater, apa) és „ἀρχων” (arkhón, főnök, vezető, uralkodó) szavak összetétele. Eredetileg (a római jogban) a patriarcha az a férfi volt, aki a nagycsalád vezetőjeként korlátlan hatalommal rendelkezett az adott család fölött (pater familias). Az ilyen – a rangidős férfi vezette – rendszert hívják patriarchátusnak.

A pátriárka az Ószövetségben: Ábrahám, Izsák és Jákób a zsidóság három pátriárkája és így a kor, amelyben éltek: a patriarchális kor másképpen a pátriárkák kora (1Móz 11,27–12,4).

A pátriárka egyházi szóhasználatban püspököt – pontosabban az egyházmegyei székvárosban (metropolis-ban) székelő püspököt – jelent, aki fokozatosan püspöktársai fölé emelkedett és metropolita hatóságot nyert.

2. Karikázd be a helyes választ!

Ki indított háromtagú küldöttséget Konstantinápolyba 1054-ben?

- a) Pál apostol
- b) Mihály pátriárka
- c) IX. Leó pápa

Hova tették le a pápa követei 1054 nyarán a kiátkozási iratot?

- a) a római Szent Péter bazilika oltárára
- b) a jeruzsálemi templom oltárára
- c) a konstantinápolyi Sophia-templom oltárára

Hol terjedt el az ortodox hit?

- a) a germánok körében
- b) a szláv népek körében
- c) a hunok körében

3. Jelöld be a vaktérképen Rómát és Konstantinápolyt!

A mai országhatárok szerint mely országokban található e két város?

.....

.....

4. Ismétlés

Melyik város püspöke lett Európában az egyház ura?

.....

Ki bocsáthatja meg a bűnöket az apostolok szerint, és ezzel szemben mit tanított a bűnök bocsánatáról a pápa által vezetett egyház?

.....

.....

.....

5. Egy kis matematika:

Jézus tanítványainak számához adjál hozzá 515-öt, majd az eredményt szorozd meg hárommal, végül vonj ki belőle 527-et. Miről nevezetes az eredményként kapott szám?

5. A KERESZTYÉNSÉG ÉS A MAGYAR NÉP TALÁLKOZÁSA

A magyar nép már vándorlása alatt többször találkozott a keresztyénséggel. Ezeknek a korai térítési kísérleteknek azonban alig-alig volt sikerük. Tervszerű és eredményes misszió a magyarság közt csak a mai hazában, a X. század közepén indult. Több törzsfő, így Bulcsu és Gyula, Bizáncban megkeresztelkedett. Az utóbbi, Gyula, egy missziói püspököt hozott onnan magával Magyarországra. Azután a nyugati egyház küldött térítőket. Géza fejedelem meg is engedte országában a keresztyénség terjesztését.

Géza fejedelem 974 táján megkeresztelkedett fiával, Vajkkal együtt. Úgy gondolta, hogy ez javára lesz országának. Fia, Vajk, az István nevet kapta, amikor megkeresztelték. Ő már benső meggyőződésből is akarta, hogy a magyar nép keresztyén legyen. Miután átvette a magyar nép vezetését, arra törekedett, hogy országát mindenestől bekapcsolja a keresztyén népek családjába. Munkatársait leginkább olyanok közül toborozta, akik buzgón igaz keresztyén életet igyekeztek élni. Szlávok, olaszok, franciák, németek egyaránt voltak közöttük. De ők is mind azt a keresztyénséget hozták és terjesztették, amely

akkor Európában általános volt. Ezért a keresztyénségnek már az a formája is rászorult a reformációra.

István 995-ben feleségül vette Gizellát, Henrik bajor király lányát, majd megkoronáztatta magát a római pápától kapott koronával, hogy egyenrangú legyen a keresztyén királyokkal. Királyságát fegyverrel is megvédte azoktól, akik vissza akarták tartani a magyar népet ebben az átalakulásban.

István király megszervezte az önálló magyar egyházat. Tíz püspökséget alapított, és törvényei értelmében minden tíz falunak közösen templomot kellett építenie, ahol vasárnaponként mindenkinek kötelező volt részt venni az istentiszteleten.

A magyarság államalapító királya jól látta, hogy a népe csak úgy tud megélni és helytállni, ha nemzeti szervezetéből áttér az egységes királyságra, és beilleszkedik a keresztyén európai országok közé. Ezért a magyar nép mindenkor nagyjai közé sorolta. A neve elé tett „Szent” jelzőt mi is használhatjuk; ezzel arra emlékeztetünk, hogy az egyház történetében is a nagyok közé tartozik.

1. Szövegelemzés

István király fiához, Imre herceghez intézett intelmeiben így fogalmaz:

Ha a királyi koronát meg akarod becsülni, legelőször azt hagyom meg, tanácsolom, illetve javaslom és sugallom, kedves fiam, hogy a katolikus és apostoli hitet akkora buzgalommal és éberséggel őrizd, hogy minden Istentől rendelt alattvalódnak példát mutass, s valamennyi egyházi személy méltán nevezzen igaz keresztyén hitvallású férfinak; enélkül bizony, tudd meg, sem keresztyénynek, sem az egyház fiának nem mondanak. Akik ugyanis hamisat hisznek, vagy a hitet jó cselekedetekkel teljessé nem teszik, fel nem ékesítik, minthogy a hit cselekedetek híján meghal, sem itt nem uralkodnak tisztességgel, sem az örök uradalomban vagy koronában nem lesz részük. Ám ha a hitnek pajzsát tartod, rajtad az idvesség sisakja is. Mert e lelki fegyverekben szabályszerűen harcolhatsz láthatatlan és látható ellenségeid ellen. Hiszen az apostol ezt mondja: „Nem koronáztatik meg, csak aki szabályszerűen küzd.” A hit tehát, melyről beszélek, a következő: higgy erősen a mindenható Atyaistenben, minden létező létrehozójában, és az ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban, Jézus Krisztusban, kit az angyal

meghirdetett, ki Szűz Máriától született, az egész világ üdvösségéért a keresztfán szenvedett, és a Szentlélekben, ki a prófétákból s az apostolokból, valamint az evangélistákból szólott, mint egyetlen tökéletes, oszthatatlan, szeplőtelen istenségben, és kétely hozzád ne férjen. Ez a katolikus hit, melyben (miként Athanasius mondja) ha akárki híven és erősen nem hisz, semmiképp sem üdvözülni. Ha valamikor uralmad alatt akadnának olyanok – távol legyen! –, kik az így egységbe fűzött Szentháromságot megosztani vagy kisebbiteni vagy nagyobbítani próbálják, tudd meg: az eretnység fejének szolgálói azok és nem a szentegyház fiai. Az ilyeneket pedig ne gyámolítsd, ne védelmezd; hogy magad is ellenségnek, és bosszulónak ne mutatkozz. Mert az efféle emberek a szentegyház népét nyomorultul megrontják és szétszórják. Hogy ez ne történjék meg, különös gondod legyen. (István király Intelmei. I. A katolikus hit megőrzéséről)

Olvasd el a Bibliából a következő szakaszokat: Jak 2,26; Ef 6,13–17; 2Tim 4,7–8! Az olvasottakat összehasonlítva István király mondataival mire figyeltél föl?

.....

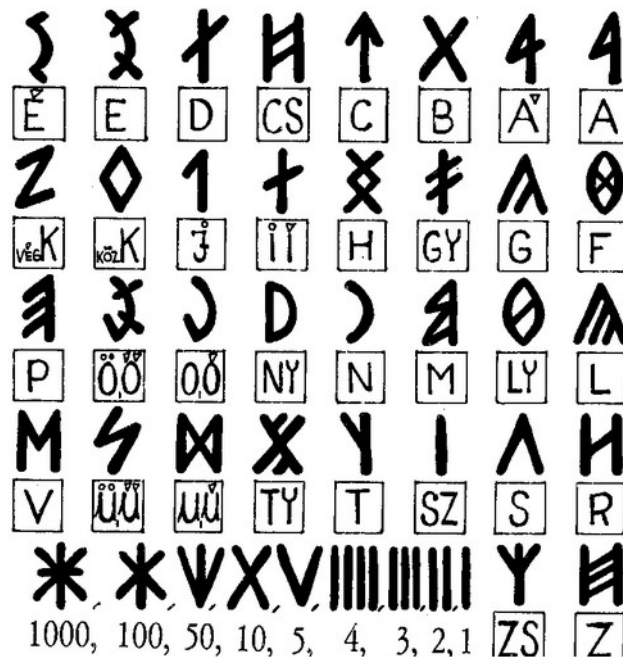
Mire következtetsz ebből?

.....

Mire emlékeztet az Intelmekből vett részlet második fele? Gondolj a vasárnapi istentisztelet liturgiájára!

.....

2. Becses emlékünkből az ősi magyar rovásírás. Ismerd meg, és írd le az alábbi szavakat ősi betűnkkel! (Vigyázz, mert a latin betűs írással ellentétben magyarul jobbról balra szokás írni!)

Tálto:

Turul:

Csodaszarvas:

Magyarország:

Írd le saját nevedet:

.....

3. A betűnégyzetben az első magyar egyházi (püspöki) központok nevét rejtettük el. Írd ki őket egyenként!

M	C	S	A	N	Á	D	V	E
O	R	É	E	G	E	R	V	S
G	V	H	P	K	A	L	Á	Z
R	Á	E	É	C	S	O	C	P
E	R	F	G	A	S	C	B	R
T	E	A	Y	R	A	H	I	É
Z	S	L	U	R	Ó	Y	G	M

1. 6.
2. 7.
3. 8.
4. 9.
5. 10.

Két püspökség kiemelkedik a többi közül. Melyek ezek, és mi lehet megkülönböztetésük oka?

.....

4. Ismétlés

Hogy hívjuk azokat a föld alatti temetkezési helyeket, amelyek a keresztyénülözések idején rejtkehelyül is szolgáltak a keresztyének számára, illetve ahol istentiszteleteiket is tartották?

.....

6. AZ EGYHÁZ REFORMÁCIÓJÁNAK ELŐKÉSZÍTŐI

A reformáció „előfutárai” különböző országokban, más-más hatásoktól indítva az egyház megtisztításán fáradoztak. A hatalmát féltő hivatalos egyház azonban eretnekeknek nyilvánította őket. Így ezek a mozgalmak, kezdeti szándékuk ellenére, kiváltak a hivatalos egyházból, és hirdetőik az egyre erősödő inkvizíció célpontjaivá lettek.

A francia Vald Péter 1130 körül született és gazdag kereskedőként élt a Rhone völgyében fekvő Lyon városában. A gazdag ifjú történetének hatására szétesztotta vagyonát a szegények között. Ettől kezdve a megtérésről prédikált, és az „apostoli szegénység” életideálját hirdette. Lefordította a Bibliát provánszi nyelvjárában. Egyre több követője lett, akik a Biblia alapján kritizálták az egyház tanítását és életét. 1184-ben a pápa eretnekeknek nyilvánította őket, ezért elmenekültek Lyonból és külön egyházba szerveződtek. Egész Európában elterjedt a mozgalmuk, és a kíméletlen üldöztetés ellenére

sem tűntek el az egyház életéből.

Az angol Wicklif János (1324–1384) oxfordi egyetemi tanár támada a pápaságot, helyeselte az egyházi vagyon megadóztatását, később pedig az uralkodó egyház bibliaellenes tanítását is bírálta. Az egyház tanításai közül főleg az oltáriszentségről szóló tant (az átlényegülés tanítását) tagadta, helyette Krisztusnak az úrvacsorában való szellemi jelenlétét vallotta. Wicklif nagy jelentőségű tette volt, hogy angolra fordította a Szentírást. Prédikátorokat küldött szét, akiket az általános eretnek névvel „lollhardok”-nak neveztek.

Száz évvel a lutheri reformáció megindulása előtt Husz János (1369–1415) prágai lelkész tételei már követelték a Szentírás egyedüli tekintélyének elismerését, az igehirdetés szabadságát a pápás kötöttségektől, az úrvacsorának mindkét szín alatt történő kiszolgáltatását, az egyházi élet alapos reformációját.

Husz János

Husz János reformátori törekvése találkozott az elnyomott néprétegek szabadságvágyával is. Mikor a konstanzi zsinat Zsigmond király védelmét biztosító levele ellenére, hitszegő módon máglyahalállal kivégeztette Huszt 1415-ben, megindult a huszita felkelés. A cseh nép a két szín alatti úrvacsorát jelképező kelyhet festette zászlaira, s megindult elnyomói ellen. 1436-ig tartottak a császárok és pápák zsoldosai ellen folytatott huszita szabadságharcok.

1. Az előreformátorok nevét saját anyanyelvükön közöljük. Párosítsd a keresztneveket a családnevekkel!

Petrus	HUS
John	VALDUS
Jan	WYCLIF

2. Válaszd ki a kakukktojást!

- a) Husz János prágai lelkész követelte a Szentírás tekintélyének visszaállítását és az úrvacsora mindkét szín alatt történő kiszolgáltatását.
- b) A konstanzi zsinat tiszteletben tartotta Zsigmond király Husz védelmét biztosító levelét.
- c) A huszita felkelők a két szín alatti úrvacsorát jelképező kelyhet festették zászlaikra.
- d) Wald Péter és Wiclif János már a középkorban az egyház életének megtisztításáért küzdöttek.

3. Ha a betűket helyes sorrendbe teszed, megkapod Husz János prágai templomának nevét.

E	E	B	T	L	H	M	E	-
P	A	L	O	N	Á	K		

Megfejtés:

4. Ismétlés.

Mikor és hova tették le a pápa követei a keleti egyház vezetőinek írt kiátkozási iratot?

.....

7. LUTHER MEGTALÁLJA AZ EVANGÉLIUMOT

Luther Márton 1483. november 10-én született Eislebenben. Szülei – Luther János és Ziegler Margit – egyszerű emberek voltak. A középkori szellemi megkötöttségek egész sora uralkodott az ifjú Luther életén. Ezek között a legfőbb a római egyháznak való feltétlen engedelmesség volt. Ez az élet minden területét áthatotta. Ebben a vallásos légkörben nevelkedett Luther Márton.

Apja azt akarta, hogy fiából jogtudós legyen. Ezzel a céllal iratkozott Luther Márton tizennyolc éves korában a híres erfurti egyetemre.

1505 nyarán egy alkalommal hazulról, Mansfeldből éppen visszatérőben volt az erfurti egyetemre, amikor nem messze Erfurttól hatalmas vihar lepte meg. A villámok egymás után csaptak le körülötte, s a veszélyben a bányászok védőszentjéhez, szent Annához folyamodott, azzal az ígérettel, hogy szerzetessé lesz, ha megsegíti. Később megbánta hirtelen tett ígéretét, apja is nagyon megharagudott rá, Luther mégis kitartott fogadalma mellett.

Luther Márton

1505. július 17-én bezárult Luther Márton mögött az erfurti ágostonrendi szerzetesek kolostorának kapuja. A legjobb szerzetesként küzdött Luther a kolostorban üdvösségéért. Még teljesen a középkori egyház embere volt, a szerzetesi kegyességben kereste a tökéletességet. Rendszeresen sanyargatta magát, önfeláldozó hűséggel végezte kötelességét, szigorúan őrködött tetteinek és gondolatainak tisztasága felett, mégis napról napra jobban gyötörte az a gondolat, hogy mindez nem elég az üdvösség kiérdemlésére. Luthernek meg kellett tapasztalnia, hogy senki sem tudja ránevelni magát arra, hogy üdvözljön, még a legkiválóbb szerzetes sem. Staupitz János rendfőnök, Luther atyai barátja, a fiatal szerzetes vergődését megszanva, azt mondta neki: bűnös vagy, de a Krisztus érted is szenvedett – s Luther máris boldognak érezte magát. Letett önigazságáról, amellyel eddig ámították, s a Krisztus igazságában fogózott meg.

Égő vággyal nyúlt a Szentíráshoz. Ez vált

legfőbb olvasmányává. A holt betűk meglevenedtek Luther előtt.

Isten elkezdte Luthert reformálni. Még akkor eszébe sem jutott Luthernek szembeszállni a középkori egyházzal, de már magában véve azzal a ténnyel, hogy a középkori egyház tekintélye helyett magára Krisztusra figyelt, önkéntelenül is letért a középkori vallásosság útjáról.

A Szentírás egyre tisztább és helyesebb megértésével találta meg Luther az evangéliumot, Isten vigasztaló örömezenetét.

1. Képelemzés

Apja és barátai véleménye ellenére Luther tartotta magát fogadalmához, hogy szerzetes lesz. Elhatározásában döntő szerepet játszottak félelmei.

Az egyik ilyen félelem, amely minden kor emberét eltölti, az alábbi ábrázoláson is látható.

Mit gondolsz, mitől való félelmet ábrázol ez a kép?

.....

Az emberek annak idején ettől a félelemtől igen szenvedtek. Az a bibliai kijelentés, miszerint halála után minden embernek számot kell adnia az életéről, az irgalmatlan, büntető ítéletnek az elképzelésével kapcsolódott össze. Ehhez társult egy sor határozott elképzelés Krisztusról.

Luther a gyerekkoráról mesélte:

Gyerekkoromtól fogva úgy szoktattak, hogy el kellett sápadnom és meg kellett rémülnöm, ha Krisztus nevét hallottam. Mert engem csak arra tanítottak, hogy őt szigorú és haragos bírónak tartsam. (Virág Jenő: Dr. Luther Márton önmagáról. „Szülei, ifjúkora” c. fejezet)

Hogyan képzeltek el akkor Krisztust?

.....
.....

2. Szövegelemzés

Luther így fogalmaz visszaemlékezéseiben:

„Igaz” és „Isten igazsága” ezek az igék villámcsapásként hatottak lelkiismeretemre. Megborzadtam, amikor hallottam őket. Ha Isten igazságos, akkor büntetnie kell. De amint egyszer toronyszobácskámban tépelődtem ezek fölött az igék fölött: „Az igaz ember hitből él” (Róm 1,17) és „Isten igazsága”, Isten kegyelméből ezt gondoltam: Ha nekünk, mint igazaknak hitből kell élnünk, és ha Isten igazsága minden hívőnek üdvösségére van, akkor az nem lehet a mi érdemünk, hanem csak Isten irgalmassága. Mert Isten igazsága az az igazság, mellyel minket Krisztus által igazzá tesz és megvált.

Ekkor Isten igazságát úgy kezdtem értelmezni, mint azt az igazságot, melyben az igaz ember Isten ajándékozása folytán él, mégpedig hitből.

Amennyire előzőleg az „Isten igazsága”

kifejezést gyűlölt, annyira nagy lett most a szeretet, mellyel ezt az én legkedvesebb ígémet magasztaltam. (Virág Jenő: Dr. Luther Márton önmagáról. „Az igaz ember hitből él” c. fejezet)

Egészítsd ki a következő mondatokat Luther tudósításából való megfelelő kijelentésekkel:

a) E d d i g Luther az igazságot így értette: Ha Isten

.....
.....
.....
.....
.....

M o s t felismerte: Isten igazsága

.....
.....
.....
.....
.....

b) E d d i g félt Krisztustól, mint haragos bírótól.

M o s t megbízik abban, hogy Isten minket Krisztus által

.....
.....

c) E d d i g gyűlölte ezt a szót: Isten igazságossága, Isten igazsága.

Amennyire eddig gyűlölte,

.....
.....
.....
.....
.....

Luthernek ezt a nagy felismerését nevezik reformátori felismerésnek. Ezt így lehet összefoglalni:

Mi igazak lehetünk Isten előtt

- egyedül **kegyelemből**,
- egyedül **Krisztus által**;
- ezt egyedül a **Szentírásból** ismerhetjük fel,
- és egyedül **hit által** ragadhatjuk meg.

3. Luther így vall „Jer, örvendjünk, keresztyének” című énekében:

*A jócselekedet, erény
Nem segített énrajtam,
Nem enyhített lelkem sebén,
A jót bárhogy akartam.
A kétségek terhe alatt
Nékem csak a halál maradt
És a pokol borzalma.*

*De végre nagy gyötrelmemet
Az örök Úr megszánta,
Irgalmára emlékezett:
Szívét felém kitérta.
Jó Atyaként fordult hozzám,
Egyszülöttét feláldozván,
Ki néki legdrágább volt.*

(Evangélikus énekeskönyv 318. ének 3–4. vers)

Húzd alá, ami neked különösen is fontos felismerésnek tűnik!

4. Ismétlés

Mely római császárok uralkodása idején folytak a legkegyetlenebb keresztyénüldözések?

.....
.....
.....

Sorold fel annak a három előreformátornak a nevét, akikről tanultunk!

.....
.....

8. LUTHER HARCA AZ IGAZ BŰNBÁNATÉRT

Luther mint wittenbergi teológiai tanár a Szentírás magyarázatát tanította. Kénytelen volt összehasonlítást tenni a Szentírás igéje és a középkori egyház tanítása között. Megdöbbenve tapasztalta a kiáltó ellentétet.

A katolikus egyház azt vallotta, hogy Krisztus és a szentek érdemeinek fölöslegében kimeríthetetlen kincstárt örökölt az egyház, s ebből a pápa tetszése szerint osztogathat meghatározott feltételek mellett mindenkinek.

A pápák kihasználva a középkorban elért óriási hatalmukat, egyre nagyobb mértékben bocsátották áruba a szentek „érdemeit” saját kincstáruk megtöltésére. Roppant nagy számban bocsátottak ki leveleket különböző áron, amelyek a vevőt biztosították, hogy hamarabb kerül ki a tisztító tűzből, és előbb mehet a mennyországba. Luther már 1516-ban értesült a hírhedt Tetzl János búcsúcédula-árusi üzelveiről. Tetzl működésére jellemző, hogy pénzesládájára ez volt felírva:

„Amikor a pénz a perselybe csörren,
a lélek a tűzből a mennybe röppen.”

Luther mélyen felháborodott Tetzl kufárságán. Helyénvalónak látta, hogy nyíltan fellépjen a hamis tanítás és gonosz magatartás ellen. Erre a célra éppen mindszentek napját választotta, amelyet Wittenbergben is nagy tömegek ünnepeltek meg. A megelőző napon, 1517. október 31-én délben kiszegezte a templom ajtajára a híres 95 tételt, amelyben megtámadta a bűnbocsánattal való kereskedést, de közvetve vagy közvetlenül megtámadta a pápa korlátlan hatalmát és feltétlen tekintélyét is.

A reformáció indító oka tehát elsősorban az Isten ígéjéhez való hűség volt. A Szentírás mindenképp fölé helyezése Luthernek a legfőbb reformátori cselekedete. Ez már magában véve is ellene mondott a pápai hatalomnak és tekintélynek. Ez volt a reformáció teológiai indító oka. A Szentíráshoz való hűség természetesen evangéliumi magatartást is követelt, s ezért szükségképpen ellentétbe került Luther a középkori egyház romlottságával.

A széles tömegek körében óriási visszhangra talált Luther bátor fellépése a középkori egyház romlottságával szemben. A wittenbergi vártemplom 95 tétele a

világtörténelem egyik legnagyobb folyamatát indította el.

1517. október 31.

1. Szövegelemzés

Részletek Luther 95 tételéből:

1. *Mikor Urunk és Mesterünk azt mondta: „Térjete meg!” – azt akarta, hogy a hívek egész élete bűnbánatra térés legyen (Mt 4,17).*

5. *A pápa nem akar senkit mentesíteni és nem is mentesít a jóvátévő bűnhődéstől, hanem csak attól, amit saját illetékességében vagy az egyházi jogszabályok szerint maga rótt ki.*

27. *Emberi balgaságot hirdetnek, amikor azt mondják, hogy mihelyt a ládába dobott pénz megcsörren, a lélek azonnal a mennybe száll.*

28. *Csak annyi bizonyos, hogy a ládában megcsörrenő pénz által nagyra nőhet a haszonlesés és a kapzsiság. Az egyház közbenjáró szolgálatának eredményessége azonban egyedül Isten jótetszésétől függ.*

43. *Arra kell tanítani a keresztyéneket, hogy jobb dolgot tesz, aki a szegénynek ad, vagy a rászorulónak kölcsönöz, mint hogyha búcsút vásárol.*

50. *Arra kell tanítani a keresztyéneket, hogy ha a pápa tudna a búcsúhirdetők zsarolásairól, azt akarná, hogy inkább égjen porig Szent Péter bazilikája, mint azt, hogy juhainak bőréből, húsából és csontjából épüljön fel.*

62. *Az egyház kincse valójában Isten dicsőségének és kegyelmének szent evangéliuma*

(örömhíre). De ezt méltán igen gyűlölik, mert elsőkből utolsóká tesz. (Luther Márton: 95 tétel. Fordította: dr. Zsigmondy Árpád)

Vajon milyen korabeli vallásos gyakorlatra utalnak Luther szavai?

.....

Mely emberi bűnök nőhetnek nagyra Luther szerint a bűcsúcédulák árusításának következtében?

.....

Mit feltételez Luther a római pápáról?

.....

Mi adja meg Luther tételei szerint az egyház szolgálatának erejét?

.....

2. Karikázd be a helyes választ!

Melyik városban lett teológiai tanár Luther?

- a) Erfurt
- b) Wittenberg
- c) Worms

Mit tanított Luther, mint egyetemi tanár?

- a) latin nyelvet
- b) zeneelméletet
- c) a Szentírás magyarázatát

Mi történt 1517. október 31-én?

- a) Luthert pappá szentelték
- b) Megjelent Luther bibliafordítása
- c) Luther kiszögezte a 95 tételt a Wittenbergi vártemplom kapujára

3. Húzd össze a párokat!

A katolikus egyház azt vallotta,

*

A bűcsúcédulák

*

Tetzel János pénzesládájára ez volt felírva:

*

Luther a 95 tételben

*

A reformáció indító oka tehát

biztosították a vevőt, hogy hamarabb kerül ki a tisztítóútból, és előbb jut a mennyországba.

*

támadta a bűnbánattal való kereskedést, és a pápa feltétlen tekintélyét.

*

az Isten ígéjéhez való hűség volt.

*

hogy Krisztus és a szentek érdemeiből a pápa tetszése szerint osztogathat.

*

„Amikor a pénz a perselybe csörren, a lélek a tűzből a mennybe röppen.”

4. A betűnégyzet a könyvnyomtatás feltalálójának a nevét rejti.

C	A	Ő	Á	B	Ú
J	F	E	P	Ö	L
G	U	T	E	N	B
Y	R	I	W	L	E
I	H	O	M	Q	R
S	O	N	Á	J	G

Megfejtés:.....

5. Ismétlés

Hogy hívták Géza fejedelem fiát megkeresztelkedése előtt?

.....

9. „AZ EGYHÁZNAK REFORMÁCIÓRA VAN SZÜKSÉGE”

„Az egyháznak reformációra van szüksége, és ez nem egy embernek, a pápának, nem is a bíborosoknak a dolga, amint ez a legutóbbi zsinaton bebizonyosodott, hanem az egész keresztyénség ügye, sőt egyedül Istené” – írta Luther a 95 tételhez fűzött magyarázatában.

A tételek gyors terjedése és azok lelkes fogadtatása csatasorba állította Luther ellenfeleit. Kihallgatások és viták során kellett igazolnia állításai helyességét, s közben egymás után jelentek meg írásai is. Tanítását sokan félremagyarázták, s azért szükségesnek látta, hogy a 95 tételt behatóan magyarázza. A bűnbánatról és a hitről szóló evangéliumi tanítást különös alaposággal dolgozta fel.

X. Leó pápa eleinte nem sok figyelmet fordított Lutherre. Azonban amikor hírért vette, hogy egyre többen állnak a reformáció ügye mellé, parancsot adott Luthernek, hogy hatvan nap alatt jelenjék meg Rómában, bírái előtt. Bölcs Frigyes szász választófejedelem közbenjárására azonban Luthert végül Németországban hallgatták ki. Kajetán bíboros, pápai követ Augsburgban hallgatta ki Luthert.

Luther a Szentírással kezében vitatta, hogy a szentek érdemeit a pápaság másoknak adományozhatná. Majd kifejtette, hogy a szentek sem saját érdemeikért, hanem egyedül Isten kegyelméből üdvözültek.

Maga írja: „Egyetlen örömöm és boldogságom azt látni, hogy az igazság győz.” Kész lett volna tanítását is visszavonni, ha az igéből bebizonyították volna szavai helytelenségét. A helyesen értelmezett Szentírás igazsága mellől azonban nem tántoríthatták el.

1. A Luther-rózsa

A Luther-rózsa (németül Lutherrose) az evangélikus egyház jelképe, eredetileg Luther Márton személyes jele volt, egy történet szerint felesége, Bóra Katalin hímezte neki meglepetésként. Vitairatait, okmányait és leveleit Luther ezzel hitelesítette. Az eredeti rózsa valamivel egyszerűbb volt a mai Luther-rózsánál, egy ötszirmú rózsa közepén szív volt látható, abban egy kereszt, és köriratként: VIVIT (latinul: él, Krisztus feltámadására utalva). A ma is ismert változat ennek az alapján készült 1530-ban. Magyarországon széles körben használják

felekezeti jelképként az evangélikus gyülekezetek, szervezetek, intézmények. Számos evangélikus templom is látható.

A jelkép szimbolikájáról így írt Luther 1530. július 8-án Lazarus Spenglernek:

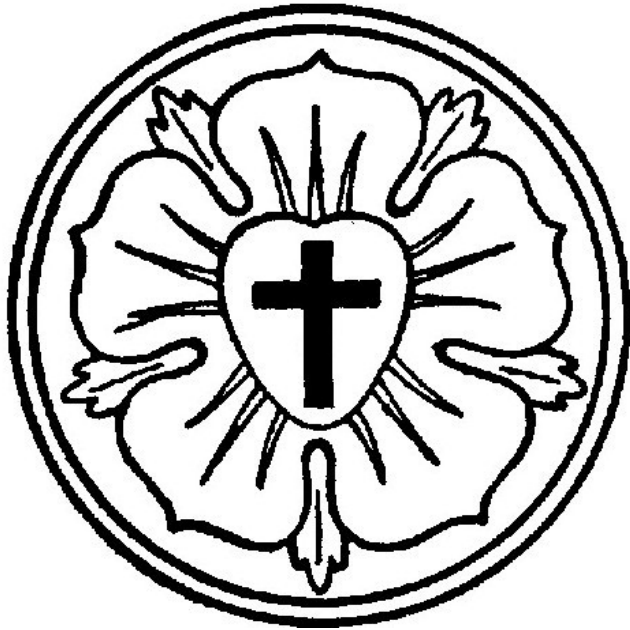
„Minthogy tudni szeretnétek, hogy pecsétem jól sikerült-e, elmondom, milyen gondolatokat akartam pecsétnyomómon, teológiám ismertetőjegyén, megmintázní. Benne kellett lennie elsősorban a keresztnek: Fekete kereszt a szívben, amelynek természetes színűnek (piros szív) kellene lennie, hogy állandóan emlékeztessen a Megfeszítettbe vetett hit boldogító hatalmára, mert akkor leszünk igaz emberek, ha szívből hiszünk. Ez a kereszt fekete ugyan, megöl és fájdalmat okoz, de meghagyja a szívet eredeti színében, nem semmisíti meg a természetet, hanem életben tartja... Az ilyen szív fehér rózsán pihen. Azt jelenti ez, hogy a hit örömet, vigasztalást és békességet terem, tehát viruló fehér rózsákon vezérel bennünket. Nem úgy adja a békét és örömet, mint a világ! Ezért kell fehérnek és nem pirosnak lennie a rózsának. Mert a fehér a lelkek és az angyalok színe. Ez a rózsa égszínkéék mezőben virul, mert az ilyen lelki és hitbéli öröm az eljövendő öröm előhírnöke már most a hitben élve és reménységben hordozva. De még nem az igazi öröm. Ezt a mezőt aranygyűrű veszi körül. Az ilyen boldogság ugyanis örökké tart a mennyben, nincs vége, drágább minden örömnél és vagyonnál, ahogyan az arany a legnemesebb és legdrágább ásvány.” (Fordította: Pálffy Miklós. In: Horst Beintker: Krisztus tanúja – Luther élete. Budapest, Evangélikus Sajtóosztály, 1959, 1993.)

A Luther-rózsa jelentését legrövidebben egy Luther korabeli vers foglalja össze:

**„Rózsákon jár Krisztus híve,
ha keresztet hordoz szíve.”**

Egyházunk emblémája ezt hirdeti: akkor leszünk igazán boldogok, ha szívünkbe fogadjuk a keresztet. Földi életünk is a rózsa szépségéhez hasonlóan mulandó. De vár reánk a mennyei boldogság, amely végtelen, amint a Luther-rózsát körülfogó gyűrű is a végtelenséget jelképezi.

Színezd ki a Luther-rózsát!

A helyi evangélikus gyülekezeteket szimbolizálva több magyarországi település címerében is szerepel a Luther-rózsza. Sorolj fel néhányat ezek közül!

.....
.....
.....

2. Ha összeolvasol minden harmadik betűt, megtudod, hogy milyen néven született X. Leo pápa.

C V G O T I É S O Ő U V Y Z A P Z N Q L N R M I
M B D I T I S R L C N O W U R Ő X E O V N T F Z
Ű A O P R D O F E ' T Í M Ő B E U V D P D I Z T C
L K I

.....
.....

3. Ismétlés

Mikor és hova szögezte ki Luther Márton 95 tételét?

.....
.....

Mit ünneplünk minden évben ugyanezen a

napon?

.....

Tudod-e, szó szerint mit jelent ez a kifejezés?

.....

10. LUTHER A WORMSI BIRODALMI GYŰLÉSEN

A római pápa kiátkozta az Isten ígéjének engedelmeskedő dr. Luther Mártont. A német császár pedig kész lett volna a pápai ítéletet végrehajtani, ha nem félt volna a közfelháborodástól. Ezért a császár a birodalmi gyűlésre akarta hárítani a felelősséget a pápai átok végrehajtásáért, Luther megégetéséért.

A pápa ígéretekkel kecsgettette V. Károly német császárt, ha Luthert elteszi láb alól. A nép azonban országszerte letépte a Luther iratainak olvasását eltiltó császári rendeletet a templomok ajtajáról.

A császárt mindez óvatosságra intette. Luthert meghívta a wormszi birodalmi gyűlésre azzal, hogy könyveit meg fogják vizsgálni. A császár megígérte, hogy Luthernek semmi bántódása sem fog esni.

1521. április 16-án délelőtt érkezett meg Luther Wormsba. A tanácssteremben fényes látvány tárult Luther szeme elé.

Luther Wormsban

Ötezer embernél többen voltak benn mindenféle nemzetből. Voltak ott németek, olaszok, spanyolok, sőt magyarok is. Középen, a trónon ült királyi bíborba öltözve V. Károly császár, mellette testvére, Ferdinánd herceg. A császári trón előtt egy asztalon feküdtek Luther

iratai.

Luther hatalmas beszédben igazolta, hogy miért nem vonja vissza tanítását. Lenyűgöző szava olyan hatást váltott ki, hogy a császári megbízott jónak látta beszédében megállítani, hogy a közhangulatot ne tudja megnyerni. Mikor rövid választ kértek tőle, Luther ezt felelte: „Jól van tehát! Mivel császári felséged és kegyelmességek rövid választ követelnek, adok olyat, amelynek sem szarva, sem foga nincs, ha csak a Szentírás bizonyosságával vagy világos észokokkal meg nem győznek (mert én a pápának és a zsinatnak magában nem hiszek, mivel nyilvánvaló, hogy azok gyakran tévedtek és egymásnak ellene mondtak), lelkiismeretem Isten igéjének foglya, semmit vissza nem vonhatok, és nem is akarok, mert nem ajánlatos és nem tanácsos bármit is a lelkiismeret ellen cselekedni. Itt állok, másként nem tehetek. Isten segítsen engem! Ámen!”

1. Rendezd a megfelelő személyeket az egyes véleményekhez!

1521. április 16. A wormsi dóm tornyából felhangzik a kürtjel. Egy kocsi közeledik a város felé. Elöl lovagol a birodalmi hírnök a császári lobogóval. A kocsiban bizonyára Luther ül. Tekintélyes számú lovag kíséri őt, és vagy ezer ember követi gyalog. A házakból emberek özönlenek az utcára, hogy lássák a híres embert. A Johanniták rendjének házában kap szállást Luther.

Mit gondolhatott és érezhetett

- sok egyszerű ember,
- egyes fejedelmek és a birodalmi városok képviselői,
- V. Károly császár,
- a pápai küldött, Aleander,
- Luther tartományi fejedelme, Bölcs Frigyes,
- Luther maga

ezen a napon?

„Hallatlan! Egy veszélyes eretnek, akire az én Uramnak, a pápának az ítélete Rómában átkot rótt ki, a birodalmi gyűlés előtt mégis beszélhet! Különb is van a császárnak és a fejedelmeknek sok más feladata. Nekik gondoskodniuk kell az egyház egységéről, és az ítéletet végre kell hajtaniuk. Luthert meg kell égetni!”

Így gondolkodik

„Egy bátor és derék ember! Jön, hogy még a nagy urak előtt is nyíltan elmondja a véleményét. Ő megért minket! Ő védelmébe vett minket a nyomorult vérszívókkal szemben, akik még az Isten kegyelméből is üzletet csinálnak. Vajon élve fog kijönni? Isten legyen vele!”

Így gondolkodnak

„Olyan könnyen engednünk kell a pápának és a császárnak, és egyet kell értenünk azzal, hogy kimondják Luther fölött a birodalmi átkot? Az ő egyházzal való vitáját kihasználhatnánk a magunk számára. Már régen harcolunk a püspökök és a kolostorok politikai hatalma ellen. Másrészt: Hogy jutottunk oda, hogy minden kis szerzetes a maga saját hitbeli meggyőződését az egyház tanításával szemben érvényre akarja juttatni és ezzel az egységet veszélyezteti? Így a béke és a rend kerül veszélybe! Ezért mi vagyunk felelősek országainkban és városainkban!”

Így gondolkodnak

„Sok ember akart engem látni, amikor Wormsba jöttem. Ennek örülök, de most nehéz napok előtt állok. Azt várják, hogy beadom a derekammat és visszavonom, amit felismertem. Akkor azonban elárulnám Isten igazságát. Lehet, hogy az életemmel játszom. De az evangélium fontosabb!”

Így gondolkodik

„Tartományom gyermekének érdekében nem fogok nyíltan állást foglalni, az igazságtalanság ellen mégis meg fogom védelmezni. Luther híressé tette wittenbergi egyetememet. Joga van az igazságos eljáráshoz. Józanul és pártatlanul kell megvizsgálni az ügyét.”

Így gondolkodik

.....

„Az én hivatalom nehéz, de Isten arra hívott el, hogy egy óriási birodalmat kormányozzak, és azt az égi király, Jézus Krisztus uralma alá rendeljem. Egy ilyen birodalomban biztosítani kell a békét és az egyetértést. Ezért harcolni fogok mind a külső ellenségek, mind az olyan belső ellenségek ellen, akik keménynyakú tévtanítók és eretnekek!”

Így gondolkodik

.....

2. Egészítsd ki a mondatokat!

A római pápa az Isten igéjének engedelmeskedő dr. Luther Márton. A országszerte letépte a iratainak olvasását tiltó császári rendeletet a templomok ajtajáról. A császár meghívta Luthert a gyűlésre azzal, hogy könyveit meg fogják

3. Válaszolj a kérdésekre!

Ma számunkra nehéz elképzelni, mit jelentett az akkor, hogy Luthernek egyes egyedül kellett a meggyőződését képviselnie a hatalom akkori birtokosainak gyűlése előtt. Ehhez bátorság kellett. De még más is volt a háttérben.

Miben bízott Luther?

.....
.....

Mire hivatkozott?

.....
.....

4. Beszéljétek meg!

Néhány nap múlva Luther elhagyja Worms

városát szabad kísérettel. A birodalmi gyűlés tovább tárgyalja az ügyet. Miután már néhány fejedelem elutazott, hoznak egy törvényt, az úgynevezett wormszi ediktumot: Luthert és követőit birodalmi átokkal sújtják.

Luther szabadságlevele 21 napig érvényes. Mit gondolsz, mi történik, ha ez a határidő lejár?

Vajon mi vagy ki mentheti meg ezektől a következményektől Luthert?

11. AZ ÁGOSTAI VALLÁSTÉTEL

V. Károly 1530-ban Augsburgba (magyarosan: Ágostába) hívta össze a birodalmi gyűlést.

Lutheren még rajta volt a birodalmi átok. Coburg várát nem hagyhatta el, csak onnan kísérhette figyelemmel az ágostai eseményeket. A császár elé készített hitcikkeket sem ő írta, hanem barátja és tanártársa, Melanchthon Fülöp. A hitcikkeknél mind a 28 tétele a Biblia igazságát tükrözi, amikor az Istenről, eredendő bűnről, Isten Fiáról, megigazulásról, úrvacsoráról, gyónásról, bűnbánatról, szentségekkel való élésről, egyházi rendről, szertartásokról, világi dolgokról, Krisztusnak az ítéletre való eljövételéről, szabad akaratról, a bűn okáról, jó cselekedetekről, a szentek tiszteletéről szól.

A felolvasás után kijelentette V. Károly, hogy a cikkeket végighallgatta, s azokról később fog dönteni.

A hitcikkeket tehát nem emelkedtek határozottá az ágostai birodalmi gyűlésen. A birodalmi gyűlés végeredményben is elvetette, de nem vetették el nagyszámú aláírói. S nem vetik el mindmáig azok, akik a hitcikkeket hitvallásuknak ismerik el.

Azóta az Ágostai Hitvallás nagy utat tett meg. A világ evangélikus egyházai legtekintélyesebb hitvallási iratának a rangjára emelkedett. Hazánkban évszázadokon át ez volt egyházunk hivatalos elnevezése: „Ágostai hitvallású evangélikus egyház.”

1. Szövegelemzés

Részletek az Ágostai Hitvallásból:

Hitvallás, amelyet a győzhetetlen V. Károly császárnak az ágostai [augzburgi] birodalmi gyűlésen adtak át az 1530. esztendőben.

(...)

[IV. A MEGIGAZULÁSRÓL]

(A gyülekezetek nálunk) Tanítják továbbá, hogy az emberek nem tudnak megigazulni Isten színe előtt a saját erejükből, érdemeik vagy cselekedeteik alapján, hanem ingyen, Krisztusért, hit által igazulnak meg, ha hiszik, hogy (Isten) kegyelmébe fogadja őket és megbocsátja bűneiket a Krisztusért, aki halálával bűneinkért eleget tett. Ezt a hitet számítja be Isten előtte érvényes igazságnak. Római levél 3. és 4. fejezete.

[VII. AZ EGYHÁZRÓL]

Tanítják továbbá, hogy az egy szent egyház minden időben megmarad. Az egyház pedig a szentek gyülekezete, amelyben az evangéliumot tisztán tanítják, és a szentségeket helyesen szolgáltatják ki. Az egyház valódi egységéhez elegendő egyetérteni az evangélium tanításában és a szentségek kiszolgáltatásában. De nem szükséges, hogy mindenütt hasonlók legyenek az emberi hagyományok, vagyis az emberek által megállapított vallási szokások és szertartások; amint Pál mondja: egy a hit, egy a keresztség, egy az Istene és Atyja mindeneknek stb.

[XXI. A SZENTEK TISZTELETÉRŐL]

A szentek tiszteletéről azt tanítják: a szentekről megemlékezhetünk azért, hogy kövessük hitüket és jó cselekedeteiket, hivatásunk szerint, ahogyan követheti a császár Dávid példáját azzal, hogy hadat visel a török elűzésére hazánktól. Ugyanis mindkettő király. Azt azonban nem tanítja a Szentírás, hogy a szentekhez foháskodjunk, és a szentektől kérjünk segítséget, mert egyedül Krisztust állítja élénk közbenjáróul, engesztelésül, főpapul és szószólóul. Őt kell segítségül hívunk, és megígérte, hogy meghallgatja könyörgésünket, és ezt a tiszteletet fogadja a legszívesebben, vagyis ha őt hívjuk segítségül minden nyomorúságunkban. 1Jn 2,1: Ha valaki vétkezik, van szószólónk az Atyánál stb.

(Ágostai Hitvallás. A Magyarországi Evangélikus Egyház hitvallási iratai 2. Ford.: Reuss András és Bódi Emese. Luther Kiadó, Budapest, 2008.)

Hogyan tudnak megigazulni az emberek Isten színe előtt?

.....

Mi az egyház?

.....

Mit tanítanak az evangélikusok a szentekről?

.....

2. Válaszolj a kérdésekre!

Mikor hívta össze V. Károly az augsburgi birodalmi gyűlést?

.....

Hogyan mondjuk magyarosan Augsburg nevét?

.....

Honnan kísérte figyelemmel Luther az augsburgi eseményeket?

.....

3. Egészítsd ki a mondatokat!

A császár elé készített hitcikket nem Luther írta, hanem barátja és tanártársa, Az Ágostai hitvallás hitcikkben foglalja össze a Biblia igazságát. Hazánkban évszázadokon át ez volt egyházunk hivatalos elnevezése:

.....

.....

4. Ha a betűket helyes sorrendbe teszed, Melanchthon nevének jelentését kapod.

K	Ö	T	E	L	E	F	E	F	D
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Megfejtés:

5. Ismétlés.

Milyen jelképekből és milyen színekből tevődik össze a Luther-rózsa?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. LUTHER GYÜLEKEZETÉPÍTŐ MUNKÁJA

a) A bibliafordító

Luther bibliafordításának címlapja

A nép nyelvén megszólaló ige, a nép nyelvére lefordított Szentírás, a nép nyelvén tartott istentisztelet – ezek voltak a szükségképpen következők a reformációnak, amely minél szélesebb mértékben akarta közkinccsé tenni az Isten igéjét.

1522 szeptemberében jelent meg Luther újszövetség fordítása. Az egész Biblia lefordításával 1534-ben lettek készen Luther és munkatársai.

Luther bibliafordításával páratlan kincs birtokába jutott a német nép. Olyan elevenen és hűen szólaltatta meg az igét, mintha a próféták és az apostolok is németül szólnak volna annak idején

b) Az igehirdető

Luther bátor reformátori cselekedete volt, hogy kilépett a népet semmibe vevő középkori szemléletből.

„A legjobb prédikátorok, azok, akik a népet a legegyszerűbb módon, minden

bölcsekedés nélkül tanítják, amint Krisztus is így tanított, amikor példabeszédeket mondott” – írja Luther. Ő nem a tudósoknak akart prédikálni, hanem a templomajtóban álló egyszerű embernek.

c) A vallástanító

A Kis Kátét azért írta meg Luther Márton, mert egy iskolai látogatásakor észrevette, hogy a tanulók nagyon elmaradtak a keresztyén hit ismeretében és a keresztyén élet gyakorlásában. Segíteni akart a bajon. Ezért a Tízparancsolatot, a Miatyánkot, az Apostoli Hitvallást, a keresztséget, a gyónást és az úrvacsorát alapos magyarázatokkal látta el. Mindezt egy könyvecskében foglalta össze. A könyvecske a Kis Káté. Aki ezt elolvassa, különösen pedig, ha jól meg is tanulja, röviden, de nagyon alaposan megismeri egyházunk tanítását és az evangélikus keresztyénség hitét.

d) Az énekszerző

Összesen 37 éneket írt Luther. Ezek közül négy teljesen önálló, a többit pedig bibliai minták, középkori latin énekek, és német népénekek nyomán készítette.

Énekköltészete is azt mutatja, hogy a múlt evangéliumi értékű hagyományaitól nem szakadt el.

Luther nemcsak szövegszerző, hanem dallamköltő is volt. Kortársa, Sachs, nürnbergi költő, „wittenbergi fülemülének” nevezte Luthert.

e) A családapa

A reformáció szakított a papi nőtlenség pápai parancsával és a reformáció munkásai – amint

Isten elrendelte – tiszta családi életet éltek. 1525-ben maga Luther Márton is megházasodott, és családi élete telve volt tiszta és szent örömmel.

Felesége Bóra Katalin volt. Isten megáldotta házasságukat. Hat gyermekük született.

Boldog és munkában eltöltött élet után 1546-ban halt meg dr. Luther Márton szülővárosában, Eislebenben.

1. Szövegelemzés

Luther az Újszövetséget rendkívül rövid időn belül, 73 nap alatt fordította le. Alapul szolgált neki egy görög eredeti szöveg-kiadás és a latin fordítások. Az ő németre való fordítása felülmúl minden eddigi kísérletet. Többször beszél a fordítás módjáról. Egy híres kijelentése így hangzik:

Ne a latin nyelv betűit faggassátok, ha németül akartok beszélni, mint ahogy ezek a szamarak teszik, hanem kérdezzétek meg az anyát otthon, a gyermeket az utcán, az egyszerű embert a vásárban, az ő szájukra figyeljete, s csak azután kezdjete a fordításnak, akkor majd megértik és észreveszik az emberek, hogy németül beszéltek velük. (Luther Márton: Nyílt levél a fordításról és a szentek közbenjárásáról. 637. Fordította: Gesztes Olympia és Szita Szilvia)

Egy jó fordítónak nemcsak az idegen nyelvet kell alaposan ismerni. Ezen kívül mit kíván még Luther tőle?

.....
.....

Ahogy ő maga is megpróbálta ezt a követelményt teljesíteni, mutat neked egy példát a Jézus születésének híradásáról szóló történetből. Az angyal köszönti Máriát. Luther összehasonlítja az akkor használt fordítással Mária megszólítását.

Az angyal Máriát ekképpen köszönti: Üdvöz légy Mária, kegyelemmel teli, az Úr van teveled! (Lk 1,28)

Nos, rendben van – a latin szöveg betű szerinti fordításban valóban így hangzik. De mondd, helyes-e ez így? Mikor mondja azt egy német ember, hogy: kegyelemmel teli? És vajon

melyik német érti, mit jelent ez? Az embernek egy sörrel teli hordóra vagy egy pénzzel teli zsákra kell gondolnia. Én azért így fordítottam: „Te, kegyelembe fogadott”, amelyből egy német ember sokkal jobban el tudja gondolni, mit jelent az angyal üdvözlése. A pápisták felháborodhatnak azon, hogy elsilányítottam az angyali üdvözlést, bár még csak nem is a leghelyesebb kifejezést választottam. Vettem volna azt, akkor így szólna az üdvözlés: Isten áldjon meg, kedves Mária (ezt akarja ugyanis az angyal mondani, s bizonyosan így is mondaná, ha németül beszélne)... (Luther Márton: Nyílt levél a fordításról és a szentek közbenjárásáról. 638. Fordította: Gesztes Olympia és Szita Szilvia)

Írd le egymás alá azt a három fordítási lehetőséget, amelyet Luther említ:

1. Rossz, mert csak a latin köszöntés utánzása:

.....
.....

2. Elfogadható, mert legalább érthető német nyelven hangzik:

.....
.....

3. Luther véleménye szerint a legjobb, de nagyon merész fordítás:

.....
.....

Magyar fordítások:

„Örülj, kegyelembe fogadott! Az Úr veled van... Ne félj Mária, mert kegyelmet találtál az Istennél.” (Károli)

„Üdvözlégy, kegyelembe fogadott, az Úr veled van. Ne félj, Mária, mert kegyelmet találtál az Istennél!” (Protestáns új ford.)

„Üdvözlégy kegyelemmel teljes! Veled van az Úr! Ne félj Mária, kegyelmet találtál Istennél.” (Új katolikus)

„Üdvözöllek, kegyelembe fogadott, az Úr veled van! Ne félj Mária, mert kegyelmet találtál Istennél!” (Próhle Károly)

Melyik fordítást tartod a legjobbnak ma?

2. Dialógus

Lipcse, 1522. szeptember 29. A nagy őszi mise megkezdődött. Mindenfelől jöttek árusok és kereskedők. Élelmiszert és szövetet, ékszereket és fűszereket kínáltak. De könyveket is kiállítottak; egy új kiadványon különösen meglepődtek az emberek. A következő beszélgetés hangozhatott el az egyik könyvárus asztalánál.

Egy kézműiparos lépett oda az egyik wittenbergi könyvárus pultjához.

Iparos: Isten hozott! Ha jól látom, Luther városából, Wittenbergből jöttök.

Könyvárus: Igazad van, jó ember. Mit kívánsz? Mutathatok neked valamit?

I: Igen, hiszen mindenütt arról beszélnek, hogy Luther Wartburgban lefordította az Újtestamentumot. Már ki is nyomtattátok?

K: Éjjel-nappal azon dolgoztak Wittenbergben. Három nyomda dolgozott egyszerre, és titokban tartották a munkát, hiszen el is lophatták volna az íveket, de most már készen van, magad is láthatod.

I: Egy tekintélyes kötet.

K: Úgy van, 448 oldal.

I: Képek is vannak benne?

K: Vannak ám! Cranach mester készítette a fametszeteket!

I: De mondd már, hol áll az, hogy Luther fordította?

K: Óvatosnak kellett lennie, ezért nem találod meg a nevét. De nézd csak, itt a címben van: 'Vuittemberg', erről minden vevő felvilágosítást kap.

I: Jobb ez a fordítás, mint amit mi ismerünk?

K: Gondolom! Ez egészen más, most már mindenki megérti. És Luther – miközben készítette – még a barátaival is tanácskozott, különösen is Melanchthonnal, aki olyan jól tud görögül, csak azután nyomtatta ki. Sőt elment még az udvari paphoz, Spalatinhoz is, akivel együtt keresték föl a választófejedelem kincstárát. Ott sokféle drágakő van. Luther

megnézte őket, hogy a Jelenések könyve 21. fejezetében szereplő drágaköveket helyesen ábrázolja.

I: De mibe kerül a könyv?

K: Fél gulden, kedves ember.

I: Tehát tíz és fél groschen. Hát nem olcsó! Ennyit fizetek én a szolgámnak egy hétre.

K: De ez egy értékes könyv, és sietned is kell, csak 5000 darabot nyomtattak belőle, hidd el nekem, hogy az nagyon hamar el fog fogyni.

I: És ha betiltják?

K: Lehetséges, de ki fog akkor már azzal törődni! Most már az ember maga is utánanézhethet, mi van a Bibliában, nem kell hozzá többé senki, aki tudna latinul.

A kereskedőnek igaza volt. Már decemberben újra ki kellett nyomtatni Luther Újszövetség-fordítását. Ahhoz, hogy Luther és barátai az egész Bibliát lefordítsák, még hosszú időnek kellett eltelnie. 1534 még messze volt.

Feladat:

Húzd alá a párbeszédben különböző színekkel azokat a mondatokat, amelyek valamit mondanak

- Luther Újszövetségének külalakjáról
- elterjedéséről
- az eddigi fordításoktól való különbözőségéről

3. Egészítsd ki!

a) – Luther felismerése – Az Írás felfedezése

b) Worms – – Az Írás tekintélye

c) Wartburg – Luther fordítása –

.....

4. Ismétlés

Ki írta az Ágostai hitvallást?

.....

13. AZ EVANGÉLIKUS HITVALLÁSI IRATOK

Az Ágostai Hitvallás felolvasásának (1530. június 25.) ötvenéves évfordulóján (1580. június 25.) adták ki német nyelven és hirdették ki ünnepélyesen az evangélikus egyház hitvallási iratainak teljes gyűjteményét, a Konkordia Könyvet.

A Konkordia Könyv magában foglalja az egyetemes hitvallásokat és a kifejezetten lutheri hitvallásokat. Az egyetemes hitvallásokon keresztül egyházunk bizonyosságot tesz saját, egyetemes, ökumenikus jellegéről és igényéről. Ezek a hitvallások egybefűznek minket a világkeresztyénséggel, minden egyházzal.

Egyetemes hitvallási iratunk az *Apostoli Hitvallás* vagy „Hiszkegy”, amelyet minden vasárnapi istentiszteleten, együttesen elmondunk, a *Níceai Hitvallás*, amely a Szentháromságról vallott hitünket foglalja össze, és az *Athanasius-féle* vagy *Kalkedoni Hitvallás*, amely a Jézus Krisztus személyéről szóló tanítást rögzíti.

A három egyetemes hitvallási iratot a Konkordia Könyvben az evangélikus hitvallási iratok követik. Ezek között első helyen áll az *Ágostai Hitvallás*, egyházunk legnagyobb tekintélyű hitvallási irata. Ez a hitvallás a katolikus részről támadókkal szemben az *Apológiában*, az *Ágostai Hitvallás Védelmében* nyert további kiszélesítést és magyarázatot. Mindkét hitvallás Melanchthon Fülöp alkotása, de természetesen az egész lutheri keresztyénség hitbéli meggyőződését fejezi ki. Hitvallási irataink közül Luthertől származnak a *Schmalkaldeni Cikk*ek, melyekben határozott hangon foglalja össze azt az evangélikus tanítást, amelyből egyházunk betűnyit sem enged. Luther *Kis- és Nagy Kátéja* évszázadok óta állandó vezérfonala nemcsak a kicsinyek, hanem a felnőttek hitbéli tanításának. Nagy elterjedtségük és népszerűségük oka, hogy a káték a keresztyén hit gyakorlati megvalósításáig, a keresztyén életfolytatás alapjáig nyúlnak le, s adnak világos útbaigazítást.

Hitvallási irataink sorában legutoljára keletkezett (1577) az *Egyességi Irat* (Formula Concordiae), amely – mint neve is mutatja – az evangélikus egyház tanítási egységének érdekében jött létre.

Ezeket a hitvallási iratokat foglalták össze egy teljes gyűjteményben, s adták ki könyvben.

A magyar evangélikus egyház kezdettől fogva megbecsülte hitvallási iratainkat.

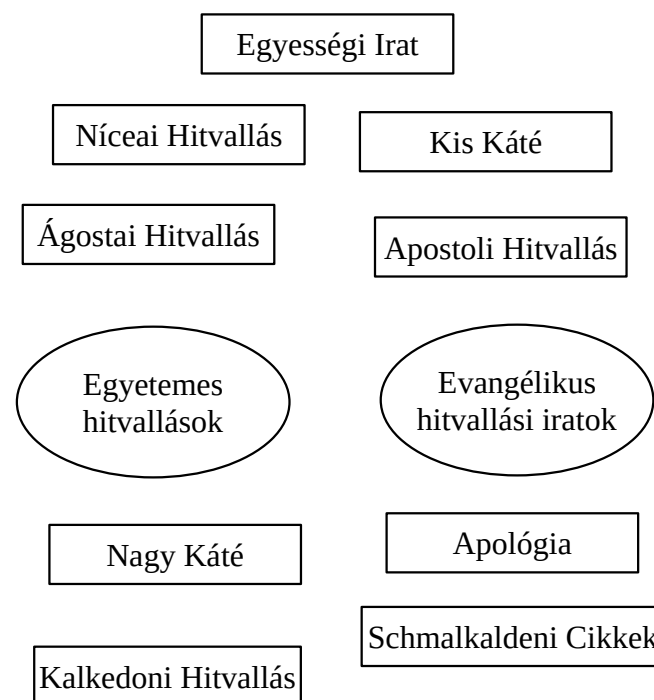
Természetesen sohasem állította azokat a Szentírás fölé, de világosan látta, hogy mennyi segítséget jelentettek a történelmi evangélikus egyház kialakulásában és megszilárdulásában.

Luther Nagykatéjának egy oldala

Lelkészeink felszentelésükkor évszázadok óta tesznek esküt a Szentíráshoz és hitvallási irataink tanításához való hűségükre. Híveink ennek nyomán tanulják és hallgatják egyházunk szavát.

1. Kösd az egyes hitvallásokat a megfelelő csoportokhoz!

2. Válaszolj írásban!

Mi a címe annak a könyvnek, amely magában foglalja egyetemes és evangélikus hitvallásainkat?

.....

Hogy hívják más néven az Ágostai Hitvallás Védőiratát?

.....

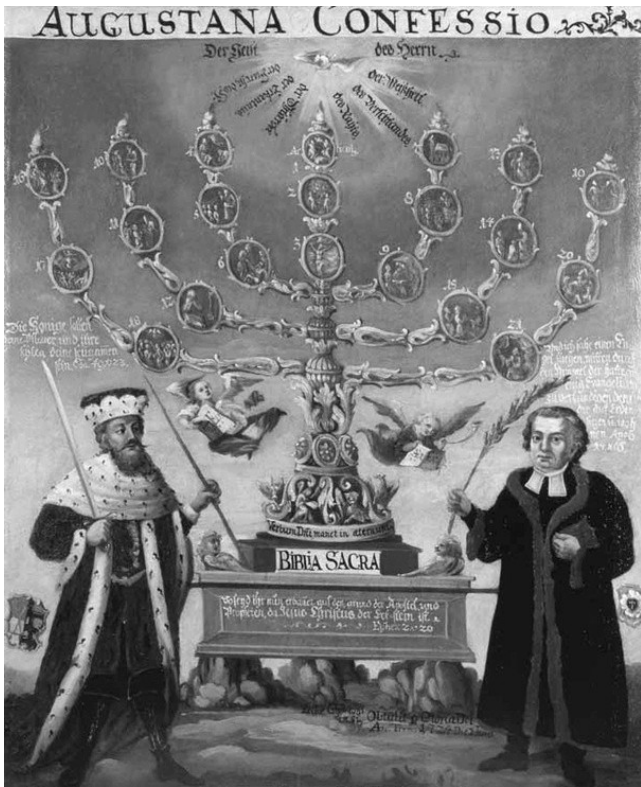
Sorold fel azokat a hitvallási iratokat, amelyek Luther művei!

.....

.....

.....

3. Beszéljétek meg lelkészetekkel, mit ábrázol az alábbi kép!

4. Ismétlés

Mikor hívta össze V. Károly az augsburgi birodalmi gyűlést?

.....

Sorold föl Jézus tanítványait!

.....

.....

.....

.....

.....

14. A REFORMÁCIÓ MAGYARORSZÁGON

Miután Luther 95 tételét a wittenbergi vártemplom ajtajára 1517. október 31-én kiszögezte, azok kinyomtatva csakhamar elterjedtek egész Európában. Eljutottak hazánkba is.

A római egyház nem nézte közönyösen a reformáció gyors hódítását, hanem mindent megtett, hogy az egyházjavítást mindjárt keletkezésekor elfojtsa. Azonban a magyar ifjak szorgalmasan kijártak a wittenbergi egyetemre Luther és Melanchthon hallgatására.

Luther magyar tanítványai közül a legjelentősebb *Dévai Bíró Mátyás*. A nép, mint a „magyar Luther”-t emlegette. Kétszer is börtönt szenvedett reformátori működéséért. Vitairatokat, kátékat írt. Sok helyütt tevékenykedett. Németországban többször is járt. Híres az a könyve, amelyet a magyar helyesírásról írt; ez is mutatja nagy műveltségét.

Sztárai Mihály hosszú időn át szolgált a reformációt. Talán már a mohácsi csatában is részt vett, és 1574-ben még élt. Hosszú ideig a Baranya megyei Laskó prédikátora. Ekkor annak a vidéknek sok faluját térítette át az evangélikus hitre. Később Tolnán, Sáropatakon és Pápán is működött. Gyülekezetszervező munkája mellett nevezetes mint énekszerző és mint két dráma írója.

A XVI. század második felében hazai evangélikus egyházunk legnagyobb embere *Bornemisza Péter* volt. Pesten született 1535-ben, ahonnan még gyermekként menekülnie kellett, mivel a törökök elfoglalták a várost. Ifjúkorát Kassán töltötte, Wittenbergben és Bécsben is tanult. Itt írta híres drámáját a Magyar Elektrát. Lelkészként Zólyom várában, Balassa János udvarában kapott állást. Ő volt a nevelője a magyar reneszánsz legnagyobb költőjének,

Balassa (Balassi) Bálintnak. Hite miatt gyakran kellett menekülnie. Színművén kívül énekeket is írt, és énekeskönyvet állított össze. Kiadta prédikációit is egy ötkötetes, úgynevezett posztilláskönyvben.

Ezeknek a reformátoroknak és még sok más igehirdetőnek a szolgálata nyomán honosodott meg az evangélikus egyház Magyarországon. Az evangélikus egyház létrejött a megújult igehirdetésben valósult meg, amit a gyülekezet hittel elfogadott. Így a megszűnt mise helyett a vasárnap délelőtti istentisztelet került a hitélet középpontjába. Ennek pedig legfőbb alkotórésze az igehirdetés volt. Az istentiszteleten teljesen érvényesült a nép anyanyelve. Az úrvacsorát két szín alatt szolgáltaták ki az egyházi tanításban az Isten igéjéhez való hűség érvényesült, lutheri szellemben.

1. Egészítsd ki a mondatokat!

A magyar ifjak szorgalmasan kijártak a egyetemre és hallgatására. Luther tanítványai közül a legjelentősebb volt. A nép, mint a emlegette.

2. Sorold fel, hogy mi mindenben újult meg az egyház élete a reformáció magyarországi elterjedésével!

.....
.....
.....
.....
.....

3. Dévai egyik versében ezt olvassuk:

*A hit nélkül senki nem idvezülhet,
Mint a virág nap nélkül nem zöldülhet,
Vétkeiből senki ki nem feselhet,
Orvosságot Krisztus kívül nem lelhet.*

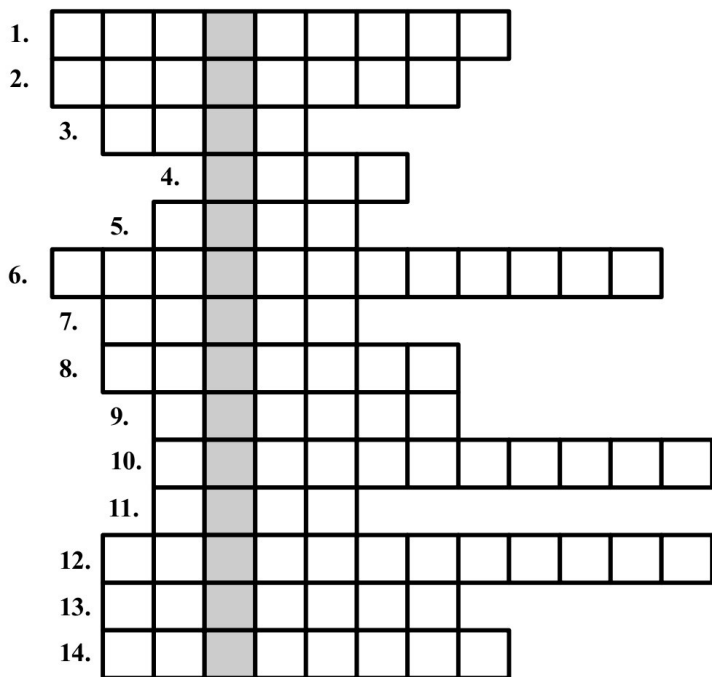
Milyen lutheri gondolatot fedezünk fel ezekben a sorokban?

.....
.....
.....

4. Húzd alá az alábbi állítások közül azokat, amelyek Bornemisza Péterre vonatkoznak!

- Talán már a mohácsi csatában is részt vett.
- Ifjúkorát Kassán töltötte, Wittenbergben és Bécsben is tanult.
- Híres az a könyve, amelyet a magyar helyesírásról írt.
- Híres drámája a Magyar Elektra.
- Ő volt a nevelője a magyar reneszánsz legnagyobb költőjének, Balassa (Balassi) Bálintnak.
- Tolnán, Sárospatakon és Pápán is működött.
- A nép, mint a „magyar Luther”-t emlegette.
- Kiadta prédikációit is egy ötkötetes, úgynevezett posztilláskönyvben.

5. Keresztrejtvény

Az ő fordításában látott napvilágot 1541-ben magyar nyelven elsőként a teljes Újszövetség:

.....

1. Ez a zsinat ítélte halálra Husz Jánost; 2. Luthernek a hitbeli tanítás céljából írt terjedelmesebb könyvecskéje; 3. Francia előreformátor vezetékneve; 4. István király neve megkeresztelkedése előtt; 5. Római császár, aki felgyújtatta Rómát; 6. Ebbe a szerzetesrendbe lépett be Luther 1505-ben; 7. A római pápa az ő utódának tekinti magát; 8. Luther Márton édesanyjának vezetékneve; 9. Szerzetesi fogadalma előtt Luther ebbe a városba járt egyetemre; 10. A Szentírásnak ezt a részét fordította le Luther először (1522); 11. Róma püspökének címe; 12. A Római Birodalom egész területére kimondta a vallásszabadságot 313-ban: Nagy; 13. Az evangélikus egyház legtekintélyesebb hitvallási irata: Hitvallás; 14. Csehországi előreformátor követői

15. A SZABADSÁGHARCOK ÉS A MAGYAROSZÁGI PROTESTANTIZMUS

Magyarország három részre szakadásával az ország középső részében a török uralkodott, a nyugati és északi részeken a Habsburgok, míg az

ország keleti része és Erdély állott nemzeti uralom alatt az erdélyi fejedelmek személyében. A protestáns Erdély volt a vallásszabadság és a nemzeti függetlenség védelmezője a Habsburg elnyomással szemben. Az erdélyi fejedelmek reformátusok voltak, de fellépésüknek a magyar lutheránus egyház legalább annyit köszönhet, mint a magyar kálvinista egyház.

Bocskai István erdélyi fejedelem győzelmeinek oka az volt, hogy a magyar társadalom minden rétegét a nemzeti függetlenségért és vallásszabadságért folytatott harc zászlaja alá tudta vonni. 1604 és 1606 között harcolt a bécsi udvarral. Leghívebb katonái a hajdúk voltak. Fáradozásuk eredménye az 1606-ban megkötött bécsi béke lett, amely biztosította az evangélikus és református felekezet vallásszabadságát, igaz, azzal a kikötéssel, hogy az ne sértse a katolikus érdekeket.

Bocskai István

Bocskai után Bethlen Gábor, a kiváló erdélyi fejedelem állt a Habsburgok elleni küzdelem élére.

Bethlen Gábornak a művét folytatta utóda, I. Rákóczi György erdélyi fejedelem.

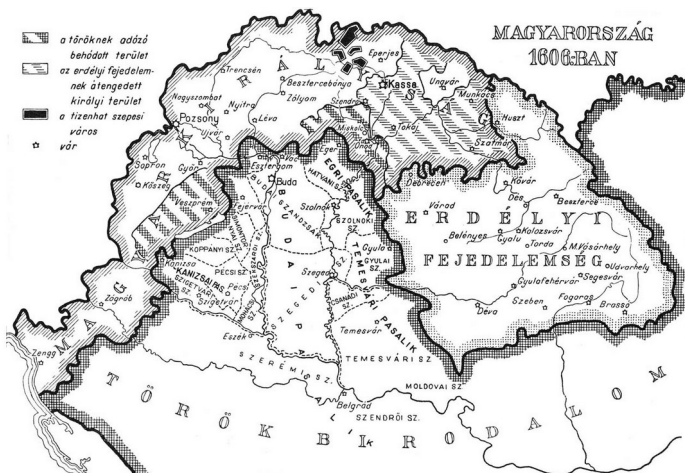
A magyar protestáns egyháztörténetnek a legszomorúbb lapjai azok, amelyek I. Lipót uralkodásával kapcsolatosak. Az uralkodó elleni összeesküvés ürügyével 1673-tól a pozsonyi bíróság elé idéztek több száz evangélikus és református lelkészt, akiket a katolikus egyházba való betérésre, hivatásuk feladására vagy az ország elhagyására kényszerítettek. Aki nem engedelmeskedett, azt letartóztatták, majd eladták gályarabnak. Ebbe többen belehaltak. A gályarabokat később a református vallású holland tengernagy, Michael de Ruyter szabadította ki Nápolyban. A gályarab lelkészek ügyében Európa-szerte nagy volt a tiltakozás. Az átélt szenvedések miatt az 1671 és 1681 közötti

időszakot gyászévtizednek is nevezzük.

A XVIII. század elejére a protestánsok vallásszabadságuk biztosítását *II. Rákóczi Ferencben* látták, hiszen a protestantizmusnak már akkor is évszázados tapasztalatai voltak arról, hogy az ige háborítatlan, tiszta hirdetésének lehetősége, a vallásszabadság biztosítása elválaszthatatlanul összefügg a nemzeti függetlenséggel, a szabadság kivívásával.

1. Tanulmányozd a térképet!

A vallásszabadság szempontjából hogyan jellemezhetők a különböző országrészek?

2. Tudtad-e?

Hogy a hajdúk eredetileg fegyveres marhapásztorok voltak. Nevük a hajtó, hajdó szavakból ered. Feladatuk volt a csorda őrzése, ami időnként fegyveres fellépést is igényelt, mivel meg kellett védeni a jószágot a rablóktól. A vágásra érett marhát Ausztriába, Dél-Németországba, és Észak-Itáliába terelték, ahol jó pénzért eladták. A török hódoltság idején ez a Magyar Királyság bevételének legnagyobb forrása volt.

A török háborúk idején a fegyverforgatásban jártas marhapásztorokat szívesen fogadták fel katonai feladatok ellátására. A hozzájuk csatlakozó kismemesekkel, végvári katonákkal és szökött jobbágyokkal egy új, fegyveres társadalmi réteg alakult ki. Az országgyűlés többször kitagadta őket, ők is megtagadták az országukat. A fordulat 1604 őszén következett be, amikor a császártól megtámadott földesúr, Bocskai István, a hajdúkhöz fordult. A nemzetből kitagadottnak földet és békés letelepedést kínált, ezzel sikerült bennük felébreszteni a nemzeti öntudatot. Bocskai őket felfogadva szállt szembe a

Habsburgokkal.

3. Válaszolj a kérdésekre!

Milyen választási lehetőségük volt a pozsonyi vésztörvényszék elé idézett protestáns prédikátoroknak?

.....

.....

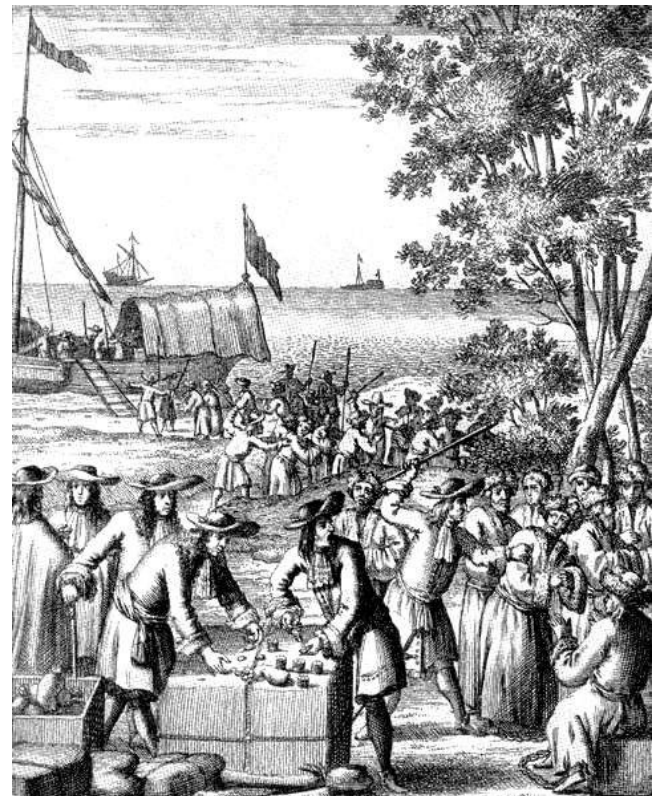
.....

.....

Hogy nevezzük az 1671 és 1681 közötti időszakot?

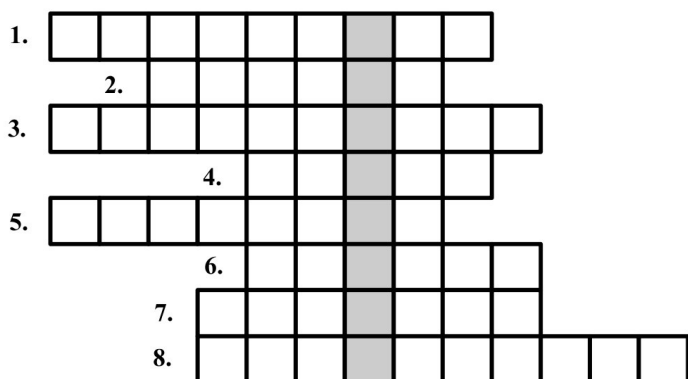
.....

4. Lelkészetek segítségével fejtsetek meg és elemezzétek, mit ábrázol az alábbi kép!

.....

5. Keresztrejtvény

Magyarországi látogatása során ebben a városban koszorúzta meg II. János Pál pápa a gályarabok emlékművét 1991-ben:

.....

1. Az evangélikus egyház hitvallási iratainak teljes gyűjteményét összefoglaló könyv; 2. A reformáció elindítója; 3. E város vártemplomának kapuján függött a 95 tétel; 4. Ebbe a városba hívott össze birodalmi gyűlést V. Károly 1521-ben; 5. Luther szülővárosa; 6. A Római Birodalom egyik keresztyénüldöző császára; 7. István király felesége; 8. Balassa Bálint nevelőjének vezetéknéve

16. A TÜRELMI RENDELET

Az 1781-et követő esztendőkből a hazai evangélikusság legnagyobb ügye a templomépítés volt. Korábban csak a kijelölt úgynevezett artikuláris templomok fogadhatták be vasárnapról vasárnapra, ünnepről ünnepre a távoli községekből is összeseregülő híveket. Most az ország sok falujában és városában tanácskoztak egymással az evangélikusok, hogyan építhetnének maguknak minél előbb templomot. Összeszámolták az evangélikusokat, elegendő-e ahhoz, hogy a templomépítésre engedélyt kérhessenek, ehhez ugyanis legalább száz nem katolikus család meglétére volt szükség az adott helyen. Számvetést végeztek, hogy össze tudják-e szedni az építés költségét. Latolgatták, el tudják-e majd tartani a gyülekezet lelkipásztorát. A számbavétel és elhatározás után megszerezték az engedélyt. És aztán azon voltak, hogy adományukból és kezük munkájával minél hamarabb megépüljön az istentisztelet hajléka.

Nem sokat törődtek vele, hogy a hatóságok nem templomnak, hanem „imaház”-nak nevezték azt. Fájt nekik, de nem csüggesztette őket, hogy csak udvarban és torony nélkül építhették meg templomukat. Harangot sem használhattak. Csak hirdettessék az evangélium! Csak dicsérhessék a gyülekezetben az Istent. Csak növekedhessen az Isten egyháza!

Mindezt II. József 1781-ben kiadott türelmi rendelete tette lehetővé. II. József szintén arra törekedett, amire az elődei; ő is azt akarta, hogy minden tekintetben egységes legyen a birodalma. De ezt türelmességgel, az elégedetlenség csitításával akarta elérni. Uralkodásának további éveiben egyre több engedélyt tett a protestánsoknak a templomépítésben. Egyidejűleg sok olyan rendelkezést adott ki, amely korlátozta a római katolikus egyház korábbi hatalmát. Ugyanakkor mégis fennmaradt a római katolikus egyház elsőbbsége a nem-katolikus egyházakkal szemben.

A hazai evangélikus egyházban az 1783–1784. esztendőkből 165 anya- és közel 600 leánygyülekezet éledt fel. Csak a dunántúli egyházkerületben 1781-től 1786-ig a gyülekezetek száma 50-ről 126-ra emelkedett.

1. A betűnégyzet a XVIII. században létrejött négy történelmi evangélikus egyházkerület nevét rejt.

I	N	N	E	N	I	I
N	É	I	G	U	S	A
Á	H	A	Ő	T	I	Z
N	P	Y	L	I	L	S
U	C	N	D	Á	Ú	I
D	A	Á	U	N	T	T
Z	Ú	B	N	Á	N	A

1.

2.

3.
4.

2. Keresd meg a kérdésekre adott helyes válaszokat!

Ki adta ki a türelmi rendeletet?

- a) II. Lipót
- b) III. Károly
- c) II. József

Mit engedélyezett a türelmi rendelet az evangélikusoknak?

- a) Teljes vallásszabadságot
- b) A templomépítés lehetőségét
- c) A püspökök az országgyűlés tagjai lehettek

Mit tiltott a rendelet?

- a) Az evangélikus istentisztelet megtartását
- b) Evangélikus énekek éneklését
- c) Torony építését és harang használatát

Melyik évben adta ki az uralkodó a türelmi rendeletet?

- a) 1781
- b) 1762
- c) 1789

Minek nevezték a hatóságok az evangélikusok templomait?

- a) katedrálisnak
- b) imaháznak
- c) bazilikának

3. Foglald össze, hogy milyen következményekkel járt egyházunk életére a türelmi rendelet!

.....
.....
.....
.....

4. Ismétlés

Kiket hívtott segítségül Bocskai István a Habsburgok elleni harcban?

.....

Melyik országrész volt a vallásszabadság és a nemzeti függetlenség védelmezője a XVII. században?

.....

Ki a szerzője a Magyar Elektra című drámának?

.....

Luther lefordítja az Újszövetséget

Luther kiszögezi 95 tételét

Luther belép az ágostonrendiek kolostorába

Luther a wormszi birodalmi gyűlésen

Luther megtalálja az evangéliumot

A római pápa kiátkozza Luthert az egyházból

Luther elkészül az egész Biblia lefordításával

V. Károly az augsburgi birodalmi gyűlésen végighallgatja az Ágostai Hitvallást

Luther házasságot köt Bóra Katalinnal

Állítsd sorrendbe!

17. EGYHÁZUNK 1848-49-BEN

Az evangélikus egyház három évszázadon át együttműködött a nemzeti függetlenségre irányuló küzdelmekkel. Nem történhetett ez másként 1848-ban sem.

A március 15-i pesti forradalom tűzbe hozta az egyházi sajtót is. A Protestáns Egyházi és Iskolai Lap március 19-i számának homlokzata nagy betűkkel hirdeti: „A sajtó szabad!”

Az 1848. évi XX. törvénycikk megállapította a bevett vallásfelekezetek teljes egyenlőségét. A vívmányokban kiváló része volt Kossuth Lajosnak és Petőfi Sándornak. Mind a ketten evangélikus vallásúak voltak.

Egyházunk népe előtt a püspökök jártak elől jó példával. Közülük is kiemelkedik *Haubner Máté* dunántúli püspök, győri lelkész.

Haubner Máté

Az 1848–49-es szabadságharcban a nemzeti összefogást egyáltalán nem fékezte az ország népének vallási megosztottsága, mert már megvolt a törvény a bevett vallásfelekezetek egyenjogúságáról. De nyilvánvaló volt, hogy a szabadságharc sikerétől függ az elért vallási egyenlőség fennmaradása. Ha a nemzet biztosítani tudja az ország független, szabad életét, akkor valósággá válik az egyházak egyenlősége. Ellenben, ha a Habsburgok újra

megakadályozzák az ország előrehaladását, akkor a protestáns egyházakra megint az elnyomás korszaka következik.

A szabadságharc bukásával az elnyomás is együtt nehezedett az ország népére és az evangélikus egyházra. Az elnyomó hatalom az összes 1848-as vívmányt semmisnek nyilvánította, tehát az egyházak egyenjogúsítását is. A megtorlás az elsők között sújtotta Rázga Pál pozsonyi evangélikus lelkészt, akit a szabadságharc melletti kiállásáért 1849. június 18-án kivégeztek. Az önkényuralom elmozdította hivatalukból az evangélikus egyház püspökeit, sőt hármat közülük börtönbe is vetett.

1848-49 hősie esztendeiben egyházunk vezetői és tagjai bebizonyították, hogy méltók egyházunknak már akkor is 300 évre visszatekintő haladó hagyományaihoz. Evangélikus egyházunk a magyar néppel való egységét ekkor is tettekkel bizonyította be.

1. Szövegelemzés

Mit kíván a magyar nemzet.

Legyen béke, szabadság és egyetértés.

1. Kivánjuk a sajtó szabadságát, censura eltörlését.
2. Felelős ministeriumot Buda-Pesten.
3. Évenkénti országgyűlést Pesten.
4. Törvény előtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben.
5. Nemzeti őrsereg.
6. Közös teherviselés.
7. Urbéri viszonyok megszüntetése.
8. Esküdtszék. képviselő egyenlőség alapján.
9. Nemzeti Bank.
10. A katonaság esküdjék meg az alkotmányra, magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el tőlünk.
11. A politikai statusfogyók szabadon bocsáttassanak.
12. Unio.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

a) A „Mit kíván a magyar nemzet” c. kiáltvány mely követeléseit hozhatók kapcsolatba a protestáns egyházakkal, illetve a Biblia tanításával?

.....
.....
.....
.....
.....

b) Az 1848. évi XX. törvénycikkben többek között ez olvasható:

2. § E hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetekre nézve különbség nélkül tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapítatik meg.

3. § Minden bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségelt közzálladalmi költségek által fedeztessenek, s ez elvnek részletes alkalmazásával a ministerium az illető hitfelekezetek meghallgatásával a közelebbi törvényhozás elibe kimerítő törvényjavaslatot fog előterjeszteni.

4. § A bevett vallásfelekezetek iskoláiba járhatóság, valláskülönbség nélkül mindenkinek kölcsönösen megengedhetik.

5. § A ministerium rendelkezni fog, hogy a bevett vallásokat követő katonák saját vallásu tábori lelkészekkel láttassanak el.

Miért volt jelentős az evangélikus egyház szempontjából ez a törvénycikk?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Kiről van szó?

„1802-ben Monokon születtem. Jogi tanulmányaim befejezése után 1823-ban Pesten ügyvédi vizsgát tettem. Később országgyűlési

tudósító, majd a Pesti Hírlap szerkesztője lettem. Vezető szerepet vállaltam a nemzeti függetlenségért, a feudális kiváltságok felszámolásáért s a polgári szabadságjogok biztosításáért vívott 19. századi küzdelemben. Mivel szerettem evangélikus egyházamat, szorgalmaztam a protestáns felekezetek és a katolikus egyház jogi egyenlőségének kimondását. A Batthyány Lajos vezetésével megalakult első független magyar kormányban pénzügyminiszteri tárcát kaptam. Később az Országos Honvédelmi Bizottmány elnökévé, majd az ország kormányzó elnökévé választottak. A szabadságharc leverése után menekültként külföldön éltem. Annál nagyobb megtiszteltetésnek éreztem, hogy távollétemben a Nógrád megyei Sámsonházán az evangélikus gyülekezet felügyelőjévé választott.”

.....

„Keresztelési bejegyzésem a kiskőrösi evangélikus egyházközség anyakönyvében maradt az utókorra. Változatos iskolai pályafutásom során a leghosszabb időt az aszódi evangélikus gimnáziumban töltöttem 1836 és 1838 között. Mivel színésznek készültem, dolgoztam statisztaként a Nemzeti Színháznál, majd miután gyenge testalkatom miatt a katonaságtól elbocsájtottak, vándorszínészkedtem a Dunántúlon. A pápai református gimnáziumban Jókai Mór is diáktársam volt. Első verseim 1842-ben jelentek meg nyomtatásban, de költészetemmel elég gyorsan nagy sikereket értem el. Az 1848-as forradalom egyik vezéralakjaként emlegetik a nevemet.”

.....

3. Tudtad-e?

Hogy az aradi vértanúk között két evangélikus tábornokra is emlékezünk: Desseffy Arisztidre és Leiningen-Westerburg Károlyra. Lexikon vagy az internet segítségével nézz utána az ő életrajzuknak is!

4. Ha összeolvasol minden harmadik betűt, megtudod, hogy 1849. április 14-én hol fogadta el a magyar országgyűlés a Függetlenségi Nyilatkozatot.

UOABNDJHEDLBWRRŐPEÚSCYN
ESŰNTBIAORQMEÖÍFZCOÛNRÉV
MEHÁXOTPAUVBSÓCKJÁOÓFLEG
LPAÉCMGÍTIOMURLMZŐOFBRÁÍ
AUQTÜDÓWNRŰXILMUÛFMPŰA

.....
.....

**18. A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS
EGYHÁZ A XX. SZÁZADBAN**

Az első világháború (1914–1918) evangélikus egyházunktól is nagy áldozatokat követelt. A veszteségek utáni tragédia (1919) hatásai alól egyházunk sem vonhatta ki magát.

1920-ban az új, törvényes kormányzat kénytelen volt elfogadni a trianoni békét, amely az ország jelentős részét felosztotta a szomszédos, részben mesterségesen megszerkesztett államok között. A trianoni béke az evangélikus egyházat is megcsonkította. A Felvidéken és Erdélyben evangélikus tömegek, illetve templomok, iskolák, intézmények kerültek az új határokon túlra. A nyugati határvidéken is elvesztettünk több gyülekezetet.

Az egyház azonban az országgal együtt rövidesen magához tért a veszteségek okozta kábultságból. Számos új missziói gyülekezet alakult, az 1930-as évek elején pedig megindultak az evangelizációk, amelyeken hitmélyítő igehirdetések hangzottak el. Az evangelizációs munkában Gáncs Aladár, Zászkaliczky Pál, Túróczy Zoltán, majd később Csepregi Béla szolgáltak sok más lelkiessel együtt.

1938-ban Sztchlo Gábor nagytarcsai lelkész szervezte meg finn mintára az első evangélikus népfőiskolát. A népfőiskolák a falusi fiatalok képzését szolgálták, a hit, a tudás és a hazaszeretet jegyében.

A XX. század történelmére a diktatúra vetett árnyékot. A nemzetiszocialista és a kommunista diktatúra egyik célja az egyház elpusztítása volt.

A II. világháború utolsó éveiben a halálra

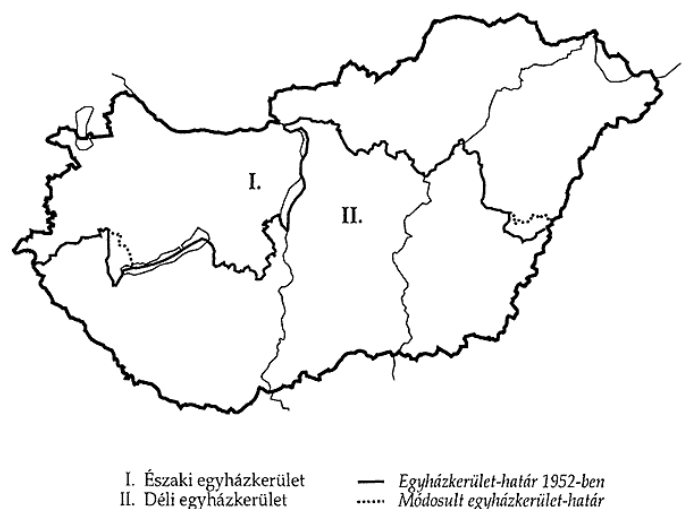
ítélt zsidó emberek megmentésében tevékenyen részt vállalt egyházunk országos felügyelője, báró Radvánszky Albert, valamint Sztchlo Gábor és Keken András lelkészek, és mellettük számos hívő ember, akiknek lelkiismerete nem fogadta el a gyilkos eszméket.

A háború után a győztes hatalmak felosztották egymás között Európát. Magyarország szovjet megszállás alá került. A kommunista hatalom ugyanolyan diktatúrát gyakorolt, mint korábban a hitleri Németország.

A II. világháború után újabb jelentős veszteség érte egyházunkat. A kommunista hatalom 1946–1947 során nemzetközi szerződésekre hivatkozva kitelepítette Németországba a háborús bűnösnek bélyegzett magyarországi svábokat, majd az úgynevezett csehszlovák-magyar lakosságcsere keretében szlovák tömegek hagyták el az országot. Ezeknek az embereknek jelentős része evangélikus volt.

A kommunista kormány 1948-ban államosította az egyházi iskolákat. A hitoktatás szabadságát törvényben biztosította ugyan, ám igyekeztek megakadályozni annak megszervezését. Sokakat ítélték el előre megtervezett koncepciók perében. Szovjet koncentrációs táborba hurcolták Böröcz Sándor lelkészt, börtönbe zárták Ordass Lajos püspököt és báró Radvánszky Albertet, majd sokakkal együtt kitelepítettek két budapesti lelkészt, Kendeh Györgyöt és Keken Andrást. Az államhatalom célja az egyház teljes elsorvasztása volt.

AZ EVANGÉLIKUS EGYHÁZKERÜLETEK 1952 ÉS 2000 KÖZÖTT

Az 1956-os forradalom leverése után időnként finomabb módszerekkel, de lényegében folytatódott az egyház elnyomása is. Sokan félelemből vagy karriervágyból az egyházban is kiegyeztek az elnyomó hatalommal, és elfogadták, hogy az egyház életét kívülről, politikai megfontolások alapján szabályozzák. Mások aktívan is együttműködtek a diktatórikus rendszerrel.

Isten azonban ebben a nehéz helyzetben is megengedte, hogy az egyház ellássa szolgálatát. Hallgatólagosan megtúrték az evangélium hirdetését. Nagy anyagi áldozatok árán új templomok épültek. Megjelenhettek különböző egyházi kiadványok, például 1982-ben az első országosan egységes énekeskönyv. A hitoktatás folyamatosan zajlott, bár helyenként komoly akadályokba ütközött. 1984-ben a Lutheránus Világszövetség Budapesten tartotta hetedik nagygyűlését.

1990-ben hazánk ismét demokratikus ország lett. Az állam törvényben garantálta a vallásszabadságot, illetve kárpótlást az 1948-ban elkobzott egyházi javakért. A korábbi rendszer következményeként és számos újfajta nehézség kapcsán azonban napjainkban is sokféle tisztázatlan kérdéssel kell szembenéznünk. Az egyház egész története azonban arra hívja fel a figyelmünket, hogy jövőnk elsősorban nem a mi kezünkben van, hanem Urunkéban, aki elhívta magának egyházát, megszentelte azt, és Szentlelkével minden körülmények között – jóban és rosszban – vezeti, és hűséges hozzá.

1. Szövegelemzés

Furiankovics Miklós címzetes esperes, nyugalmazott plébános 1949. és 1950. esztendőben együtt raboskodott Ordass Lajos evangélikus püspökkel a szegedi Csillagbörtönben. Visszaemlékezéseiben így ír:

Átszállítottak a szegedi Csillagbörtönbe, ahol büntetésemet 1949. október 17-étől egész 1950. március 15-éig töltöttem. Itt kerültem be a 12 személyes papi zárkába, ahol éppen D. ORDASS LAJOS evangélikus püspök úr ágya melletti ágyat jelölték ki számomra az ablak alatt. Abban a nagy zárkában tizenketten voltunk elítéltek bezárva. Az evangélikus püspök úr kivételével valamennyien római katolikus papok voltunk... Az ottani paptársak elbeszélése szerint Ordass Lajos püspök úr saját maga kérte a Büntetőintézet Vezetőségét, hogy őt a papok közé

helyezzék. Ott mindnyájan a legnagyobb tisztelettel és szeretettel vettük körül. Bámultuk nagy tudását, kiváló műveltségét és szeretetre méltó fennkölt modorát. Természetesen mindnyájan elmondtuk, kik és mik vagyunk, múltunkat, életünket, büntetésünket ismertettük meg egymással. De a legtöbbit teológiai témákról, lelkipásztori működésünkről beszélgettünk egymással. Volt erre időnk!

A püspök úr elmondotta, hogy Svédországban is tanult, az ottani egyetemen, járt az Egyesült Államokban is, így természetesen svédül és angolul éppen úgy beszélt és prédikált, mint magyarul. A Szentírást sokkal jobban ismerte, mint mi katolikus papok, és kapásból idézett bármelyik részből. – Egy alkalommal, midőn a napi sétából feljöttünk az udvarról, az egyik rab beszólt a papi zárkába, és azt kérdezte, hogy az irgalmas samaritánus története hol található? A püspök úr egy szempillantás alatt felelt neki, hogy Lukács 10. fejezet... Amikor elérkezett a Karácsony ünnepe, a papi zárka lakói egyhangúlag a püspök urat kérték meg a karácsony esti elmélkedés megtartására... A püspök úr rábeszélte bennünket, hogy a testi kondíciónk fenntartása érdekében együtt tornázzunk. Mint a svéd torna kiváló szakértője, vezette a tornákat. Körbe álltunk, és vezényelte a gyakorlatokat. (Terry László: Nem tehetett mást. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest, 1990. Egy élő tanú bizonyágtétele. 213–214. o.)

Mit tudunk meg Ordass püspökről e beszámoló alapján?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Mit mutat meg a visszaemlékezés a koncepciók perében elítélt egyházi személyek fogságának körülményeiről?

.....
.....
.....

.....
.....

2. Írd be az egyes neveket a megfelelő helyekre (Egy név több helyre is beírható).

Ordass Lajos, A trianoni békediktátum, Sztéhlo Gábor, Lutheránus Világszövetség, Túróczy Zoltán, Keken András

Részt vett az 1930-as évek elején indult evangélizációs mozgalomban:

.....

A kommunista államhatalom börtönbe záratta, majd megfosztotta püspöki hivatalától:

.....

A II. világháború idején tevékenyen részt vállalt a halálra ítélt zsidó emberek mentésében:

.....

Finn mintára megszervezte az első evangélikus népiskolát Nagytarcsán:

.....

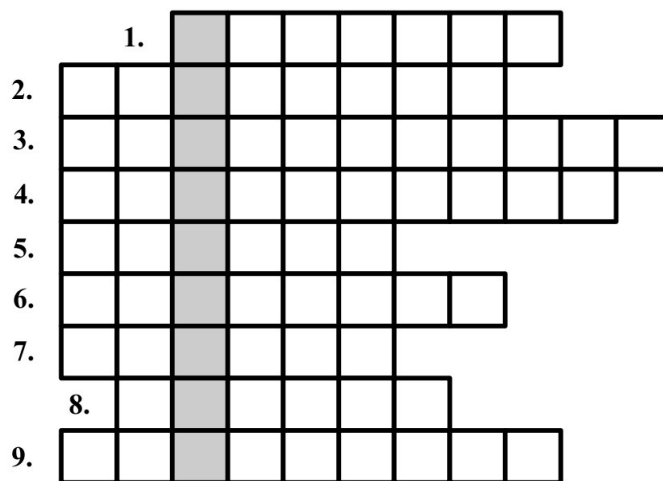
1984-ben Budapesten tartotta hetedik nagygyűlését:

.....

Következményeként evangélikus tömegek kerültek az új országhatárokon túlra:

.....

3. Keresztrejtvény

Ezen a néven született Ordass Lajos:

.....

1. Angol előreformátor vezetékneve; 2. Az Ágostai Hitvallás védőirata; 3. Az Ágostai Hitvallás szerzőjének vezetékneve; 4. Ezt indította el Luther Márton; 5. Itt adta ki ediktumát Nagy Konstantinus a vallásszabadságról 313-ban; 6. A szerzetes Luther rendfőnökének vezetékneve; 7. Bocskai István leghűségesebb katonái; 8. Ennek a konstantinápolyi templomnak az oltárára tették le a pápa követei a kiátkozási iratot 1054-ben; 9. Így is nevezzük az Apostoli Hitvallást

4. Lelkészetek segítségével beszéljétek meg, mi volt Ordass Lajos névváltoztatásának az oka!

5. Sorolj fel legalább három olyan iskolát, amelyet a pártállami rendszerben államosítottak vagy megszüntettek, majd a rendszerváltozás után újramezdhették működésüket:

.....
.....
.....
.....

19. EGYHÁZUNK SZERVEZETE ÉS FÖLDRAJZA

Hazánkban minden lakott hely valamely evangélikus gyülekezethez tartozik. Ezért bárhol élünk is, mindenütt van lelkészünk és gyülekezetünk. A gyülekezetet hivatalosan egyházközségnek, azokat a közösségeket pedig, amelyekben nincsen önálló lelkész, leányegyházaknak (filiának) nevezzük. A csupán néhány evangélikus alkotta közösség neve szórvány. A gyülekezet elnökségét a lelkész és a felügyelő alkotja. A segítségükre választott testület neve: presbitérium.

Egy vagy több megye területén levő egyházközségek alkotják az egyházmegyét. Ennek élén az esperes és az egyházmegyei felügyelő áll.

Több egyházmegye képezi az egyházkerületet, élén a püspökkel és az egyházkerületi felügyelővel. A püspök az a gyülekezeti lelkész, akit az egyházkerület egyházközségeinek közgyűlései választanak, hogy őrökön az egyházi élet jó rendje felett.

Az egyházkerületek fölötti szerv az országos egyház, amelynek vezetője az országos egyházi felügyelő és az elnök püspök. Az országos egyházhoz tartozik a lelkész- és hittanárképzés ügye, az oktatásügy, egyházunk sajtószolgálat, a misszió, egyházunk anyagi életének irányítása, a szeretetszolgálat és a nyugdíjellátás intézése, valamint ide tartoznak a tudományos gyűjteményeink, a könyvtárak és a levéltárak.

Az egyházi törvényeket a zsinat hozza.

A 2000. évi XII. törvényünk, egyházunk területi beosztását újjászervezte. Három egyházkerületet állapított meg: Déli Evangélikus Egyházkerület, székhelye Budapest, Északi Evangélikus Egyházkerület, székhelye Budapest, és Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület, székhelye Győr.

A zsinat 17 egyházmegyét alakított.

Hazánkban kb. 260 önálló evangélikus egyházközség van, és kb. 500 evangélikus templomban hirdetik Isten igéjét. Magyarország lakosságának alig több mint három százaléka evangélikus, melyből százezer szórványban, evangélikus templomtól távol, másvallású környezetben él. Evangélikus egyházunk több nemzetiség egyháza. Magyar, szlovák és német nyelven folynak az istentiszteletek.

Egyházunk szórvány-egyház, mert

híveink csak alig pár helyen vannak többségben, a legtöbb helyen a lakosság legnagyobb részét másvallásúak alkotják. Minden negyedik evangélikus pedig távol lakik lelkészétől, templomától. Ilyen helyzetben nem könnyű hűséges evangélikusnak maradni. De a szétszórtságban annál inkább keressük egymás kezét.

1. Keress olyan betűcsoportokat, melyekre igaz: egy mássalhangzó után két magánhangzó áll. Karikázd be! Ezek közül melyik egyházunk nevének rövidítése?

LUÉVKIRASCEÜKZVOMTLÁDÁNS
IOCHPFRBUVŰUCYPÁMEEMÜÜK
VAEXGYNZDBIIR

A rövidítés:

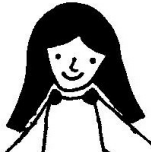

Egyházunk teljes neve:

.....

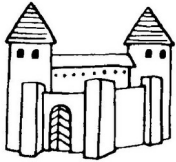
2. Fejtsd meg a rejtvényt! Egyházunk alapsejtjeit kapod.

1 + + település =

.....

 + 1 + =

.....

 + =

(R=NY)

.....

2. Válaszolj a kérdésekre!

Kik tartoznak egy gyülekezethez?

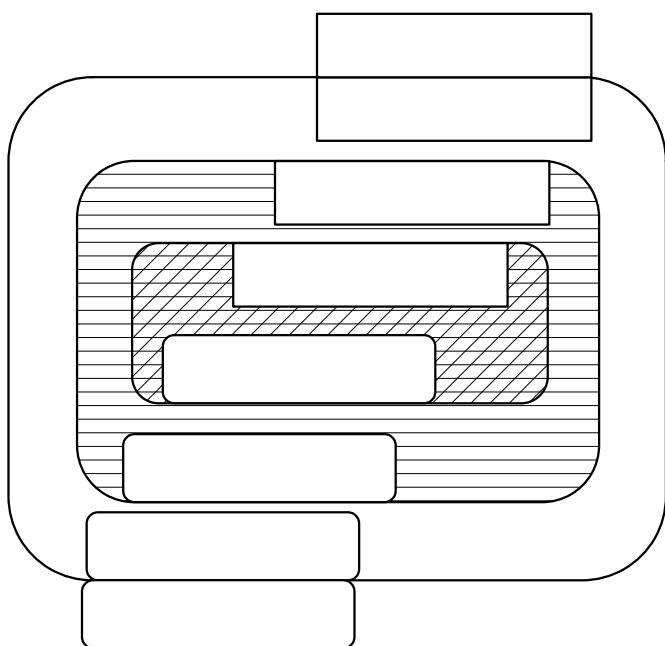
.....
.....

Az én gyülekezetem neve:

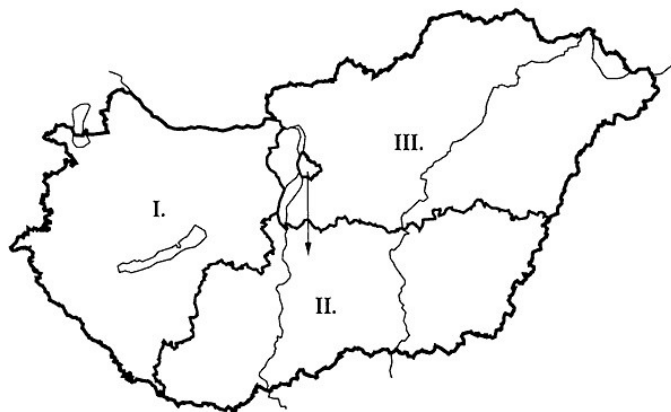
.....

3. Helyezd el a címkéket a halmazábrában!

egyházkerület	lelkész
egyházközség	püspök
országos egyház	esperes
egyházmegye	elnök püspök

4. Színezd ki, melyik egyházkerületben élsz! Jelöld a térképen a püspöki székhelyet!

Egyházkerületem püspökének neve:

.....

5. Ismétlés

Ki volt az a pozsonyi evangélikus lelkész, akit a szabadságharc melletti kiállásáért 1849. június 18-án kivégeztek?

.....

Ki volt az a református vallású holland tengernagy, aki 1676-ban Nápolyban kiszabadította a gályarabnak eladott magyar protestáns prédikátorokat?

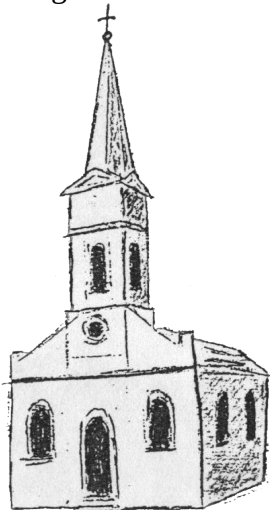
.....

20. AZ EVANGÉLIKUS TEMPLOM

Az evangélikus templomot Isten igéje és a szentségek teszik drágává. A templomot a gyülekezet építi. Építése és külseje is egészen más, mint a többi épületé. Minden azt fejezi ki: ez Isten háza.

Sokféle formában épültek a templomok. Különböző korok és tájak hatása tükröződik rajtuk. De a különféle templomoknak egy a rendeltetése: a templom a gyülekezet lelki otthona. Itt találkoznak a hívek Istennel és egymással.

Az evangélikus templom főhelyén az oltár áll. Azért áll a főhelyen, mert itt vesszük Jézus Krisztus testét és véré. De az úrvacsorán kívül is Krisztust hirdeti az oltár. Az oltárkép Jézus életének valamelyik eseményét állítja szemünk elé. Ha pedig oltárkép helyett magasba nyúló nagy kereszt áll az oltáron, ez a megváltás evangéliumát hirdeti. Az oltár közepén feszület áll. Arra emlékeztet, hogy Krisztus meghalt értünk. Előtte nyitott Biblia. A Szentírásból szól hozzánk Jézus Krisztus. Az égő gyertyák Jézust, a világ világosságát hirdetik, valamint az elfogyó gyertya Jézus önfeláldozására is emlékeztet. Az oltár lapjának fehér terítőjére kerülnek az úrvacsorai edények. Az oltárterítő színe az egyházi évnek megfelelően változik.

A fehér a tisztaság és a mennyei dicsőség színe, Krisztus istenségére emlékeztet. Karácsonytól vízkeresztig és húsvéttól mennybemenetelig borítja fehér terítő az oltárt. A piros a tűz és a vér színe. A Szentlélek tüze, Jézus és a mártírok vére emlékeztet. Pünkösdötől Szentháromság vasárnapjáig és reformáció ünnepén használja az egyház. A lila a lelki előkészületre és a bűnbánatra hív. Adventnek és böjtnak a színe. A zöld Isten

országa növekedésének a színe. Vízkereszt első vasárnapjától ötvened vasárnapjáig, továbbá a Szentháromság ünnepe utáni vasárnapokon szerepel. A fekete a gyász színe. Nagypénteken borítja az oltárt.

A szószék általában magasan áll, hogy jól hallható legyen az ige hirdetése. A szószék Isten igéje hirdetésének a helye. A prédikációban Isten üzen a gyülekezetnek: „Ezt mondja az Úr!”, úgy az ige hirdető is ezt teszi. Az ige alapján Isten mai szavát hirdeti. Emberi szóban Isten beszél. Az ige hirdetés középpontjában az érettünk meghalt és feltámadott Jézus Krisztus áll. Az evangélikus szószék általában az oltártól balra helyezkedik el. A szószékterítő színe az oltárterítővel azonosan változik.

A keresztelő medence a kereszttség szentsége kiszolgáltatásának helye. Mindnyájunkat emlékeztet kereszttségünkre.

Az oltár, szószék, keresztelő medence együtt: a kegyelem helye. Az ige és a szentségek szoros összefüggésére emlékeztetnek.

Az orgona a „hangszerek királynője”. Az istentiszteleten kettős szerepe van. Egyrészt a gyülekezeti éneket kíséri és vezeti, másrészt segít az istentisztelet áhítatos légkörének megteremtésében.

Az egyházközséget a gyülekezeti tagok tartják fenn. Az adakozásra maga Jézus Krisztus hívta fel a figyelmet. (Mk 10, 41–44.)

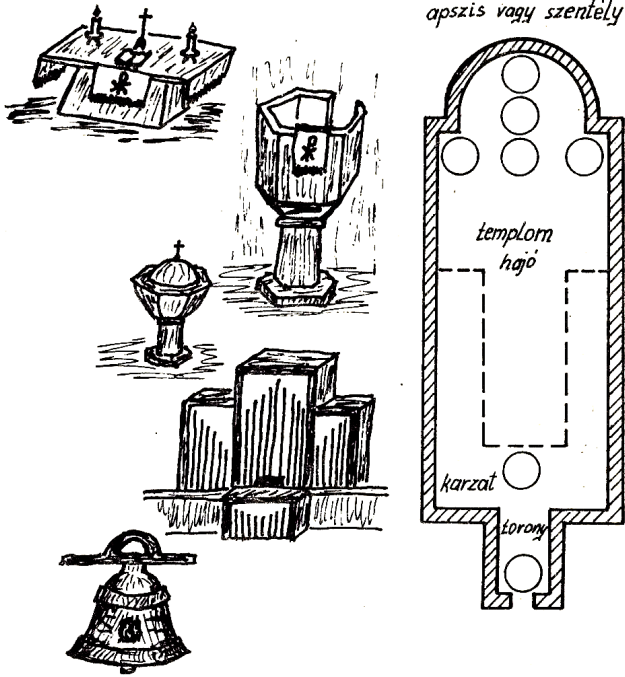
Jelképes mozzanatok mindazok, amelyekkel a keresztyén ember hitét külsőleg kifejezi. Ilyen pl. az összekulcsolt imádkozó kéz. A térdelés az Isten előtt való leborulást jelenti. A templomba érkezéskor és távozáskor csendesen imádkozunk. Imádkozás közben általában meghajtjuk fejünket. Felállunk igeolvasáskor, a hitvallás mondásakor, az áldás vételekor. Ezzel fejezzük ki Isten előtti hódolatunkat. A lelkész az áldás osztásakor és a feloldozáskor felemeli kezét, a konfirmációkor pedig kézrátétellel adja az áldást. Isten kegyelmének kiárasztását jelképezi. A lelkész az áldást a kereszt jelével fejezi be. Ezzel emlékeztet minden áldás forrására, Jézus Krisztus halálára.

A harang hívó szava inti a híveket Isten igéjének buzgó hallgatására. A Miatyánk imádkozásakor megszólaló kis harang összekapcsolja a gyülekezetet az otthonmaradt betegekkel, öregekkel.

Legyen a mi templomunk a mi lelki otthonunk, legyen az Istennel való találkozás erős vára!

1. Rendezd be a templomot. Írd be a megfelelő helyre a berendezési tárgyak számát!

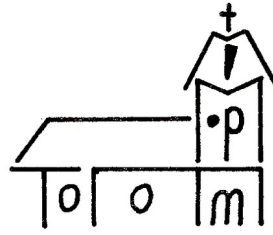
- ① Oltár
- ② Szószék
- ③ Keresztelőkút
- ④ Orgona
- ⑤ Harangok

2. Milyen mozdulatokkal kísérjük? Írd a vonalra!

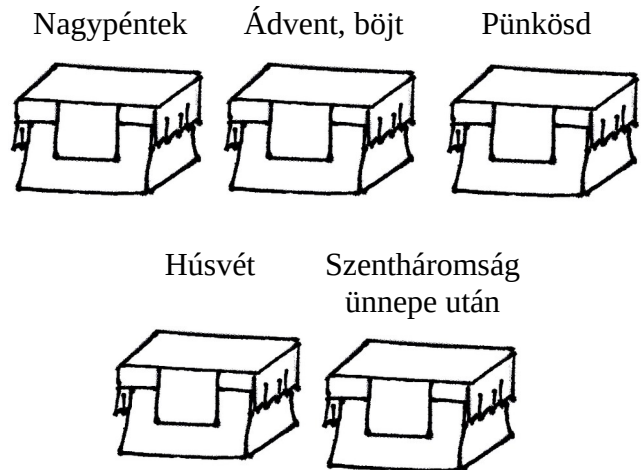
Bűneink megvallását:
 Isten igéjének hallgatását:
 Az Istentől kapott áldást:
 Az úrvacsoravételt:

3. Fejtsd meg az alábbi betűrejtvényt!

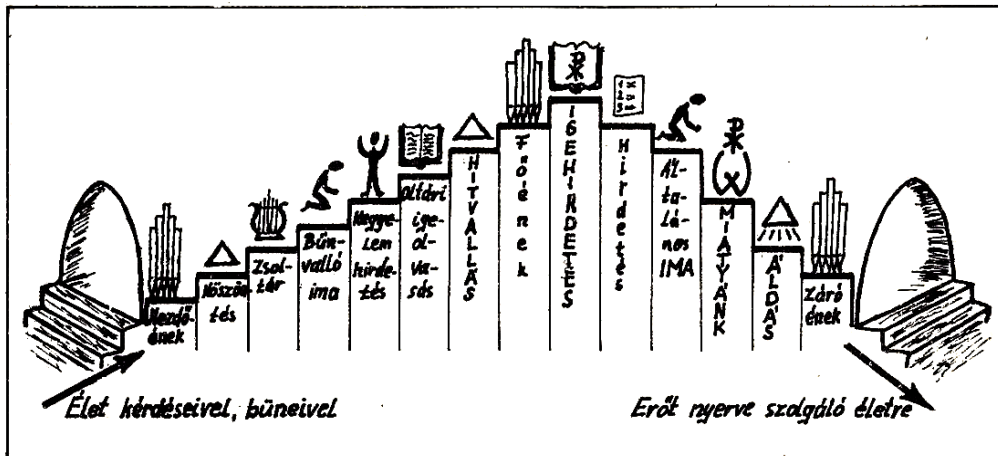

Épült:
 Tervezője:
 Építési stílusa:
 Férőhelyek száma:
 Harangok száma:
 Oltárkép témája:
 Orgona készült:

4. Színezd ki az oltárterítőt az ünnepek megfelelően!

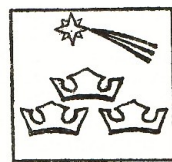
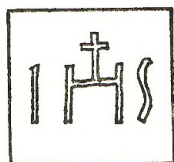
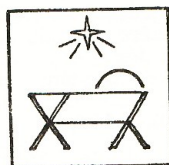
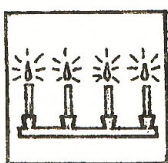
5. Az alábbi képsor segítségével áttekinthetjük az istentisztelet keresztmetszetét.

21. AZ EGYHÁZI ESZTENDŐ

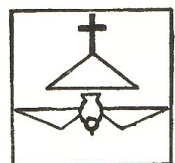
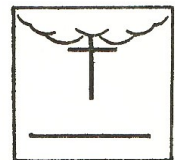
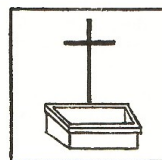
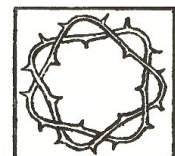
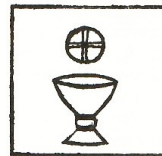
Egy esztendő evangélikus istentiszteletei során elvonul előttünk üdvösségünk története. Az evangélikus istentisztelet évről évre végighalad az egyházi esztendőn.

Az egyházi esztendő ádvent első vasárnapjával kezdődik. Ádvent azt jelenti: eljövétel. Négy vasárnapján szólnak az igék Jézus Krisztus érkezéséről. Jézus születését ünnepeljük karácsonykor, december 25-én. Ez az örömnövep a rákövetkező időszakot is áthatja fényével. Óév estéje és újév, a naptári esztendő vége és kezdete, eredetileg nem voltak egyházi ünnepek, de Isten igéje megvilágítja fényével az elmúlt esztendőt is és a jövő évét is. Újév az egyházi esztendőben Jézus nevének ünnepe. Azt jelenti, hogy Jézus nevében kezdjük el az újesztendőt. Vízkereszt január 6-ra esik. Az egyik legrégebb keresztyén ünnepe. Jézus megkeresztelésére és a napkeleti bölcsek hódolására emlékezünk. Ezek pedig a misszióra utalnak. A rákövetkező vasárnapok is Jézus isteni dicsőségét hirdetik. A vízkereszt ünnepe utáni vasárnapok száma aszerint változik, hogy előbb vagy később kezdődik-e a böjt.

Böjtelő három vasárnapja: hetvened, hatvanad és ötvened vasárnapja már húsvétól számítva visszafelé az időt. Jézus szenvedésének útjára készülünk elő. A böjti időszakban Jézus Krisztus kereszt felé vezető útját hirdetik az igék. Öt böjti vasárnap után következik virágvasárnap, Jézus jeruzsálemi bevonulásának ünnepe. Ezzel kezdődik a nagyhét. Ezen a héten Jézus Krisztus

szenvedéstörténete áll a középpontban. Nagycsütörtök estéje az úrvacsora szerzésének ünnepe. Nagypéntek hirdeti Jézus Krisztus kereszthalálának emlékezetét. Húsvét Jézus diadalmas feltámadásának ünnepe. Ez a legrégebb keresztyén ünnepe. A következő hetek húsvétól kapják fényüket. Jézus feltámadásának öröme hatja át a húsvét utáni hat vasárnapot. A húsvét utáni ötödik vasárnap hetében, csütörtökön van Krisztus mennybemenetelének ünnepe. Ezt nevezik a katolikusok áldozócsütörtöknek.

Pünkösöd a Szentlélek kitöltésének ünnepe. A következő vasárnapon az Atya, Fiú, Szentlélek, Szentháromság egy igaz Istent magasztaljuk. Szentháromság ünnepétől számozzuk a szentháromsági vasárnapokat, egészen a következő egyházi esztendőig, ádventig. A szentháromsági vasárnapok sokszíniúen beszélnek Jézus követéséről. Az utolsó négy vasárnap az egyházi esztendő zárószakasza, az eljövendő dolgokat hirdeti, az ítéletet és az örök életet. Húsvét időpontja minden esztendőben változik. Ettől függően alakul a Szentháromság ünnepe utáni vasárnapok száma is.

A Szentháromság ünnepe utáni vasárnapok között szerepel az aratási hálaadó ünnepe. Október 31-én a reformáció napját ünnepeljük, mert 1517-ben ezen a napon szegezte ki Luther Márton a reformációt megindító 95 tételét.

1. a. Mikor kezdődik és meddig tart az egyházi év? Húzd alá!

- a) karácsonytól pünkösdig
- b) húsvétól Szentháromság ünnepéig
- c) ádventtől ádventig
- d) húsvétól karácsonyig
- e) pünkösdötől ádventig

1.b. Mit kísérhetünk figyelemmel benne? Pótold a hiányzó szótagokat!

Azvös..... tör.....net
.....se.....it.

2. Írd a jelképek mellé a megfelelő ünnep nevét, jelöld az ünnepköröket is!

3. Tudod-e húsvét időpontjának meghatározását? Ha nem, kérdezd meg lelkészedet!

.....
.....

4. a. Rakd az azonos jelű szótagokat megfelelő sorrendbe! Írd a jelük után a szavakat a pontokra!

KA +	TÁ *	HÁ *	VÉ §	NI *
SÁG *	PÜN @	RÁ +	I *	DI @
NYI +	U *	HÚS §	DÓ *	CSO +
SZENT *	KÖS @	ROM *	TI §	SZAK *

§: ünnepkör:

.....

*:

.....

+: ünnepkör:

.....

@: ünnepkör:

.....

4. b. Írd a megfelelő időszakhoz a vonalra az alábbi ünnepeket!

virágvasárnap, Jézus névadásának napja, nagyböjt, ádvent, nagyhét, reformáció ünnepe, mennybemenetel ünnepe, vízkereszt

5. Kösd össze az összetartozókat!

karácsony	Jézus feltámadt.
*	*
húsvét	Megszületett az egyház.
*	*
pünkösd	Krisztus megjelent a világban.

22. BIBLIÁNK

Az Isten igéjének minél jobb megértése és terjesztése mindig legfőbb gondja volt egyházunknak.

A Biblia szerzőinek eredeti iratai nem maradtak ránk. A legrégebbi bibliai könyvek kéziratok is csupán másolatok. Abban az időben, amikor nem volt még könyvnyomtatás, kézzel írott másolatokban terjesztették a szent iratokat. Ezek a régi másolatok mind nagy értékű emlékek, amelyeket ma múzeumokban őriznek, mivel az anyaguk igen sérülékeny.

A legrégebbi másolatokat papiruszra írták. Ezt az anyagot egy egyiptomi nádfajtából készítették, már sok évezreddel ezelőtt. A szöveget hasábonként írták le, majd az elkészült művet összetekerték, így a könyv könnyebben tárolható volt. Később pergament is használtak írás céljára: ezt állatok bőréből készítették. A tekercs formájú könyvek helyett körülbelül a Kr. u. IV. századtól elterjedt a könyv ma ismert formája, amikor a lapokat egymásra helyezve fűzték össze. Ezek voltak az úgynevezett kódexek.

Az Ószövetséget héber nyelven írták: ez volt az ókori zsidóság nyelve. Számunkra ez nagyon különös írás: jobbról bal felé haladt, és a betűk csak a mássalhangzókat jelölték. A magánhangzókat kis pontok mutatták a betűk alatt és felett.

Az Újszövetség nyelve görög. Az első évszázadokban az egyházban is a görög volt az általánosan elterjedt nyelv.

A görög nyelvet a Római Birodalomban szétszóródott zsidók is átvették, ezért az Ószövetség iratait már a Kr. e. III-II. Században görögre fordították. Ez az úgynevezett Septuaginta (= 'hetvenes'), amelyet a legenda szerint 72 zsidó bölcs 72 nap alatt készített el, egymástól függetlenül, ugyanazzal a szöveggel. Az Ószövetségnek ez a változata több olyan könyvet is tartalmaz, amelyet az általunk ismert Ószövetségben nem találunk meg.

Amikor az egyház tagjainak jelentős része már nem a görög, hanem a latin nyelvet beszélte Európában és Észak-Afrikában, szükségessé vált a Biblia lefordítása latinra. A legelterjedtebb latin nyelvű bibliafordítás az úgynevezett Vulgata, amelyet Hieronymus készített el a Kr. u. V. században.

A Bibliát először a XV. század első felében kezdték el magyar nyelvre fordítani. Ez a

négy evangélium fordítását tartalmazó úgynevezett Münchener kódex, amely még kézzel írott könyv volt: két dél-magyarországi huszita pap, Pécsi Tamás és Újlaki Bálint munkája. A reformáció korában a könyvnyomtatás elterjedése is segítette a magyar nyelvű bibliafordítások elkészítését. 1541-ben jelent meg Sylvester János fordításában az Újszövetség, 1590-ben pedig a teljes Biblia Károli Gáspár fordításában.

Az utolsó században többek között Raffay Sándor és Czeglédy Sándor fordították az Újszövetséget magyar nyelvre. Legújabbán pedig a Magyar Bibliatársulat ó- és újszövetségi fordító bizottsága munkájaként 1975-ben elkészült a teljes Biblia magyar fordítása, a mai nyelvünknek megfelelő szöveggel, melynek javított kiadása 1990-ben, a Vizsolyi Biblia megjelenésének 400. évfordulóján jelent meg.

1. A Biblia másolatainak formája az idők folyamán változott. Írd le, melyikről van szó! Számozással állítsd időrendi sorrendbe!

- Lapok összefűzve =
- Egyiptomi nádfajtából készült =
- Állatok bőréből állították elő =

2. Keresd meg a négyzetrácsban az alábbi nyelveket! A megmaradt betűkből két nyelvet kapsz. Hogyan kapcsolódnak ezek a Bibliához?

angol, olasz, orosz, spanyol, német, francia

Ö	R	Ö	G	L	F	L	O	Y
G	Z	S	O	O	R	A	N	N
H	É	O	R	G	A	I	T	A
O	B	E	R	N	N	C	E	P
L	A	S	Z	A	N	É	M	S

Megfejtés:

Nyelv:
 Könyvgyűjtemény:

3. Írd a négyzetekbe a sorszám által meghatározott számokat! A kapott évszámok alá pedig a hozzájuk tartozó neveket!

1. A 25 ötöde.
2. A 3 legnagyobb, egyjegyű többszöröse.
3. Egy számot elosztok önmagával.
4. A pozitív és a negatív számok között áll.
5. A szám nyolcszorosából elvéve 16-ot, a szám négyszerese marad.
6. A 63 harmadának a harmada.

3. 1. 2. 4.

--	--	--	--

.....

3. 1. 5. 3.

--	--	--	--

.....

3. 2. 6. 1.

--	--	--	--

4. A könyvek ismertetésében van néhány hiba. Javítsd ki pirossal!

	Keletkezett:	Író:	Nyelv:
<i>Septuaginta</i>	Kr. e. VI – II. sz.	72 arab bölcs	latin
<i>Vulgata</i>	Kr. e. V. sz.	Bieronymus	görög

5. Ismétlés

Mit ünneplünk...?

vízkereszt ünnepén:

.....

pünkösd ünnepén:

.....

nagycsütörtökön:

.....

23. ÉNEKESKÖNYVÜNK

A Biblia mellett egyházunkban az énekeskönyvet használjuk leggyakrabban a gyülekezeti alkalmakon. A Biblia összeköt bennünket az egyház többi felekezetével, az Evangélikus énekeskönyv azonban sajátosan a mi egyházunk életének része, bár természetesen találunk benne sok olyan éneket és imádságot, amelyeket a más felekezetekhez tartozó keresztyének is ismernek és használnak.

Aki figyelmesen olvassa énekeskönyvünket, láthatja, hogy milyen gazdag énekanyag van benne. Középkori, reformáció korabeli, régi magyar énekek mellett az újabb énekkincs értékei is megtalálhatók. Nézzük meg főbb vonásaiban, hogyan alakult ki a mai énekeskönyvünk.

Számos 16. és 17. századi énekeskönyvünk után 1696-ban jelent meg Ács Mihály nagy jelentőségű énekeskönyve, „Zöngedező Mennyei Kar” címen.

Az „Új Zengedező Mennyei Kar” Torkos András győri lelkész kiadásában, 1743-ban jelent meg Győrött. A Zengedező régi és újabb kiadásai az egész országban elterjedtek. Ez érthető, hiszen ezek voltak az első nagyjértékű magyar evangélikus gyülekezeti énekeskönyvek. A Zengedezők annyira híveink szívéhez nőttek, hogy még a 19. század folyamán is használták.

1911-ben jelent meg – 18 esztendei előkészítő munka után – a Dunántúli Énekeskönyv, melyből több nemzedék tanulta Istent dicsérni, s adhatott könyörgésének, hívő bizodalmanak, Jézus utáni vágyakozásának énekekben is kifejezést.

Mai énekeskönyvünk a korábbi énekkincseket felhasználva, illetve azokat újakkal kiegészítve több éves előkészítő munka eredményeként 1982-ben jelent meg.

Az énekeskönyv első oldalain A–K jelzés alatt a különböző egyházi alkalmak istentiszteleti liturgiáit ismerhetjük meg. Ezeknek segítségével követhetjük nyomon az istentisztelet menetét. A vasárnapi istentisztelet énekverses rendjének változatait az 1–17. szám alatti oldalakon találhatjuk. Végül a 18–39. szám alatt ősi gregorián dallamú zsoltárok szerepelnek.

A tulajdonképpeni népénekeket énekeskönyvünk hat fejezetre bontva tartalmazza. Ezek a következők:

- dicséretetek és könyörgések: 40–130

- az egyházi esztendő ünnepeinek énekei: 131–253
- egyházi alkalmakkal, Isten igéjével és a szentségekkel kapcsolatos énekek: 254–317
- a keresztyén hittel és étellel kapcsolatos énekek : 318–492
- az örök életről szóló énekek: 493–527
- bibliaórai énekek, gyermekeknek és fiataloknak írt énekek: 528–591

Evangélikus egyházunk számára a legfontosabb ének Luther Mártonnak a 46. zsoltár alapján írt éneke, amelynek kezdete: Erős vár a mi Istenünk. Ezt az éneket az evangélikus egyház himnuszának is nevezhetjük. Énekeskönyvünkben kétféle fordításban is megtalálhatjuk: a 254. és a 256. énekszám alatt. (Ez utóbbi József Attila fordítása.)

Énekeskönyvünk utolsó fejezetében sok imádságot olvashatunk, amelyeket akár gyülekezeti, akár családi, akár egyéni elcsendesedések alkalmával használhatunk.

Az énekeskönyv kiegészítése a gyülekezeti liturgikus könyv, amelyben az istentisztelet liturgiáját követhetjük nyomon.

1. Keresd meg soronként azt a betűt, amelyet minden szó tartalmaz! Énekeskönyvünk első oldalain található betűjeleket kapsz.

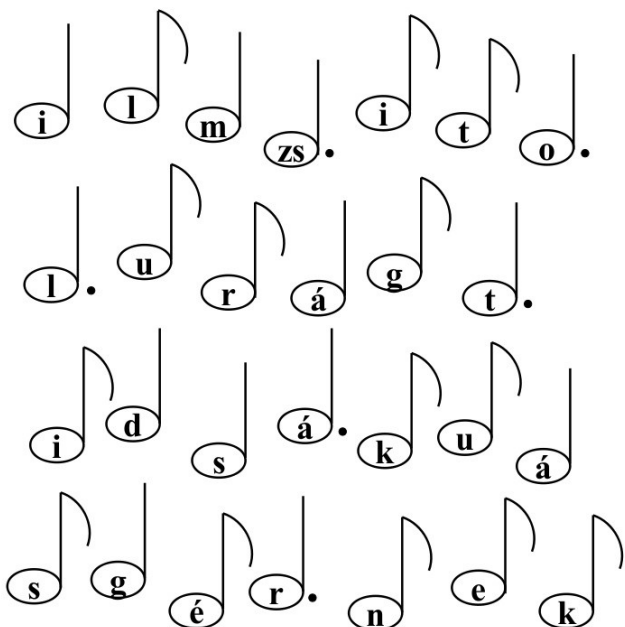
hangjegy, kotta, dal, karmester, orgona, énekkar, hangverseny:

népének, korál, gyülekezeti liturgikus könyv, liturgikus ének:

Mit jelölnek a betűk?

.....
.....

2. Mi található még az énekeskönyvünkben? Megtudod, ha összeolvasod az azonos jelű hangjegyek betűit. Írd a vonalra!

.....

3. A négyzetrácsban található énekszámok közül színezd ki azokat, amelyekhez tartozó énekek a keresztyén hittel és élettel kapcsolatosak! (Segít az olvasmány felosztása.)

45	405	123	450	400	328	564	184	370	68	551	463	320
352	366	184	464	572	403	496	342	555	381	29	590	401
31	471	506	347	476	428	168	209	399	241	308	415	391
244	390	308	66	5	365	85	403	233	336	131	477	504
527	398	250	196	485	321	269	77	409	56	495	480	409

Mi kötődik ehhez az évszámhoz?

.....

4. Egyházunk himnusza Luther Márton „Erős vár a mi Istenünk” című éneke. Írd le helyes sorrendben a szövegét!

Nincs ilyen több a földön.
 Az ős ellenség Most is üldöz még,
 Erős vár a mi Istenünk,
 Az Úr a mi oltalmunk,
 Nagy a serege, Csalárdság fegyvere,

Ha ő velünk, ki ellenünk?
 Jó fegyverünk és pajzsunk.

.....

5. Ismétlés
Sorold fel az istentisztelet részeit!

.....

24. A GYÜLEKEZET ÉLETE

Az evangélikus egyház különféle gyülekezeti alkalmakon végzi szolgálatát. Egyházi életünk valamennyi területe az evangéliumhirdetés szolgálatában áll.

Minden gyülekezet életének központi alkalmá a vasárnapi és ünnepnap iistentisztelet. Erre a gyülekezet valamennyi tagját hívjuk.

Az egyház iistentiszteleti életének ugyanakkor vannak olyan különleges alkalmai is, amelyek az emberi élet különböző állomásaihoz tartoznak. Isten igéjét hirdetjük minden élethelyzetben.

Kiszolgáltatjuk a keresztség szentségét, elsősorban újszülötteknek, de felnőtteknek is, hogy ők Isten gyermekei legyenek. Ez Jézus parancsa. A keresztelés általában a vasárnapi iistentisztelet része, hiszen minden egyes keresztség a gyülekezet közös öröme.

A konfirmáció az idősebb gyermekek életének jelentős állomása: ekkor tesznek hitvallást a gyülekezet előtt arról, hogy Istenhez

és az ő gyülekezetéhez tartoznak. A konfirmációt vizsga előzi meg, amelyen a konfirmandusok az egyház tanításában való jártasságukról adnak bizonyítást. Ezután a konfirmáció istentiszteleten Isten áldásáért könyörgünk, hogy erősítse meg a fiatalokat a hitben. (A konfirmáció szó is ezt jelenti: 'megerősítés'.)

Isten teremtéskor megszabott rendjéhez tartozik a házasság, a férfi és a nő törvényes együttélése, szeretet-szövetsége. Az egyház a házasságot Isten nevében megáldja. Ilyenkor is az evangéliumot hirdetjük, hiszen az emberi öröm, szeretet és hála forrása Isten szeretete, amelyet Jézus Krisztusban ismerhetünk meg.

A halál a Biblia szerint annak a következménye, hogy az ember a teremtés után, a bűneset miatt elszakadt Istentől. A temetés éppen ezért Isten ítéletére figyelmeztet, ugyanakkor annak is bizonyosságát adjuk, hogy a feltámadott Jézus legyőzte a halált, és a benne hívőket örök élettel ajándékozta meg.

Amíg az istentisztelet leginkább az ünneplés helye, addig vannak a gyülekezeti életnek olyan alkalmai, amelyeken elmélyültebben és részletesebben foglalkozhatunk Isten igéjével.

Az iskolai és gyülekezeti hittanórákon bibliai történeteket és az egyház tanítását ismertetjük meg a tanulókkal.

A felnőttek oktatásának hagyományos alkalmai a bibliaórák, amelyeken lehetőség nyílik bibliai történetek vagy különféle mai témák megbeszélésére, esetleg új énekek megtanulására.

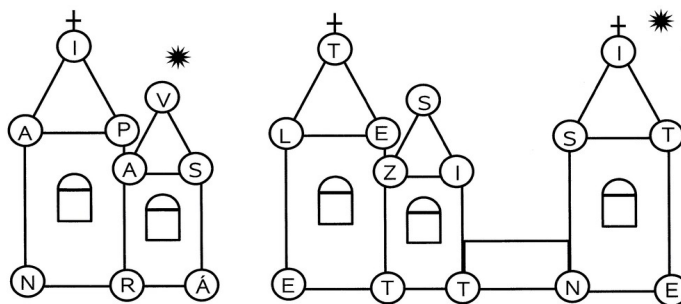
A gyülekezet fiataljai az ifjúsági órákon találkozhatnak egymással.

Több evangélikus gyülekezetben működik énekkar.

A lelkész és munkatársai rendszeres látogatásokkal igyekeznek megszólítani azokat az evangélikusokat, akik csak lazán tartják a kapcsolatot az egyházzal. Ugyancsak látogatjuk kórházban fekvő betegeinket is.

Az egyházi élet alkalmaihoz hozzátartoznak a gyülekezet kormányzását végző fórumok. A gyülekezetek nagykorú, konfirmált tagjai a közgyűléseken juttatják kifejezésre akaratukat, az általuk választott presbiterek pedig a presbiteri üléseken döntenek a gyülekezettel kapcsolatos kérdésekben. A napi ügyek intézése a lelkész és a különböző választott tisztségviselők feladata.

1. A csillagoktól indulva haladj végig a templomok vonalán! Ha jó úton haladsz, gyülekezeti életünk meghatározó alkalmát kapod!

Mire emlékezünk minden ilyen alkalmon? Olvasd a szavakat visszafelé!

suzÉJ sutzsirK itévsúh arásádamátlef.

.....

2. Az egyházi élet különleges alkalmai. Rakd helyes sorrendbe a szótagokat!

RESZ KE TE LÉS

.....

Ó KON MÁ FIR CI

.....

ZAS SÁG HÁ

.....

ME TE TÉS

.....

Piros színessel karikázd be azt, amely során a fiatalok megvallják hitüket! Kék színessel keretezd be azt, amely Isten ítéletére figyelmeztet!

3. Néhány könyv összekeveredett. Ha megfelelő sorrendbe állítod őket, és összeolvasod a rajtuk lévő szótagokat, megtudod, hova járnak a gyerekek.

Ha helyesen párosítod a szavakat, megtudod, miket tanulnak ott.

az egyház történetek tanítása bibliai

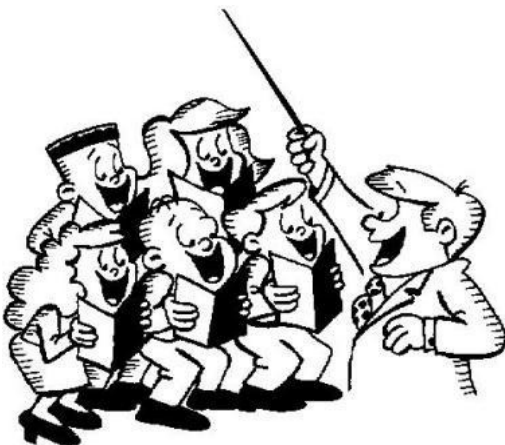
.....

4. Melyek a felnőtteknek, illetve az ifjúságnak szóló alkalmak?

Felnőttek:

Ifjúság:

A gyülekezeti élet színesítője lehet számos csoportmunka és szolgálati terület. Az alábbi kép ezek közül mutat be egyet.

.....
Gyülekezetekben működik ilyen vagy ehhez hasonló?

.....

5. Vizsgáld meg a betűoszlopokat, és karikázd be a három betű közül azt, amelyik először következik az ábécében! Írd le a megfejtést!

l d v o g e y á t
 o á t q i a t h s
 p f z r m ö w é x

.....

Kikhez jut így el a lelkész?

.....

6. Kik a tagjai a gyülekezet kormányzását végző testületeknek?

Közgyűlés:

.....

Presbitérium:

.....

25. A MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ MUNKATERÜLETEI

Az evangélium hirdetésének módja természetesen elsősorban a templomi istentisztelet, az egyház szolgálata azonban több területen is kilép a gyülekezet keretei közül, hiszen az evangéliumot azokhoz is el kell juttatni, akik nem tartoznak szorosan közösségeinkhez. Evangélikus egyházunk is végez ilyen missziót, többféle módon is.

Missziót végez az evangélikus egyház azzal, hogy újságokon, könyveken, televízión, rádión és az interneten keresztül igyekeznek megszólítani az Istent kereső, vigasztalásra vágyó embereket.

Jelen van egyházunk az oktatásban és nevelésben: több gyülekezetben működik óvoda, általános és középiskola, esetleg középiskolai kollégium is. Ezekben az intézményekben ugyanolyan munka folyik, mint más iskolákban, ám a nevelés fontos célkitűzése, hogy megismertessük az evangélium üzenetét a tanulókkal.

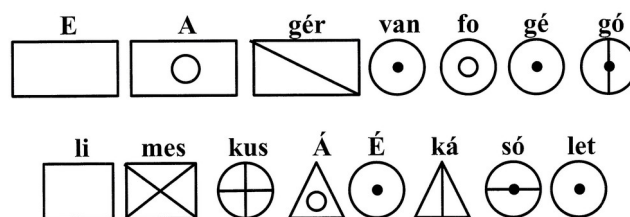
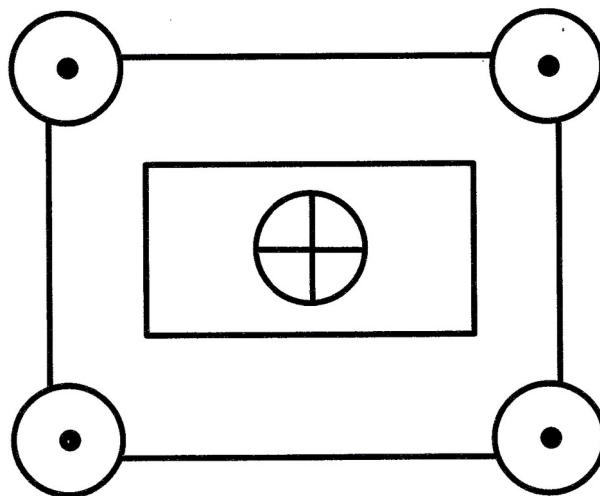
Egyházunk az iskolákon kívül is végez szolgálatot a fiatalok körében. Nyaranként több helyszínen táborokat rendezünk gyermekek és fiatalok részére.

Ugyancsak jelen van az egyház a rászorulóknak között végzett munkában is. Szeretettöthonainkban magányos, idős emberek vagy testi-, illetve értelmi fogyatékos felebarátaink élnek, akiknek nemcsak testi, hanem lelki szükségleteiről is gondoskodnak ezek az intézmények. Részt vállal egyházunk a szenvedélybeteg mentésében is. Több kórházban elérhető az evangélikus kórházlelkész.

Evangélikus lelkészek szolgálnak a hadseregben: a katonák lelkipozását a többi egyházzal szoros együttműködésben végezzük. Ugyancsak részt veszünk a börtönmisszióban is: ennek célja az, hogy az elítéltek is rátaláljanak Krisztusra, és így felismerjék tetteik súlyát, szabadulásuk után pedig törvénytisztelő polgárokként éljenek.

Az egyháznak vannak olyan kulturális értékei, amelyek az egész magyar társadalom számára fontosak. Ezeket egyházunk saját könyvtáraiban, levéltáraiban vagy múzeumaiban őrzi.

1. Karikázd be azokat a szótagokat, melyeknek alakzatai alkotják a képet!

Megfejtés:

.....

Minek a neve ez?

.....

2. Gyűjtsétek össze, hogy hol található lakóhelyetekhez legközelebb evangélikus

óvoda

.....

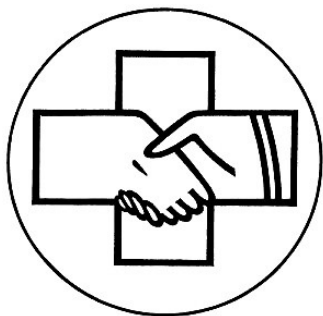
általános iskola

.....

középiskola

.....

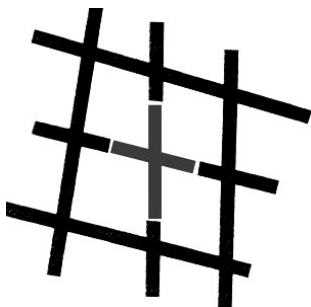
3. Mely egyházi munkaágakat jelölnéd az alábbi emblémákkal? Indokold meg, miért!

.....

.....

4. Tudod-e, hol őrzik Luther Márton végrendeletét?

.....

.....

Ein Satz die ich nicht gedenke. Weil ich zum dieser begabung oder begabung, nicht bewirkt der kirchlichen formen und weiser (dabei ich verfahren gelte) Man wolle mich lassen sein die profan, die ich doch zum der weisheit des Verstandes, offenheit, und die brüder zum dienst steht erdener nicht zum der weltliche stand, am Neben aber anwesend. yung hat der man kommen und glauben mag mehr dem christen. Luther so mit verdampfen, armen, von weisheit stunden findet, Gott der Vater aller Barmherzigkeit, der Erhängen nicht leben dem der kommt, das mich nicht sein, und nachher die weisheit gemacht, die ihre bekehrung und finden ist, alle das nicht viel zum der welt, das ist durch mich angenommen, und nicht für eine. bevor der werbeit haben, magente die Puffel dem. Eines, einige fürsten, pfaffen in aller kriegel form. Ob man in mit mehr mir die zum dieser geringen Dingen stehen. Dientlich weil die ist, mein hand, fast nach stand der kuffung, die stete, gering, sein. Wenn man sagen und be weislich sein, die ist D. Martinus Luther (der Gottes Naturig und seine ist zum seinen Erhängen) empfinden und nachher die minig mit seiner eigen hand und siegel zu be weislich, Gelehrter und gelehrt Am tage Epiphania 1542 M. Luther'sche.

Ego philippus melancthon scripsit hanc esse
et sanctionem ac voluntatem et manum
reuerendi patris doctoris Martinij Lutheri
apostolicus et patris patri carissimij.

Et ego Caspar Crünciger d. scripsit hanc esse
et sanctionem et voluntatem et manum
reuerendi d. doctoris Martinij Lutheri
carissimij patris patri. Quare et ipse
mea manu subscripsi.

Et ego Johanna Beyer hanc esse
et sanctionem ac voluntatem et manum
reuerendi d. doctoris Martinij Lutheri

Luther Márton végrendeletének utolsó oldala

5. Ismétlés

Sorold fel, hogy gyülekezeti énekeinken kívül mi minden található még evangélikus énekeskönyvünkben!

.....
.....
.....
.....
.....

26. A VILÁGKERESZTYÉNSÉG ÚTJA

Krisztus Egyházában minden időkben voltak bizonyos ellentétek, amelyek gyakran vezettek szakadásokhoz a Szentírást eltérő módon értelmező gyülekezetek között. A két legnagyobb egyházszakadás 1054-ben a keleti és a nyugati egyház szétválásával és 1517-ben a reformáció megindulásával következett be.

A múltban a különböző hitvallású keresztyén felekezetek semmilyen kapcsolatot nem tartottak egymással, sőt gyakran háborúkat indítottak egymás ellen. Voltak ugyan próbálkozások az egyház egységének kialakítására, de ezek sorra kudarcot vallottak.

Mára a helyzet megváltozott: a XX. században a keresztyének felismerték, hogy több a közös a különböző felekezetek tanításában, mint az eltérés. Így megkezdődött a felekezetek közeledése. Ezt nevezzük ökumenikus mozgalomnak. Az ökumené görög eredetű szó, a lakott világot jelenti.

Az ökumenikus mozgalom csírái már a XIX. században is megvoltak. Ebben a szervező munkában nagy szerepe volt Nathan Söderblom svéd evangélikus érseknek. Végül 1948-ban megalakult az Egyházak Világtanácsa (EVT), amelynek Genfben van a központja. Az EVT-nek jelenleg körülbelül százhusz ország mintegy háromszázötven keresztyén egyháza a tagja, közöttük a Magyarországi Evangélikus Egyház is. A római katolikus egyház bár nem tagja az EVT-nek, de szorosán együttműködik vele.

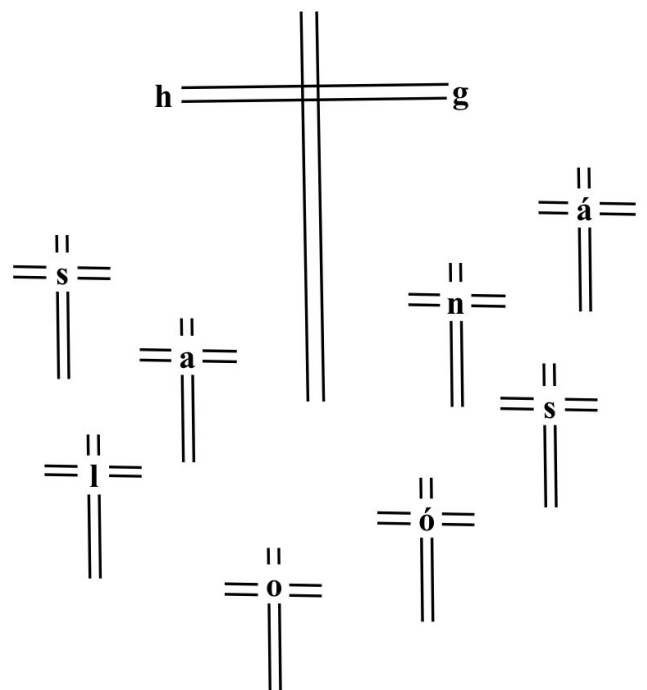
Az ökumenikus mozgalomnak nem az elsődrendű célja, hogy egyetlen egyházszervezetben egyesítse a különböző felekezetű keresztyéneket. Sokkal fontosabb, hogy a Krisztus-hívők testvérnek tekintsék egymást, és az őket elválasztó különbségek helyett a hasonlóságokat lássák meg.

Az EVT egyes szervezetei komoly

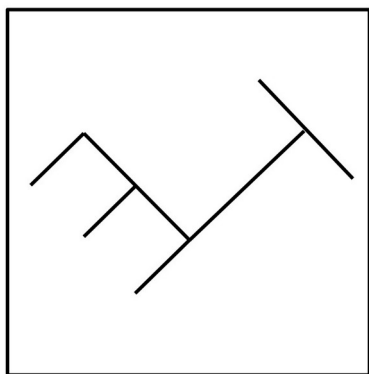
munkát fejtenek ki annak érdekében, hogy az egyes egyházak eltérő tanításaiban megtalálják a közös elemeket. Ennek a folyamatnak jelentős állomása a római katolikus és az evangélikus egyháznak a megigazulás kérdésében 1999-ben kötött megállapodása, amely csillapítja a reformáció idejében keletkezett feszültségeket.

Ma a keresztyén felekezetek közeledésének egyik fontos alkalmá az évenkénti rendszerességgel megtartott ökumenikus imahét, az egyház egységéért való közös imádság.

1. Mi alapján végzi munkáját az ökumenikus mozgalom az egyházak között? Kösd össze egy vonallal a keresztek a nagytól indulva és oda visszatérve!

2. A keretben három betűt találsz. Ez az ökumenikus szervezet rövidítése. Írd ide a vonalra a rövidítést és a teljes nevet is!

.....

Központja:

.....

Alakulásának éve:

.....

Célja:

.....

3. Ha a betűket sorrendbe teszed, a keresztyén felekezetek fontos alkalmát kapod.

M	I	S	U	K	U	N	E	K	Ö
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

T	É	M	I	A	H
---	---	---	---	---	---

Megfejtés:

Milyen rendszerességgel ismétlődik ez az alkalom?

.....

Miért imádkoznak az összegyűlt keresztyének?

.....

Kik végzik a szolgálatokat?

.....

4. Szövegelemzés

A **Magyar Nemzetben** (6.o.) S. Király Béla *Ma is a kereszténység a legnagyobb világvallás* címmel ismerteti az amerikai Pew Forum szervezet 2011 decemberében közzétett adatbázisát, amelyben 2400, vallással foglalkozó és egymással jórészt hálózati kapcsolatban lévő szervezet statisztikáinak összegzése olvasható. Eszerint a legnagyobb világvallás továbbra is a kereszténység, a Föld lakosainak 32 százaléka vallja magát kereszténynek. A további sorrend: iszlám 24, hinduizmus 13, buddhizmus 6, animista vallások 4,2, más vallások 2, szikhizmus 0,4, judaizmus 0,2 százalék. A nem hívők száma világszerte 18,2 százalék. Míg 1910-ben a keresztények 66,2 százaléka élt Európában (406 millió ember), ma már csak 25,9 százaléka, annak ellenére, hogy az említett szám 506 millióra emelkedett. Afrikában száz évvel ezelőtt 1,4 százalék volt a keresztények száma (9 millió), ma 23,6 százalék (516 millió). Dél-Amerikában 92 millióról 534 millióra nőtt a keresztények száma, Észak-Amerikában 74 millióról 270 millióra. A távol-keleti és a csendes-óceáni térségben a növekedés 28 millióról 285 millióra tehető.

(S. Király Béla politológus – Magyar Nemzet 2012. február 24.)

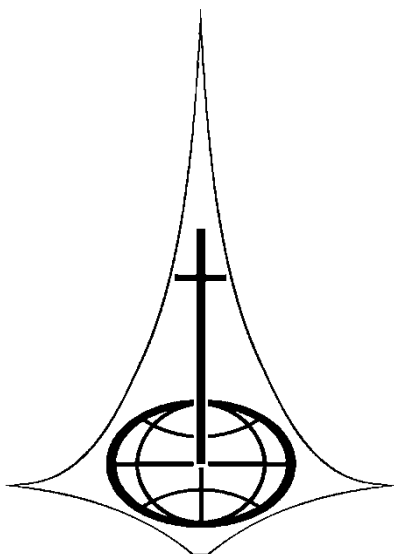
Jelöld be a világtérképen, hogy hol milyen létszámban élnek keresztyének!

27. A VILÁG EVANGÉLIKUSSÁGA

Ma Magyarországon az evangélikus egyház kisebbségben él, a világban viszont jelentős tömegeket képvisel: jelenleg összesen körülbelül 75 millió főt számlál.

Nagyon sok evangélikus él Európa északi országaiban: Finnországban, Svédországban, Norvégiában, Dániában, Izlandon. A legtöbb evangélikust a reformáció szülőföldjén, Németországban találjuk.

De Európán kívül is találunk olyan országokat, ahol jelentős evangélikusság él. Ilyen országok Etiópia és Namíbia Afrikában, Indonézia Ázsiában, az Amerikai Egyesült Államok és Kanada az észak-amerikai kontinensen. Ausztráliában és Pápua Új-Guineában főleg az egykori német missziók munkája nyomán található viszonylag sok evangélikust.

Az evangélikus egyházak világméretű szervezete az 1947-ben alakult Lutheránus Világszövetség (LVSZ). A világszövetség feladata többek között a más keresztyén felekezetekkel folytatott párbeszéd, az evangélikus egyház missziói munkájának segítése, illetve a kisebbségben élő evangélikus egyházak támogatásának megszervezése. Rendszeresen megszervezi az evangélikus egyházak világggyűléseit, és különböző kérdésekben dokumentumokat, állásfoglalásokat ad közre.

A Lutheránus Világszövetség 1984-ben Budapesten tartotta világggyűlését. 1997-ben Hong Kongban tartották az LVSZ fennállásának 50. évfordulóján a világggyűlést.

1. Karikázd be a helyes válaszok betűjelét!
Ha jól dolgoztál, megtudod, melyik magyar püspököt választotta alelnökévé az LVSZ 1947-ben, majd 1957-ben. Írd le a teljes nevet! Mit tudsz róla?

A világ evangélikusságának száma:

- O. 75.000.000
- U. 750.000
- I. 7.500.000

Magyarország evangélikusainak száma:

- B. 3.300.000
- C. 33.000
- R. 215.000

Az evangélikus egyházak világméretű szervezete:

- V. Evangélikus Világszövetség
- L. Lutheránusok Közössége
- D. Lutheránus Világszövetség

A szövetség megalakulásának éve:

- P. 1946
- A. 1947
- H. 1948

A szövetség feladata:

- S. Az evangélikus egyház missziói munkájának segítése
- F. Tudományos és művészeti díjak odaítélése
- S. Dokumentumokat és állásfoglalásokat ad közre.

.....
.....
.....
.....
.....

2. Olvasd el az alábbi ázsiai eredetű keresztyén imádságot! Milyen sajátosságokat fedezel fel rajta?

*Uram, ébreszd egyházadat,
és kezdj rajtam.*

*Uram, építsd gyülekezetedet,
és kezdj velem.*

*Uram, békességed örömhírét
juttasd el mindenütt a földön,
és kezdj nálam.*

*Uram, gyűjtsd meg szereteted tüzét
minden szívben,
és kezdj bennem.*

.....
.....
.....
.....
.....

3. Mely országok evangélikus egyházait jelölik az alábbi, nemzeti nyelveken feltüntetett elnevezések?

Suomen evankelis-luterilainen kirkko

.....

Eesti Evangeelne Luterlik Kirik

.....

Lietuvos Evangelikų Liuteronų Bažnyčia

.....

Svenska kyrkan

.....

4. A Lutheránus Világszövetség nagygyűlésein rend szerint egy-egy témát dolgoznak fel a résztvevők. Próbáld megfogalmazni, számodra mit jelentenek az egyes találkozók mottói.

Budapest (1984): „Krisztusban – reménység a világnak”

.....
.....
.....

Curitiba (Brazília, 1990): „Meghallottam népem kiáltását” – így szól az Isten.

.....
.....
.....

Hong-Kong (1997): „Krisztusban tanúságra elhívva”

.....
.....
.....

Winnipeg (Kanada, 2003): „Gyógyulást a világnak”

.....
.....
.....

Stuttgart (2010): „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma”

.....
.....
.....

1. Kik voltak Jézus tanítványai?

Péter volt az első, kit követett András, Jakab, János, Fülöp, Bertalan és Tamás. Máté, Jakab, Simon, Taddeus és Júdás. Így nevezi őket rendre a Szentírás.

2. Hogyan ünnepelték istentiszteleteiket az első keresztyének?

Istentiszteleteiken az első keresztyének együtt imádkoztak, himnuszokat énekeltek, meghallgatták a felolvasott igeszakaszokat és bizonyosságot tettek a Jézus Krisztusba vetett hitükről. Közösségeikben rendszeresen megtörték a kenyeret, szétosztották a bort, Jézus utolsó vacsorájára emlékeztek.

3. Mi volt a feladatuk az első keresztyének életében a véneknek vagy presbitereknek?

A vének kötelessége volt felügyelni a tanításra, a gyülekezet életmódjára és istentiszteletére. A közülük kiemelkedőt választották püspökké.

4. Kik voltak a diakónusok?

A diakónusok a vének segítőitársai voltak. Kötelességük különösképpen a szeretetadományok egybegyűjtése és szétosztása volt.

5. Mely római császárok nevéhez köthetők a legkegyetlenebb keresztyénüldözések?

A legkegyetlenebb üldözések Nero, Domitianus, Decius és Diocletianus császárok uralkodása alatt folytak.

6. Mikor és hogyan vetett véget Nagy Konstantinus az egyház háromezázados szenvedéseinek?

Nagy Konstantinus 313-ban Milanóban nagyfontosságú rendeletet adott ki, amely az egész birodalom területére kimondta a vallásszabadságot.

7. Melyik város püspökének tekintélye emelkedett a többi püspök fölé az évszázadok során?

Legnagyobb tekintélye a római püspöknek lett, aki most már arra törekedett, hogy a földön élő egész keresztyén egyház feje legyen, s mint ilyen igényelte a maga részére a pápai címet.

8. Mikor következett be a nyugati és a keleti

egyház szétválása?

A nyugati és a keleti egyház szétválása 1054-ben következett be, amikor a római pápa és a konstantinápolyi pátriárka kölcsönösen kiátkozták egymást.

9. Mire törekedett Szent István, miután apjától átvette a magyar nép vezetését?

Miután átvette a magyar nép vezetését, Szent István arra törekedett, hogy országát mindenestől belekapcsolja a nyugati keresztyén európai népek családjába.

10. Kik voltak a reformáció legjelentősebb előfutárai?

A francia Vald Péter, az angol Wicklif János és a cseh Husz János voltak a reformáció legjelentősebb előfutárai.

11. Mikor és hol született Luther Márton?

Luther Márton 1483. november 10-én született Eislebenben.

12. Mikor vonult be Luther az ágostonrendi kolostorba?

1505. július 17-én bezárult Luther Márton mögött az erfurti ágostonrendi szerzetesek kolostorának kapuja.

13. Kire figyelt Luther az egyház tekintélye helyett?

Luther az egyház tekintélye helyett magára Krisztusra figyelt.

14. Mit tanított Luther, mint wittenbergi teológiai tanár?

Luther, mint wittenbergi teológiai tanár, a Szentírás magyarázatát tanította.

15. Mikor és hova szegezte ki 95 tételét Luther?

Luther 1517. október 31-én, a wittenbergi vártemplom ajtajára szegezte ki 95 tételét.

16. Hogyan hangzik Luther híres mondata, amelyet a wormszi birodalmi gyűlésen mondott el?

„...lelkiismeretem Isten igéjének foglya, semmit vissza nem vonhatok, és nem is akarok, mert nem ajánlatos és nem tanácsos bármit is a lelkiismeret ellen cselekedni. Itt állok, másként nem tehetek.

Isten segítsen engem! Ámen!”

17. Ki és mikor írta az Ágostai Hitvallást?

Az Ágostai Hitvallást Luther barátja és tanártársa, Melanchthon Fülöp írta 1530-ban.

18. Hány cikkből áll ez a vallástétel?

Az Ágostai Hitvallás 28 hitcikkből áll.

19. Mi volt hazánkban évszázadokon át egyházunk hivatalos elnevezése?

Hazánkban évszázadokon át ez volt egyházunk hivatalos elnevezése: „Ágostai hitvallású evangélikus egyház.”

20. Mikor jelent meg Luther Újszövetség fordítása?

Luther Újszövetség fordítása 1522 szeptemberében jelent meg.

21. Mikor lett kész Luther az egész Biblia lefordításával?

Az egész Biblia lefordításával 1534-ben lettek készen Luther és munkatársai.

22. Miért írta Luther a Kis Kátét?

A Kis Kátét azért írta meg Luther Márton, mert egy iskolai látogatásakor észrevette, hogy a tanulók nagyon elmaradtak a keresztyén hit ismeretében és a keresztyén élet gyakorlásában.

23. Melyik Luther leghíresebb éneke?

Luther leghíresebb éneke az „Erős vár a mi Istenünk...”

24. Sorold föl egyházunk hitvallási iratait!

Egyetemes hitvallási irataink az Apostoli Hitvallás vagy „Hiszekegy”, a Níceai Hitvallás és az Athanasius-féle vagy Kalkedoni Hitvallás. A három egyetemes hitvallási iratot a Konkordia Könyvben az evangélikus hitvallási iratok követik: az Ágostai Hitvallás, az Ágostai Hitvallás Védőirata, más néven Apológia, a Schmalkaldeni Cikk, Luther Kis- és Nagy Kátéja és az Egyességi Irat.

25. Ki volt a XVI. század második felében hazai evangélikus egyházunk legnagyobb embere?

A XVI. század második felében hazai evangélikus egyházunk legnagyobb embere Bornemisza Péter volt.

26. Miről hírhedt az úgynevezett pozsonyi vésztörvényszék?

1673-tól a pozsonyi bíróság elé idéztek több száz evangélikus és református lelkészt, akiket a katolikus egyházba való betérésre, hivatásuk feladására vagy az ország elhagyására kényszerítettek. Aki nem engedelmeskedett, azt letartóztatták, majd eladták gályarabnak. Az átélt szenvedések miatt az 1671 és 1681 közötti időszakot gyászévtizednek is nevezzük.

27. II. Józsefnek mely intézkedése könnyítette a protestáns egyházak életén?

II. József 1781-ben kiadott türelmi rendelete tette lehetővé a protestánsok számára a szabadabb vallásgyakorlást és a legalább száz családból álló gyülekezetek esetében a templomépítést is.

28. Melyik 1848-as törvény biztosította a vallási egyenlőséget?

Az 1848. évi XX. törvénycikk megállapította a bevett vallásfelekezetek teljes egyenlőségét.

29. Hány szintre tagolódik a Magyarországi Evangélikus Egyház szervezete?

Az egyház szervezete négy igazgatási-önkormányzati szintre tagolódik: egyházközség, egyházmegye, egyházkerület, országos egyház. A legfontosabb, legalapvetőbb szervezeti egység az egyházközség.

30. Hány egyházkerület működik egyházunkban?

Egyházunkban három egyházkerület működik: Déli Evangélikus Egyházkerület, székhelye Budapest, Északi Evangélikus Egyházkerület, székhelye Budapest, és Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület, székhelye Győr.

31. Sorold föl az evangélikus templom részeit!

Az evangélikus templom részei: oltár, szószék, keresztelőkút, orgona és a harangok.

32. Mi az egyházi esztendő értelme és célja?

Egy esztendő evangélikus istentiszteletei során elvonul előttünk üdvösségünk története. Az evangélikus istentisztelet évről évre végighalad az egyházi esztendőn.

33. Mikor és kinek a fordításában jelent meg nyomtatásban az első teljes magyar nyelvű Biblia?

1590-ben Károli Gáspár fordításában jelent meg

az első teljes magyar nyelvű Biblia.

34. A gyülekezeti énekeken kívül mi található még evangélikus énekeskönyvünkben?

Énekeskönyvünkben az énekeken kívül egyházi alkalmak istentiszteleti liturgiái, a vasárnapi istentisztelet énekverses rendjének változatai, ősi gregorián dallamú zsoltárok, illetve sok imádság található.

35. Sorold fel a gyülekezeti élet istentiszteleti alkalmait!

Minden gyülekezet életének központi alkalmak a vasárnapi és ünnepnapon istentisztelet. Az egyház istentiszteleti életének ugyanakkor vannak olyan különleges alkalmak is, mint a keresztesítés, a konfirmáció, az esketés és a temetés.

36. Sorold fel a gyülekezeti élet istentiszteleten kívüli alkalmait!

Az istentiszteleten kívüli gyülekezeti alkalmak az iskolai és a gyülekezeti hittanórák, a bibliaórák, az ifjúsági órák, illetve egyre több gyülekezetben az énekkar. A lelkész és munkatársai látogatás útján is kapcsolatot tart a gyülekezet tagjaival.

37. Melyek a gyülekezet kormányzását végző testületek?

A gyülekezetek nagykorú, konfirmált tagjai a közgyűléseken juttatják kifejezésre akaratukat, az

általuk választott presbiterek pedig a presbiteri üléseken döntenek a gyülekezettel kapcsolatos kérdésekben.

38. Melyek egyházunk legfontosabb munkaterületei?

Missziót végez egyházunk a nyomtatott és elektronikus sajtóban (újságok, könyvek, televízió, rádió, internet), jelen van az evangélikus egyház az oktatásban és a nevelésben (egyházi óvodák, iskolák, kollégiumok), részt vállal a testi-lelki szükséglet szenvedők segítésében és gondozásában (kórházlelkészség, szeretetotthonok, börtönmisszió) valamint a kulturális értékek ápolásában és őrzésében (múzeumok, levéltárak).

39. Mikor alakult az EVT, és hol van a központja?

Az Egyházak Világtanácsa 1948-ban alakult, központja Genfben van.

40. Mikor alakult az LVSZ, és hol tartotta nagygyűlését 1984-ben?

A Lutheránus Világszövetség – amely 1984-ben Budapesten tartotta nagygyűlését – 1947-ben alakult.

AUGUSTINUS

„Te, Istenünk, úgy teremtettél bennünket, hogy szüntelenül csak hozzád vágyunk. És a mi szívünk nem is nyugszik meg, míg csak tebenned el nem pihen.”

Két világ határán: a hanyatló antikvitás és a születő középkor határán élt és alkotott az az egyházatya, akit méltatói a legmagasabb jelzőkkel illetnek. A nyugati keresztyénség egyik legnagyobb teológusa, híd Pál apostol és Luther között. Csodálatra méltó szellemi munkával dolgozta fel korának teológiai problémáit, s foglalta egységbe úgy, hogy tanításaiból nemcsak a középkori egyház táplálkozott, de az újkori teológia is.

Szülői tervek, remények

Augustinus 354-ben az afrikai Numidia tartomány (Algír) egy kisvárosában, Tagesztében született. Az apa, Patricius, tekintélyes városi tanácsos, nagyon büszke volt tehetséges, okos fiára. Nagy jövőt szánt neki: legyen híres ügyvéd, államférfi. Augustinus magáévá tette a célt, tekintélyre, jó pozícióra, dicsőségre és gazdag házasságra vágyott.

Anyja, Monika, a hívő, imádkozó asszony azonban szerette volna, ha fia mindemellett még igaz keresztyén is lenne. Felvétette a katechumének – a keresztelésre jelöltek –

csoportjába. Augustinus egy alkalommal súlyosan megbetegedett, ekkor maga is sürgette megkeresztelését. A gyermek meggyógyult, a keresztelő elmaradt. Nem volt ebben semmi különös. Abban az időben az emberek a halál előtti keresztelést tartották fontosnak. Augustinus apja is csak halála előtt rövid idővel lett keresztyén.

A szenvedélyek rabságában

A gyermek kezdetben Tagesztében, majd Manoában járt iskolába. Hogy a választott életpályához szükséges tudást és műveltséget megszerezze, Karthagóba ment, ahol grammatikát (nyelvtan), retorikát (szónoklattan) és filozófiát (bölcselet) tanult. Mivel azonban a család nem volt gazdag, Augustinust egy jóindulatú pártfogó segítette tanulmányában. A szülői háztól elszakadva rossz társaságba keveredett. Az ifjúkori kicsapongások a gyermekkor bűneit folytatták. Vallomásaiban teljes őszinteséggel, talán túlságosan is sötét színekkel ecsetelte vétkeit. Barátaival, hogy azok elfogadják, olyasmit is elkövetett, amit egyedül nem tett volna. Még lopott is, nem szükségből, csak virtusból.

„Oh, nyomorult, nyomorult ifjúságom ideje! Igaz, hogy ifjúságom kezdetén imádkoztam tisztaságomért, mikor így szóltam: 'Uram, tiszta, erkölcsös szívet adj nekem, – de ne mindjárt.' Mert nagyon féltem, hogy azonnal meghallgatsz, és rögvést kigyógyítasz szenvedélyeimből, melyeknek betege voltam, és amelyeket inkább csak kissé megzaboláznai, semmint egészen elpusztítani akartam volna...”

Mint szabad fiatalember élvezte az életet, emellett fáradhatatlanul dolgozott. Szenvedélyesen olvasott, keresve kérdéseire a választ. A híres pogány írók műveiben gyönyörűségét lelte, a Biblia nyelvezetét azonban nehézkesnek, primitívnek találta. Nagy hatással volt rá Cicero Hortensius című műve. Ez az igazság szeretetét ébresztette fel benne. Felismerte, hogy a szellemi-lelki élet megnyerése több, mint a világi siker. Majd az indiai eredetű manicheus szekta tanításaiban vélte felfedezni a választ gyötrő kérdésére: honnan származik a gonosz?

Anyja sokat szenvedett miatta, gyötrődött és imádkozott érte. Ambrosius püspök biztatása

adott némi megnyugvást neki: az a gyermek, akiért ennyi könnyet ejtenek, nem veszhet el Isten számára.

A megtéréshez vezető úton

Augustinus Karthago után Rómába, majd Milánóba ment, a retorika tanára lett a császári udvarban. A milánói évek lelki életében is komoly fordulatot hoztak. A város püspöke, Ambrosius prédikációinak hallgatása indította el a változást. Eleinte ezek a prédikációk csak mint a szép szónoki beszéd példái ragadták meg. Később sokat formálódott Biblia-szemlélete is. Nem gondolkodott már lekicsinylően a Szentírásról.

„Gyöngék vagyunk mi arra, hogy világos ésszel rátaláljunk az igazságra, s ezért szükséges nekünk a Szentírás tekintélye. Elhittem tehát kezdő hitttel, hogy nem adtál volna semmiképpen az Írásnak olyan kimagasló tekintélyt, immár az egész földön, ha nem akarnád: benne higgyünk neked, és kutassunk vele téged” – vallotta meg Istennek.

Nagy hatással volt rá Athanasziosz Remete Antalról írt műve. Nem különben azok példája, akik magas rangról, nagy vagyonról mondtak le azért, hogy ne kelljen Krisztust megtagadniuk. Sokat vívódott gondolatban vagy barátaival való beszélgetések során. Súlyos önvád gyötörte. Miért habozik? Miért halogatja azt, amit már régen meg kellett volna tenni? Az igehallgatás az ő életében is megteremte áldott gyümölcsét, egyre szomjasabb szívvel vágyott keresztyén lenni.

Egy alkalommal egyik barátjánál tartózkodott. Közös ismerősük olyan emberekről beszélt, akik határozott döntésre jutottak. Ő, a tétovázó, miért nem képes erre? Felindultságában a kertbe rohant. A földre vetette magát, s szabad folyást engedett könnyeinek. A szomszédból gyermekek énekét hallotta: „Tolle, lege! Tolle, lege! – Vedd és olvasd! Vedd és olvasd!” Úgy érezte, neki szól a felszólítás. Visszatért a házba, s ott olvasta az Írást, ahol nyitva találta: „...az éjszaka múlik, a nappal pedig már egészen közel van. Tegyük le tehát a sötétség cselekedeteit, és öltjük fel a világosság fegyvereit...” (Róm 13, 12–14)

Megrázó élmény volt számára az igei üzenet, úgy érezte, végre eltűnt szívéből a kétség minden nyoma, s megerősödött benne az Istenhez tartozás bizonyossága. 386 őszén történt ez, amikor Augustinus már 32 esztendősen. Néhány hónapot barátaival csendes visszavonultságban töltött, hogy feldolgozza magában megtérésének megrázó élményét. Ambrosius 387 húsvétján részesítette a keresztségben. Monika most már Isten iránti hálával a szívében halt meg, hiszen beteljesült élete leghőbb vágya.

Hippo püspöke

Augustinus feladta állását, visszatért szülőföldjére. Remetei magányban akart élni. Vágya azonban nem teljesült. 391-ben, Hippo Regius-i tartózkodása idején lelkipásztori szolgálatra kérték fel, s ezt nem tudta visszautasítani. 395-ben a kerület püspökévé szentelték.

Életének igen gazdag, új szakasza, sokrétű teológiai munkásságának kiteljesedése következett ezután. A filozófia igazságaitól a Szentírás tanulmányozása felé fordult. Eközben végiggondolta bűnei ellen vívott hosszú, hiábavaló küzdelmét. Megerősödött benne a meggyőződés: az embernek sem képessége, sem akarata nincs a jóra. A kegyelem teljes egészében Isten munkája. Az ember csak annyit tehet, hogy megragadja a kegyelmes kezét. Minden jó Istenre vezethető vissza, és minden gonosz az ember szabad akaratára.

Augustinus beszédeiben, írásaiban, korának minden fontos kérdéséhez hozzászólt. Gondozta a rábízottakat, prédikált, nyilvános vitákban vett részt, harcolt az egyházat megosztó nézetek ellen. Közben fáradhatatlanul írt. 93 műve született, ezek közül a legnagyobb hatásúak a *Vallomások* és a *De civitate Dei*, Isten városa címűek. A *Vallomások* belső fejlődésének elbeszélése imádság formájában. Igazi lélektani regény: őszintesége, élvezetes stílusa, pompás nyelvezete ma is magával ragadja az olvasót.

Amikor Augustinus 430-ban meghalt, a vandálok már Hippót ostromolták.

Márton gyermek és ifjúkora

Márton Kr. u. 316-ban vagy 317-ben született Savariában (ma Szombathely). Szülei jómódban élő pogányok voltak. Apja a római légió tisztjeként szolgált. A források tanúsága szerint édesapja és édesanyja valószínűleg szláv eredetű volt, bár egyes történetírók kelta származásukat is lehetségesnek tartják.

Márton apja jutalmul Itáliában földbirtokot kapott, így a család Itáliába költözött. Gyermekkorát Márton Ticinum (Pavia) városában töltötte. Alig 12 éves, amikor azzal a gondolattal foglalkozik, hogy keresztyén lesz és remeteként éli le életét. Szülei akarata ellenére, azok beleegyezése nélkül kérte felvételét a keresztyének közé. A püspök kézzátétele a 12 éves Mártont hittanulóvá, katekumenné avatta. A pogány szülők nem nézték jó szemmel, hogy gyermekük az új vallást követi, igyekeztek ettől eltéríteni. Egy római rendelet értelmében a katonák fiainak be kellett lépniük a légióba és ott meghatározott ideig szolgálatot teljesítettek, vagy valamilyen hivatalt kellett vállalniuk.

Márton a katonaságnál

Márton 15 éves korában apja kívánságára jelentkezett katonai szolgálatra. Egy gyakorló lovascsapathoz került, mivel nagyon fiatal volt. 19 éves korában lett ténylegesen katona. Szolgálatának éveiben magatartása példamutató

volt, méltó egy katekumenhez. Katonaéveiről szóló feljegyzések megemlítik szerénységét és szolgálatkészségét. Mint katona kivívta társai megbecsülését.

Légióját Galliába, Franciaországba küldték, ahol Amiensben teljesített szolgálatot. Az Amiensben töltött évek egyik legendás eseményéről, amely még megkeresztelkedése előtt történt, minden életrajzírója megemlékezik. Különösen kemény tél volt Galliában, sokan meghaltak a nagy hidegtől. Márton minden ruháját elajándékozta a szegényeknek, csupán a rajtalévő ruhadarabok maradtak meg. Egy napon késő este, járőrszolgálatból hazatérőben didergő koldussal találkozott. Köpenyét kardjával kettéhasította és az egyik felét a koldus vállára borította. Másnap álmában Krisztust látta abban a köpenydarabban, amelyet a fázó koldusra terített. Krisztus így szólt a fiatal katonához: „Márton, a hittanuló öltöztetett engem ebbe a köpenybe.”

339-ben, 22 éves korában keresztelkedett meg, szolgálati helyén, Amiensben. A keresztyénné lett fiatal katona parancsnoka kérésére még két évig szolgált a légió kötelékében.

Márton miután elhagyta a katonaságot, felkereste a szentéletű poitiers-i püspököt Hiláriust és felajánlotta neki szolgálatát. Hilárius kitűnő segítséget kapott Márton személyében, akit hamarosan diakónussá akart szentelni. Márton azonban alázatosságából méltatlannak tartotta magát erre a tisztségre.

Márton hazatérése Pannóniába

Márton nem töltött hosszabb időt Poitiersben. Álmában utasítást kapott, hogy térjen vissza szülőföldjére, Pannóniába és ott hirdesse Krisztus igazságát. Szülei Itáliából már korábban visszatértek Savariába.

A fiatal diakónus 355-ben hagyta el Poitierst. Útközben hirdette az evangéliumot, térítette a pogányokat. Pannóniába történő útja során számos viszontagság érte. Egy alkalommal rablók támadták meg, de látva bátorságát, nem bántották, sőt egyik támadóját meg is térítette. Életrajzírói másik eseményt is feljegyeztek, amely útja során történt vele. Útközben Mártonnak többször megjelent egy alak, aki újból és újból közölte vele, hogy bármerre megy, bármit cselekszik is, az ördög mindenütt ott lesz, kíséri mindenhová.

Hazatérése után Savariában megkezdte

térítő munkáját. Édesanyját is a keresztyén hitre vezette és megkeresztelte. A hagyomány szerint az egykor a szombathelyi Domonkos templom előtt álló kút vizével keresztelte meg. A kút helyén ma Rumi Rajki István szép Szent Márton szobra áll. Apja továbbra is a pogány hit követője maradt.

Missziós munkája szülőföldjén nem volt zavartalan. A 4. században erősen fellángolt az eretnek ariánus mozgalom. Az ariánusok a keresztyén hitet bátran hirdető Márton ellen támadtak. Elfogták, megvesszőzték és elkergették Saváriából.

Az Itáliában töltött évek

Útját Itália felé vette, hogy onnét Poitiersbe menjen Hilárius püspökhöz. Útközben értesült róla, hogy az ariánusok Hiláriust is elűzték Galliából. Márton Milánóban maradt, ahol térítő munkáját folytatta. Milánóban is az ariánusok akarata érvényesült, kikergették a városból, mint lázítót.

Márton már kora gyermekkorában foglalkozott a gondolattal, hogy remete lesz. Milánóból történt elűzése után magányba vonult. Egy szigetre ment. Insula Gallinariának, Tyúkszigetnek nevezték azt a kietlen, kopár földdarabot, ahol másodmagával – egy buzgó pap társával – bűnbánó, szemlélődő életet kezdett.

Szigeti magányában értesült arról, hogy Hilárius száműzetését Constantius császár megszüntette, így a püspök visszatérhetett székvárosába, Poitiersbe. Márton 360-ban útra kelt, hogy Galliába menjen és Hiláriusnak térítő munkájában segítségére legyen.

Remeteélet Galliában

Visszatérése után azt tapasztalta, hogy a keresztyénség Galliában csak a városokban vert gyökeret, a falvakban továbbra is a pogány hit maradt az uralkodó. Az eredményes térítómunkához segítőtársakat keresett. Poitierstől alig két kilométernyire fekvő kis település, Ligugé környékén remeteségbe vonult. Sokan csatlakoztak hozzá és követőivel hamar

benépesült a domboldal. Márton összefogta, szervezte a remetek életét. Naponta közös imára gyűltek össze. Remetetársait és a keresztyén hitre készülődőket nap mint nap oktatta. Ligugében kialakult egy szerzetesi közösség, amely pontos szabályok szerint működött. Ruházatuk egyszerű volt, személyes tulajdonnal nem rendelkeztek. Imával és munkával teltek napjaik.

A ligugéi szerzetesi közösség szemináriumnak tekinthető, itt készítették elő a hittérítő munkára a szeminárium lakóit.

Márton élete legfőbb céljának a keresztyén hit terjesztését tartotta. Sokat utazott, térítette a pogányokat, megszervezte a hitközségeket. Egyházközségeket létesített, amelyek később vallási központokká váltak. A megtérített vidékekre elküldte tanítványait, hogy folytassák a keresztyén hit megszilárdítását.

Tours városának püspöke

371-ben Mártont Tours püspökévé választották meg, ő azonban tiltakozott megválasztása ellen. A legenda szerint egy libaólban próbált elrejtőzni, de a ludak elárulták gágogásukkal. A püspöki hivatalt alázatossággal viselte, püspökként is egyszerű életmódot folytatott.

Hittérítő tevékenysége

Márton új helyén folytatta hittérítő munkáját, járta a falvakat, lerombolta a pogány bálványokat, helyükön templomot épített. Sorra alapította a kolostorokat, amelyeknek tagjai szintén a keresztyénség terjesztésén munkálkodtak. A kitartó apostoli munka eredményeként Márton püspök elérte, hogy a toursi egyházmegye területén egyetlen pogány falu sem akadt. Lelkipásztori munkája nem szorítkozott csupán egyházmegyéje területére, térített más egyházmegyékben is. Sőt, járt Normandiában, Picardiában és Flandriában is.

Nyolcvan éves korában 397-ben halt meg, mikor már majdnem egész Gallia, ha csak külsőleg is, de keresztyén volt.

Rossz csillagzat alatt született

Ezt mondanák rá legszívesebben kutatói. 1607-ben látta meg a napvilágot és alig 12 évesen már elveszítette az édesapját. Édesanyja keservesen, nagy nehézségek és lemondások között nevelte a 30 éves háború borzalmai közepette. 15 évesen a grimmai fejedelmi iskolába került, ahol Wallenstein csapatai behozták a pestist a városba. Wittenbergben lett teológus, oda viszont a svéd csapatok törtek be. Hazamenekült szülőfalujába, de a falu felét olyan tüzvész pusztította el, hogy még a templom és a paplak, sőt szülőháza is porrá égett. Nagyon szeretett felesége öt gyermekkel ajándékozta meg – de mikor 1668-ban meghalt, már csak egyetlenegy fia volt még életben. Mittenwaldi prépost lett, de egyik hopponmaradt vetélytársa mindent megtett, hogy megkeserítse az életét. Meghívták a berlini Nikolai-templom lelkészének, ahonnan a református fennhatóság 10 év után elbocsátotta, mint meggyőződéses lutheránust. Két évig élt családjával kenyér nélkül, amikor a merseburgi herceg – szinte könyörületből – Lübbenbe hívta meg fődiakónusnak. Teljesen elszegényedve, ott is halt meg 1676. május 27-én. Nincs-e igaza hát élete egyik kutatójának, hogy nyomorúságos sorsa inkább panaszos sírásra kellett volna készítse?!

„Az evangélikus énekköltészet csúcsa”

Így nevezi egy modern lexikon Paul Gerhardt életművét. Hálás köszönet folyt a tollából, ha a brandenburgi csodás természetet látta; ha bántani akarták, inkább magába nézett és ott kereste

bűnbánattal a hibát; szerettei elvesztése annak tudatosítására készítette, hogy ő is csak „utas ebben a világban”; minden oka meg lett volna az elcsüggedésre, de ő akkor is hálaadó és dicsérő énekeket írt – szinte futószalagon.

131 éneket hagyott hátra. Közöttük van 27 zsoltárátköltése. Nem ragaszkodott olyan szorosan a bibliai zsoltárszöveghez, mint a genfiak vagy a német Cornelius Becker. Néha csak egy verset tett éneke alapjául, a többi szöveget maga költötte hozzá, mint a közismert „Hagyjad a jó Istenre minden te útadat”. Máskor képeit, fordulatait ugyan a zsoltárokból vette, de a megszületett vers eredeti gerhardti termék lett.

Kettős jellemzője

énekeinek a szép nyelv és az Istenbe vetett rendíthetetlen bizalom. Talán az elsőre a „Most nyugosznak az erdők...” a legjobb példa. Énekei kivétel nélkül rendíthetetlen bizalomról tanúskodnak. Paul Gerhardt mélyen hívó ember volt, aki mindent Istennek tudott megköszönni: a nyereségeket csakúgy, mint a veszteségeket. Akármi érte, azt énekelte rá: „Ha Istenem velem van, ki lehet ellenem?” – ha gonddal terhelt napokat élt meg, akkor is azt kérdezte magától: „Hogy ne dicsérném az Istent?” – ha zúgolódásra lett volna oka, akkor így írt: „Légy csendes szívvel, légy békével...” Minden helyzetben így biztatta magát: „Ébredj föl, szívem, vigadj / Istenednek hálát adj / Aki néked ad mindent / S minden veszélytől megment!”

Kettős ötvözetből

született egész költészete. A reformáció lutheri eredetének megingathatatlan követője volt. Ádventi s karácsonyi énekei a Jézus Krisztusban földrejtött kegyelemről tudnak olyan igazán szólni, mint az „Ím, jászlad mellett térdelek...” kezdetű. Ugyanakkor ez az igazság nem marad meg puszta a fejben, hanem összeötvöződik élete legbelsőbb rezgéseivel. Paul Gerhardt – milyen jó lenne, ha ma ebben lennénk jó követői – nemcsak nagytudású teológus, hanem a szíve mélyéig Krisztushívó volt. Énekei olyan bizonyágtévések, amelyek mellett nehezen lehet szóltanul elmenni. Modern nyelven kifejezve: teológiai tudás és hiteles kegyesség párosult benne, s valószínűleg így tudta feldolgozni személyes nyomorúságát és a háború borzalmait. Isten erőt adott neki, s ő ezt mi mással köszönte

volna meg, mint önfeledt hálával: „Kísérj el minket / Őrizd lépteinket / Hogy ma az úton békességgel járjunk / Mindenütt, mindig kegyelmedben álljunk! / Dicsérjük Istent!”

Mi lett a sorsa énekeinek?

Nem néztem utána, de nem hiszem, hogy sok nyelv lenne, amelyre ne fordították volna le legalább egy énekét ennek a legnagyobb evangélikus barokk énekköltőnek. 131 énekéből

az új német énekeskönyv 28-at hoz. Énekeinek magyar nyelvű fordításai közlésében a magyarországi evangélikus énekeskönyv (1982) ugyancsak 28-at, az erdélyi evangélikus énekeskönyv (1994) 21 Gerhardt-éneket tartalmaz. A magyarországi református énekeskönyvben (1954) és a kárpátaljai magyar református énekeskönyvben (1997) 6-6 énekét találjuk meg.

SZENTMIKLÓSI (FÁBRI) JÁNOS

A kajári evangélikusok első lelkésze Szentmiklósi János (Magassy Sándor szerint azonos Fábri Jánossal, aki 1603 körül Fertőszentmiklóson született, ebből adódóan vehette fel a Szentmiklósi nevet.) Már az 1640-es években Kajáron volt, de innen Mihályiba távozott esperesnek, majd 1669-ben került vissza.

Az ő idejében ült össze a pozsonyi véisztörvényszék. A Wesselényi-féle összeesküvés vezetőinek kivégzése után az udvar elérkezettnek látta az időt a protestáns egyházakkal való leszámolásra. Az evangélikus és református lelkészeket és tanítókat Pozsonyba törvényszék elé idézték. Legtöbben nem voltak hajlandók megjelenni, inkább elbújdosnak. A megjelentek előtt három lehetőség állt: vagy külföldre távoznak, vagy katolizálnak, vagy börtönbe zárják őket. Az utóbbiak közül kerültek ki a gályarabok is.

Szentmiklósi János sem volt hajlandó megtagadni hitét. A gályarabságot idős kora miatt elkerülte, de két évig várbörtönben sínylődött Lipótváron kegyetlen körülmények között. Itt amikor arra kérte Kellio Miklós jezsuita felügyelőt, hogy vele, ki már 70 éves, ne bánják olyan nagyon kegyetlenül, mivel a kínzások valószínűleg a halálát jelentenék, tőle ezt a választ kapta: „Hát te vén! Neked kedvezzek-e én? Ha meghalsz, sem kedvezek, hanem kivonatlak a városon kívülre, hogy ott az ebek egyenek meg!”

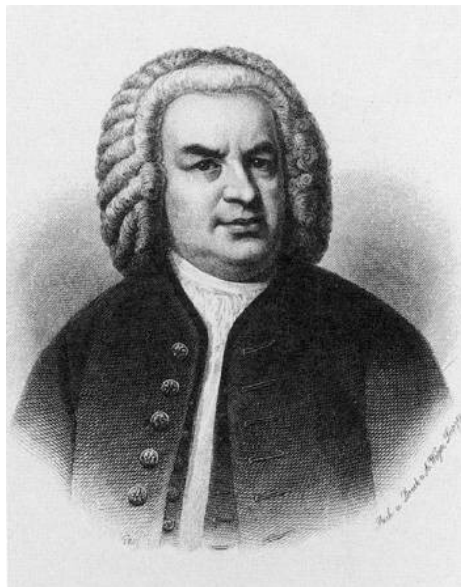
1676-ban szabadult ki a fogságból. 1680-ban már újra mint kajári lelkész írta alá a nevét egy végrendeletre. Halálával kapcsolatban ez van

róla feljegyezve: „*Egynéhány esztendők elforgása után (1680 és 1690 között) a pogány rác (szerb) ezt a darab országot ellenségesképpen rablott, és akit utolért levágott, aminthogy Szentmiklóst is a kajári Horogban levágott.*” Vagyis idős kora miatt a szerbek támadása elől nehezen tudott menekülni, ezért a kajári horogban (hegyes vidéken az eső által kivájt utat hívták így régiesen) megölték.

Hitvalló lelkésze tiszteletére a Kajárpécsi Evangélikus Egyházközség 2001-ben emléktáblát állított a templomban az alábbi szöveggel:

*„Mindenre van eróm a Krisztusban,
aki engem megerősít.”
Gyülekezetünk hitvalló prédikátora,
Szentmiklósi János
hitéért 1774–76 között
várfogságot szenvedett.
Szabadulásának 325. évfordulóján
állította a hálás utókor.*

2001. szeptember 2.

Az evangélikus gyülekezetek istentiszteletét kezdettől fogva sok muzsika, gyülekezeti ének, kórusének és orgonazene gazdagította. Az evangélikus zeneszerzők sorában a legnagyobb az Isten-áldotta zseni, Johann Sebastian Bach.

Családi örökség

J. S. Bach Thüringiában élő, nagy zenészcsaládból származott. 1685-ben született Ambrosius Bach eisenachi városi muzsikus gyermekeként. Családjában mindenki muzsikált valamilyen hangszeren. Róla azonban hamarosan kiderült, hogy nem egyszerű zenei készséget hordoz magában. Édesapja boldogan foglalkozott vele, előbb hegedülni, majd csembalózni tanította, sőt a zeneelmélettel is megismertette. Hamarosan felismerte, hogy gyermekei közül Johann Sebastian a legtehetségesebb. Bámulatos gyorsasággal haladt a tanulásban, s ha megkérdezték, mi akar lenni, ha felnőtt, gondolkodás nélkül azt válaszolta: kántor, hogy orgonával vezethesse a gyülekezet énekét. Életének legszebb órái voltak, amikor a családban együtt énekeltek és muzsikáltak.

A gondtalan gyermekkor azonban hamarosan véget ért számára. Alig tízévesen veszítette el rajongásig szeretett édesanyját, s néhány hónapra rá édesapját is. A kisfiút legidősebb bátyja vette magához, aki maga is zenész ember volt. Szigorú és zárkózott. Kemény kézzel tanította és nevelte testvérét. Egészen másként, mint édesapja. A fiatal Bach azonban

szívesen engedelmeskedett, mert bátyja szigorúsága mögött megérezte, hogy javát akarja. Rendkívüli szorgalommal tanult tovább, hogy minél többet elsajátítson. Ez az olthatatlan tudásszomj vezette, amikor bátyja szekrényéből kilopta annak féltve őrzött kottagyűjteményét, és éjszakánként a holdvilágnál lemásolta. Másolás közben szinte az egészet kívülről megtanulta.

Az önálló élet útján

Bach tizenöt éves korában elhagyta bátyja házát, hogy most már önállóan keresse meg kenyerét. Lüneburgba ment, ahol mint a kollégium ingyenes diákja tanult, s ennek fejében elvállalta a kollégium diákjainak zenei oktatását. Részt vett az énekkar munkájában is.

Közben fáradhatatlanul tanult, képezte magát. Minden hangszernél jobban szerette a hangszerek királynőjét, az orgonát. Hétvégeken sokszor elindult egy közeli, vagy néha távolabbi városba, hogy egy-egy híres orgonistát meghallgasson. Bár rendkívüli képességeit azok is hamar felismerték, ő alázatosan mindig azt érezte, van mit tanulnia kortársaitól.

Tizennyolc évesen már állást vállalt: előbb a weimari herceg udvari muzsikusa, majd nemsokára az arnstadti gyülekezet kántora lett. Később a mühlhauseni Sankt Blasius-templom orgonistája. 1708-tól ismét fejedelmi udvarokban találjuk őt, előbb Weimarban, majd Köthenben.

Családi körben

Mikor anyagi helyzete kicsit megszilárdult, családot alapított. Első felesége, Maria Barbara Bach, távoli rokona. Szép, harmonikus családi életet éltek. Felesége hűséges segítőtársa volt munkájában. Mikor váratlanul, 36 éves korában meghalt, Bach úgy érezte, pótolhatatlan veszteség érte. Gyermekeinek azonban édesanyára, nevelőre volt szükségük. Hosszas habozás után, mások biztatására újabb házasságra szánta el magát. Másodszor is szerető, hűséges társra, minden munkájában készségesen segítő asszonyra talált Anna Magdalena Wilcken személyében. Ő is több gyermekkel ajándékozta meg Bachot. Jellemző a családi összhangra és az otthonukat betöltő muzsikálásra, hogy Bach három „Kottáskönyvecskét” írt családtagjai számára – egyet legidősebb fiának, Wilhelm Friedemannnak és kettőt Anna Magdalenának –, hogy ezekből tanuljanak csembalózni, énekelni.

Ezek a kis zeneművek is örök értékű darabok, mind máig a zenét tanulók tananyagához tartoznak. A nagy muzsikusi családi életére csupán az borított árnyékot, hogy sokszor kellett megállnia kicsiny gyermekeinek koporsójánál.

A Tamás-templom karnagya

1723 életének legjelentősebb éve. Ekkor hívják meg a lipcsei Tamás-templomba és a hozzátartozó Tamás-iskolába kántornak. Egyben megkapta Lipcse városának zeneigazgatói állását is. Fő feladata volt, hogy az iskola diákjaiból alakított énekkarral ellássa Lipcse legnagyobb templomának vasárnapi zenéjét. Kötelességei közé tartozott egy kantáta komponálása minden vasárnapra az igehirdetés alapigéjére. Ennek köszönhetően született háromszáz kantátája, a zeneművészet gyöngyszemei. Sajnos ezekből csak kétszáz maradt fenn az utókorra. De ezen túl is páratlan bőséggel írta műveit szólóhangszerekre (hegedűre, csellóra, fuvalóra, csembalóra) és zenekarra. Orgonadarabjai – melyeket korunkban tíz kötetben adnak ki – mindmáig utolérhetetlen remekművek. Szerzeményeinek összkiadása nyolcvan öles kötetet tesz ki.

Bach legnagyobb művei közé tartoznak a

Máté és János evangéliuma szerinti passiói, melyek Jézus szenvedését és halálát jelenítik meg. Hatalmas zenekari kíséretes kórusok és megrendítő énekszólók teszik felejthetlenné a hallgatók számára ezeket a passiókat.

Bach különös szeretettel fordult az evangélikus gyülekezeti énekek, a korálok felé. Ezek a gyülekezet által jól ismert dallamok passióiban, kantátaiban, orgonaműveiben minduntalan visszatérnek. Így válik e korálokon keresztül az egyszerű hívő számára is érthetővé e legmagasabb rendű muzsika. Bachot élete során soha nem kápráztatta el a hírnév és siker, bár tekintélyes pártfogói voltak, és már életében a muzsika királyának nevezték. Tehetségét mindig hálás és alázatos szívvel Isten kezéből vette, s ezt a mélyen gyökerező hitét alkotásaiban vallotta meg.

Élete utolsó éveiben nagy megpróbáltatás érte. A megfeszített munkától, a sok gyertyafény melletti éjszakázástól látása egyre romlott, majd teljesen elvesztette szeme világát.

Hihetetlenül gazdag életútja 1750-ben befejeződött, de művei ma is hirdetik Isten dicséretét. Ahogyan ő is akarta, mikor minden munkájának végére ezt a három betűt írta : S. D. G., vagyis „Soli Deo gloria!” Egyedül Istené a dicsőség!

SZENICZEI BÁRÁNY JÁNOS

Származása és felpécsi szolgálata

„1740. június 17-én Felpécre szenteltetett fel papnak a nagynevű Szeniczei Bárány György tolnai főesperesnek (...) Jénában tanult nagy tudású fia, Szeniczei Bárány János.”

Bárány János 1716. február 27-én Nagyvázsonyban született. Modorban, Pozsonyban és Sopronban tanult. 1737 őszen a jénai egyetemre iratkozott be. Két év múltán tért haza, majd 1740-ben felpécsi lelkész lett.

1740. június 24-én foglalta el lelkészi állását Felpécen. Egy év múlva megházasodott, felpécsi lányt vett feleségül, Falaky Erzsébetet.

Bárány János kezdte el vezetni a felpécsi anyakönyvet, neki köszönhetjük, hogy néhány történelmi eseményt is feljegyzett, melyek a gyülekezet múltjába engednek betekintést. Tanítja, vigyázza gyülekezetét, fellép az erkölcstelen magatartás ellen.

Az ő idejében, 1749-ben vették el a győri evangélikusoktól templomukat, észak felé Pozsonyig, kelet felé Komáromig nem volt evangélikus istentiszteleti hely. Ekkora területről sereglettek ide a hívek, mivel Felpéc azon 17 község közé tartozott, ahol állt és működött evangélikus templom. El lehet gondolni, hogy a kis épület, melynek hossza 5 (9,5 m), szélessége pedig 3 öl (5,7 m) volt, nem tudta befogadni ezt a tömeget – ezernél is többen tolongtak ünnepnapokon a templom körül –, ezért két istentiszteletet is tartottak egymás után: egyiket német nyelven a győri polgárookra való tekintettel, egyet magyarul a helybelieknek, vidéki magyaroknak.

Ekkor szerezték be a kicsi, kezdetleges úrvacsorai edények helyett a ma is használatosakat.

1752-re a templom a nagy igénybevétel miatt annyira megrongálódott, hogy az újjáépítés ügyében kérelemmel fordultak a megyéhez. Az építési engedély megjött, de sem nagyobbításra,

sem külső megújításra nem vonatkozott. Az egész nyugati falat újjáépítették. Bárány János számadása szerint az építkezés 744 forintba került, melyre közadakozásból és némi kölcsönpénzből 786 forint folyt be. A pozsonyi gyülekezet is adott 30 forintot.

Bárány János a gyülekezet dolgait nem egyedül intézte, minden fontos ügyet megbeszélte a nemesbíróval, az agilisbíróval, a törvénybíróval, a parasztbíróval és a többi előljáróval. Közreműködött még egy inspektor és alinspektor, a későbbi gondnok és segédgondnok.

Nemcsak a gyülekezet ügyeit kezelték szigorú pontossággal, hanem a hívők életével, erkölcsével is törődtek. Büntették is a vétkezőt, de előtte szeretettel intették, hogy jó útra térítsék.

Az egyházkerület vezetője

Bárány János érdemeit egyháza is elismerte. 1754-ben esperessé választották. Majd 1756-ban, a nem sokkal korábban püspökké választott Sartoris (Szabó) János püspök meghalt. Ekkor Vitnyédi János kerületi felügyelő azt javasolta, hogy az egyházkerület ne válasszon püspöknek mindig idős, beteges lelkészt, hanem fiatalabbat. A gyűlés ennek megfelelően két jelöltet állított: Szeniczei Bárány Jánost és Balogh Ádámot, akik közül Bárány János kapott több szavazatot, s őt püspökké megválasztva, be is iktatták.

Sajnos a fiatal püspök is sokat betegeskedett. Végül már a lelkészjelölteket is

szobájában ágyán ülve szentelte fel. Kétéves püspöki szolgálat után fiatalon – 42 éves korában – halt meg.

Betegsége idején és később is Kmoskó Pál vezette a felpéci anyakönyveket nagy szorgalommal. Ő jegyezte be a lelkész-püspök halálát is a következőképpen: „1758. január 15-én boldog emlékezetű lelki tanítónk, Fő Tisztelendő Nemes Szeniczei Bárány János meghalt, és 19-én eltemettetett. Prédikáltott felette magyarul és németül Senior Krisan Dávid... Más magyar prédikációt mondott Perlaki János, búcsúztatást pedig végbe vitt Szilágyi István uraimék.”

Temetése a Felpécen szokásos fáklyás temetés volt. Porai valahol az általa buzgón szeretett temploma körül nyugszanak.

Munkássága

Bárány János rövid élete is gazdag és tartalmas volt. Atyjával és Sartoris Jánossal együtt adták ki *A mi Urunk Jézus Krisztus Újtestamentuma* címmel az Újszövetség új fordítását. Nemcsak fordítás volt, hanem magyarázatokat is adtak a szöveghez.

1756. szeptember 8-i körlevelében ő rendelte el kerületében a konfirmáció gyakorlatát a gyülekezetekben.

Részt vett atyja kátéjának összeállításában és védelmezésében.

Temetési igehirdetési is fennmaradtak.

TESSEDIK SÁMUEL

„Én reméltem, az Isten megadja, hogy még síromon is ki fognak kelni ama virágok, melyeknek magvait talán idő előtt, talán terméketlen földbe, jó remény fejében elvettem.”
Önéletrajzából

Szarvas középpontjában nem mindennapi szobor áll: Luther-kabátba öltözött lelkész, keze az eke szarvát fogja. Ez az evangélikus lelkész Szarvas híres papja, a magyar mezőgazdaság és falufejlesztés úttörő munkása: Tessedik Sámuel. Életét és munkásságát életében és halála után is egyszer magasra értékelték, máskor elmarasztalták. Ki volt ő, a nagy szarvasi gyülekezet papja?

A felkészülés éve

Régi magyar családból származott. Édesapja alberti, majd békéscsabai lelkész. Sámuel Albertiben született 1742. április 20-án. Hétéves korában elveszítette édesapját. Anyja három gyermekkel Békéscsabáról Pozsonyba költözött, a szlovák környezetből a német kultúra körébe tartozó városba. Édesanyja, hogy családját eltarthassa, kosztos diákokat tartott. A szűkös életkörülmények, s a sok gyermek együtt nevelkedésének örömei és gondjai Tessedik számára egész életére szóló emlékek maradtak. Hozzászólt, hogy megbecsülje mindazt, ami érték, és igyekezzen minden kicsit a legjobban hasznosítani. Mikor elvégezte a gimnáziumot, hét éven át nevelőként dolgozott. Ezt később nagyon hasznosnak ítélte:

„...oly világ- és emberismeretet szereztem magamnak, mely nélkül a világon oly keservesen lehet boldogulni!”

Élete következő állomása a debreceni főiskola volt, majd tanulmányait német földön folytatta. A német példa erősen hatott rá. Jéna, Lipcse, Halle és Berlin voltak németországi útjának főbb állomásai. A teológián kívül természettudományokat és orvostudományt is hallgatott. Remélte, hogy itthon mindennek hasznát veheti. Nyitott szemmel járt a világban. Figyelmét sok új dolog ragadta meg, amikkel itthon nem találkozott. Látta a vízszabályozás, az öntözés eredményeit, az egykori homokon zöldellő erdőket, s mindezt összehasonlította a hazai viszonyokkal. Bizony nagyon szomorú következtetésre jutott.

A 18. századi Szarvas

Tanulmányai befejezése után először Surányba (Nógrád megye), majd Szarvasra került a szlovák gyülekezet lelkészének.

A német földön látottak után lehangoló látvány fogadta:

„...vizsgálódó szemmel tekintetem magam körül, kerestem a költők által oly elragadó színekkel festett falusi élet egyszerűségét, és találtam együgyűséget, ostobaságot, bizalmatlanságot még a leghasznosabb javaslatok iránt is” – írta önéletrajzában 1819-ben, egy évvel a halála előtt.

A 18. századi Szarvas messze elmaradt a külföldi településektől. A Körös bal partján a sikátorokat sűrűn egymás mellé épült kunyhók népesítették be. Utcái „keskenyek, egyenetlenek, szeméttel és piszokkal teljesek” voltak. A sárból és szalmából szorosan egymás mellé épült

házakat gyakran pusztította tűzvész. A település határát a Körös szabta meg. Nem engedte a falu terjeszkedését, így egy-egy házban 3-4-5 család is lakott. A Körös áradásai szűkre szabták a földművelésre alkalmas területet is. A korszerű gazdálkodást az emberek nem ismerték.

Az iskola sötét, rossz levegőjű tantermeiben néha 300 gyermek zsúfolódott össze. Ijesztőek voltak az egészségügyi viszonyok. Babonáság és kuruzslás volt a gyógyítás eszköze. Növelte a szegénységet, hogy a költséges keresztelői vagy lakodalmi dáridók következtében sok család egy csapásra elvesztette nehezen összegyűjtött vagyonkáját.

Küzdelem az elmaradottság felszámolására

Tessedik azonban nem keseredett el a látottaktól. Mint a falu papja, reformáló munkáját a szószéken kezdte. Beszélt az embereknek arról, hogyan láthatják meg Isten keze nyomát a természetben, hogyan bánjanak ésszerűen a rájuk bízott földi javakkal. Emellett előadásokat tartott. Hasznosítva külföldön szerzett gazdasági ismereteit, a szikes földet termővé alakította, többszöri szántással, trágyázással bő termést takarított be. Fáradozásai azonban a „rögöztség” miatt – így nevezte az elmaradottságot – nem vezettek eredményre. Ezért gondolt arra, hogy az új dolgokra az ifjúságot próbálja megtanítani. A szarvasi uraságtól kapott hat hold szikes földön iskolát alapított, kertet alakított ki, új növényeket honosított meg, könyvtárat hozott létre, gépeket vett. Amit a fiatalok a tanteremben megtanultak, a mintagazdaságban ki is próbálták: a szántást, kerti veteményezést, gyümölcsfaápolást, méh- és selyemhernyó-tenyésztést, vetőmag-termesztést, végül a termények ipari feldolgozását.

Sokoldalú oktató munkája mellett könyvet is írt. 1784-ben jelent meg „A paraszt ember Magyarországban, mitsoda és mi lehetne”. Ebben feltárta a magyar falu elmaradottságának okait. Tapintatosan utalt arra, a parasztság bajainak egyik legfőbb oka, hogy nem a saját földjét műveli. Azt írja, hogy a földesuraknak gondoskodniuk kellene a birtoktalan szegénység földhöz juttatásáról. Könyvét gróf Széchenyi Ferenc (Széchenyi István apja) adatta ki. Tessedik iskolája gyorsan híressé vált. II. József császár 1787-ben oklevéllel és aranyéremmel jutalmazta. A nagy eredmények ellenére pénz hiányában és ellenfelei áskálódása következtében az iskolát be kellett zárnia, s működése 1806-ban

végleg megszűnt. Még virágzott iskolája, amikor gróf Festetics György Keszthelyen hasonló intézményt akart felállítani, ezért öt fiatalot küldött Tessedikhez gazdasági ismereteket tanulni. Igazgatói állást is felajánlott Tessediknek, de ő ezt nem vállalta. Az értetlenség és irigység ellenére falujában és gyülekezetében maradt. Áldozatkészségét mutatja, hogy 12.000 forintot (akkori pénzben) a saját zsebéből áldozott az iskolára, noha évi összjövedelme 702 forint volt, amiből egy népes családot kellett eltartania.

Ellenségei azzal vádolták, hogy lelkészi munkáját elhanyagolja. Ellentmond ennek, hogy élete végéig valamennyi beszédét alaposan kidolgozta és leírta. Ezek a kor szellemi irányát, a felvilágosodást tükrözik. Az 1798-i püspöklátogatás 21 füzetnyi szóról szóra kidolgozott prédikációról tesz említést. Sajnos tartalmukat közelebbről nem ismerjük, mert Tessedik halála után elvesztek. Csak egy részükről maradtak fenn kivonatok.

Zseniálisan gazdaságos beosztással és egyes pénzforgatással sikerült 1788-ban templomot építenie. Gondnokát 400 forinttal Máramarosba küldte épületféért. A faanyagot a

Tiszán és Körösön vízi úton szállíttatta. A fölösleget 400 forintért eladta, így a templom faanyaga ingyen volt. Hasonló ésszerű elgondolások kísérték más építkezéseit is.

Iskolája megszűnése után visszavonult. Testi-lelki ereje csökkent. Éveken át folytatott naplófeljegyzéseit foglalta össze „Szarvasi nevezetességek” című könyvében, és megírta önéletrajzát is.

Eltemette második feleségét is, aki munkájában hű társa volt. Hamarosan ő is meghalt 1820. december 27-én.

Sírja a szarvasi evangélikus ótetető északi szélén áll. Halála után egy évszázadon át nem sok gondot fordítottak rá. Egyik oldalon egy rendetlenül növekedő akácerdő, a másikon lucernatáblák vették körül. Mintha a természet korrigálni akarta volna az emberi hálátlanságot, sírja mellé azt a két növényt növesztette, amelyet ő honosított meg az Alföldön. 1942-ben emelt szobrán ma ez a felirat áll: „*Nem annyira magának vagy övéinek, mint inkább népe javának élt.*”

ALBERT SCHWEITZER

„*Féltőn kímélte mind, mi él, mozog, gyilkoló korban a légynek sem ártott, fajok, népek közt ő nem húzott árkot*”

Scholz László: Schweitzer A.

Gyermekkori élmények

Albert Schweitzer Elzászban született 1875-ben. Édesapja evangélikus lelkész volt. Boldog gyermekkorára mindig szívesen és hálával emlékezett vissza. Két élményt jegyzett fel visszaemlékezéseiben, melyek ebben a zavartalan és gondtalan gyermekkorban mélyen emlékezetébe vésődtek, és későbbi életére is hatással voltak.

Egy zsidó vándorkereskedő ment keresztül falujukon. A gyerekek utánafutottak és csúfolták. A kereskedő néhányszor megfordult, zavarodottan nevetett, jóságosan visszanézve rájuk. „*Zavart mosolyával örökre emlékezetemben maradt, még ma is türelemre kényszerít, amikor haragudni és tombolni szeretnék*” – írta visszaemlékezéseiben.

Egyik barátja biztatására kimentek a falu határába csúzlival madarakra vadászni. Nyugtalan lelkiismerettel, de félve barátja csúfolódásától rálőtt a madarakra. Abban a pillanatban megszólaltak a harangok. „*Mindig, ha a böjti harangok megszólalnak, hálásan gondolok arra, hogy akkor ezt a parancsolatot: 'Ne ölj!', a szívembe harangozták.*”

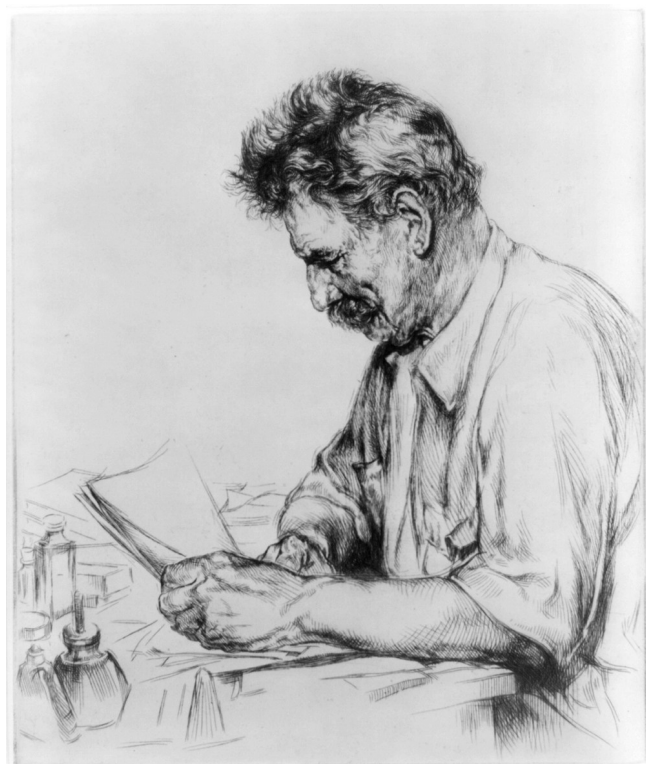
Így találkozott Schweitzer érzékeny lelkű gyermekként a világban levő szenvedéssel és fájdalommal. Esténként titokban megtoldotta imádságát egy mondattal: „*Istenem, őrizd és áldd meg mindent, ami él; őrizd meg minden gonosztól, és engedd, hogy nyugodtan aludjon.*”

Huszonegyedik születésnapján tervet készített jövőjére. Elhatározta, hogy 30 éves koráig a tudománynak, igehirdetésnek és muzsikának él. Mindegyiket szerette, és eredményesen művelte. 30 éves korától azonban valami újat kezd, amivel az embereket tudja szolgálni.

A nagy elhatározás

Mikor 30 éves lett, újra feltette magának a

kérdést: milyen szolgálatot válasszon? Egyik nap az íróasztalán fekvő zöld füzetre esett a pillantása. A Párizsi Missziói Társaság folyóirata volt. Egy felhívást olvasott benne: Mire lenne szüksége a kongói misszióknak? Mindenekelőtt orvosokra. Schweitzer úgy érezte, rá vár ez a szolgálat. Lemondott lelkészi állásáról, s beiratkozott az orvosi egyetemre. Mennyire nehezebben ment most a tanulás, mint húszéves korában! Ha azonban belefáradt a gyógyszerstanba, anatómiába, orgonájához menekült, hogy felfrissüljön.

Amikor kezében volt a diplomája, a Párizsi Missziói Társaság rábízta egyik afrikai telepét, Lambarénét. Hozzátartozói, barátai próbálták lebeszélni. Miért éppen Afrikába? – kérdezték. Schweitzer úgy érezte, hogy az európaiaknak sok adósságuk van az afrikaiakkal szemben. Úgy gondolta, ő a példázatbeli gazdag ember, akinek mindene megvolt, és vígan élt, az afrikai ember pedig Lázár, aki eddig csak rosszat kapott az élettől.

A missziói társaság engedélyt adott rá, hogy lamabarénei telepén kórházat létesítsen, de ezt a saját költségén kellett felépítenie. Ekkor segített rajta Bach. Mindazt a pénzt, amit Bach életrajzáért, Bach kottáinak amerikai kiadásáért, orgonahangversenyeiért kapott, erre használta fel. Barátai is segítettek. 1913 nagypéntekjén indult el feleségével és 70 láda orvosi felszereléssel Afrikába.

Kórház az őserdőben

Lambaréne – Schweitzer munkahelye – az Ogowe folyó partján van. Ez a folyó kb. 1200 km hosszú, párhuzamos a Kongóval. Az utolsó 200 km-en számtalan mellékágra szakadva (delta) a Lopez-foknál ömlik az Atlanti-óceánba. Víz, mocsár és áthatolhatatlan őserdő mindenütt, egészségtelen klíma, megszámlálhatatlan trópusi betegség. Erre a vidékre érkezett Schweitzer 1913-ban, hogy munkáját az afrikai bennszülöttek között elkezdje.

Mivel a kórház felépítéséhez idő kellett, egy ablak nélküli tyúkólban kezdte el munkáját. Ez egyszerre szolgált műtőül, patikául és lakásul. Az első pillanattól kezdve nagyon sok beteget kezelt. Voltak, akik 150-200 km-ről jöttek. Közélebb nem lakott orvos.

Maga írja le, mit jelentett ilyen nyomorúságos körülmények, ennyire rászoruló emberek között gyógyítani: *„Mikor operáció után a beteg felébredt, és csodálkozva körülnézett, újra meg újra ezt ismételte: nem fáj semmim, nem fáj semmim. Megfogta a kezemet, és nem akarta elengedni. Akkor elkezdtem neki és az ott ülőknek beszélni az Úr Jézusról, aki a Dokornak és feleségének megparancsolta, hogy ide az Ogowehoz jöjjenek, s a betegekért éljenek... Az afrikai nap besütött a sötét kunyhóba. Mi pedig, feketék és fehérek, akik egymás mellett ültünk, átértük, hogy testvérek vagyunk.”*

Áldásos, gyógyító munkáját azonban az első világháború megszakította. 1917-ben, mint németet, a franciák internálták. Mikor kiszabadult, mindent előlről kellett kezdenie. A háború alatt eladósodott, mert a kórház fenntartására kölcsönöket kellett felvennie. Pénzt kellett előteremtenie. Svédországba ment. Az érsek tanácsára a gazdag svédeknek adott hangversenyeket, hogy összegyűjtse a pénzt adóssága törlesztésére. Óriási sikere volt. Rövid időn belül még a szükségesnél is több pénz gyűlt össze.

Újra visszatért Afrikába, mely most már második hazája lett. Az elpusztult kórház helyébe szebbet, nagyobbat épített. Ettől kezdve csak akkor jött vissza Európába, ha a kórházának pénzre volt szüksége. Hangversenyei, hanglemezei jövedelmét, majd az 1953-ban kapott Nobel-békedíját a kórház továbbfejlesztésére fordította.

Igehirdetés az őserdőben

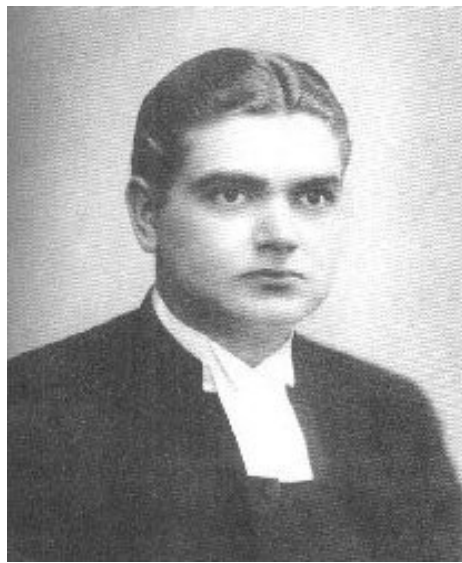
Gyógyító munkája mellett minden vasárnap istentiszteletet tartott fekete betegeknek. Hogyan? Erről is maga ír részletesen: „Az én hallgatóim sok mindentről nem tudnak, ami más keresztyének számára természetes. Erre mindig figyelnem kell. Itt az Ogowe mellett nem tudják pl. mi a szőlőtő, gabonaföld.” Számunkra talán furcsa istentiszteleteket tartott. El kellett néznie, hogy hallgatói a prédikáció alatt ebédet főznek, halászhálót javítanak, gyereket ápolnak. Mégis azt mondta: ha valaki a kórházi tartózkodása befejeztével csak három-négy olyan mondást visz magával, amelyek gondolatokat ébresztenek benne, nagy dolog történt vele, ami egész életére kihathat. Legszívesebben arról a békességről prédikált, amit Jézus ad az ember szívébe. Jól tudta, hogy ezeket az egyszerű bennszülötteket

mennyi félelem, babonaság tartja fogságban. Különösen a gonosz szellemektől félték, akik minden bajnak okozói. Félelmükben mindenféle fétekkel védekeztek ellenük (madártollak, leopárdköröm, emberi koponya stb.) Schweitzer Jézus szeretetéről beszélve ettől az örökös félelemtől akarta megszabadítani őket.

Életet féltő szeretete azonban nem korlátozódott csupán lambarénéi munkájára. Minden élőért érzett felelőssége azok közé állította, akik szót emeltek a világ békéjéért, és figyelmeztettek az atomháború veszélyére.

Hosszú évtizedeket töltött Afrikában másokat szolgálva. 90 éves korában (1965) gyógyító munkája közben halt meg. Nevét nem csak keresztyének emlegetik tisztelettel. Életével mindenkinek példát mutatott: hogyan lehet a 20. században másokért élni.

SZTEHLO GÁBOR

„Aki egy életet megment, egy világmindenséget ment meg.”

Talmud

Ezt a mondatot vésték arra az emléklaketre, melyet Izrael svájci nagykövete 1973-ban adott át Sztehlo Gábornak. Ezzel annak a magyar evangélikus lelkésznek mondtak köszönetet, aki életét kockáztatva végezte gyermekmentő misszióját a budapesti ostrom nehéz napjaiban. Ez a szolgálat – rendkívülisége és nagysága ellenére – mégis csak egy része volt az egész életét mindig másokért áldozó munkásságának.

A gyülekezetszervező – A népfőiskolai mozgalom elindítója

Sztehlo Gábor 1909. szeptember 25-én született régi evangélikus családban. Jómódban nőtt fel, ami érzéketlenné tehetné volna mások gondjával szemben. Érdeklődése azonban már fiatalon az elesettek, a szegények felé fordult. Ez indította a lelkészi pályára. Önéletrajzában így vall erről: „A teológiai tanulmányokból amennyire erőm telik, minél többet el akarok sajátítani, mivel csak a vezetésre rendelt embereknél többet tudó ember tud embertársain segíteni.” Tanulmányai befejeztével egy évet Finnországban töltött, ahol mély hatást gyakorolt rá a finn „felébredtek” mozgalma. Ez nemcsak hitét mélyítette el, hanem érdeklődését is felkeltette a népfőiskola iránt.

Sztehlo 1932-ben hazatért Finnországból. Raffay Sándor püspök szentelte lelkésszé, és megbízta a hatvani gyülekezet vezetésével. Itt bontakozott ki először rendkívüli szervezőképessége. Rövid hatvani szolgálata idején a gyülekezet önállósult és templomot épített. Következő szolgálati helyén hasonló munka várta. Ő volt a nagytarcsai gyülekezet első önálló lelkésze és parókiaépítője. A hűségesen végzett gyülekezeti munka mellett a népfőiskola megvalósítása is foglalkoztatta. Az első magyar népfőiskolát 1938-ban finn segítséggel szervezte meg Nagytarcsán. Ez az északi államokból

induló mozgalom a falusi fiatalok képzését szolgálja, hogy „hívó keresztyénné és a haza hűséges, művelt polgárává” váljanak. A mozgalmat az ismert népi írók közül is sokan támogatták (Kodolányi János, Erdei Ferenc, Illyés Gyula és mások). Hiszen a kultúra és a korszerű gazdálkodás ismereteinek továbbadásával az elmaradott parasztság felemelkedését segítette.

A gyermekmentő

A német megszállás lehetetlenné tette a népfőiskolák működését. Sztéhlo Gábor ekkor püspökétől új megbízatást kapott. Másokért végzett szolgálatának legszélesebb körben ismert, hősi korszaka következett. Össze kellett gyűjtenie a zsidó származású gyermekeket, s menedéket kellett teremteni számukra. Sztéhlo szívesen vállalta a feladatot. Nem sejtette, milyen veszélyekkel és megoldhatatlannak látszó problémákkal kell szembenéznie. Minden leleményességét, szervezőképességét és diplomáciai érzékét mozgósítani kellett, hogy az egyre növekvő gyermekszeregek otthont biztosítson, és élelmezésükről gondoskodhasson.

Ennek a 365 napnak történetét tartalmazza később írt naplója, melyet *Isten kezében* címmel adtak ki. Csodával határos módon – elhagyott vagy rendelkezésére bocsátott villákban – sikerült 1500 gyermeknek és körülbelül 500 felnőttnek menedéket nyújtania az ostrom végéig. Erről az időről így ír naplójában: „Az én számomra olyan volt ez az év, mint valami álmom... Rossz álmoknak is nevezhetem... hogy annyi nyomorúság és aljasság létezhet a földön; de csodálatos álmom, hogy Isten nyilvánvaló szeretete akkor sem hagyott el bennünket.” Kalandregénybe illő események sorozata volt ez az év. Sztéhlo azonban ezek mögött az események mögött is meglátta Isten gondviselését. Egy történet a naplóból: Az egyik otthon, ahol gyermekek laktak, a frontvonalba került. Negyvenöt gyermeket kellett átköltöztetni a harcok közben.

„Amikor ajtót nyitok, majdnem elnevettem magam, meglátva a német katona nyakában az erősen szemita jelleget viselő apróságot... Mit meg nem tesz Isten, hogy megőrizze ezeket a gyermekeket!” – írta visszaemlékezésében.

Gaudiopolis: Örömváros

Sztéhlo Gábornak a gyermekek érdekében nemcsak külső veszélyekkel és nehézségekkel kellett megküzdeni. A háborús események a legtöbb gyermek életében mély nyomokat hagytak. Árván vagy félárván maradtak, szemük láttára játszódtak le a legborzalmasabb jelenetek. Végtelen nagy türelemre és szeretetre volt szükség, hogy ezek a lelki sebek begyógyuljanak. Már az ostrom alatt tervezgették a nagyobbakkal együtt, jó lenne egy olyan gyermekvárost alapítani, amelyben békesség és szeretet lakik. Nevet is adtak neki: Gaudiopolis, azaz Örömváros. Az ostrom után birtokba vehették a Weiss Manfréd család nagy parkban levő, félig romos nyaraló épületeit.

Itt alakult meg az önkormányzó ifjúsági állam, amit a gyermekek maguk irányítottak: államfővel, miniszterekkel, saját törvénnyel.

Sztéhlo Gábor korát messze meghaladva a legmodernebb pedagógiai módszerekkel nevelte a rábízottakat. Az ún. „Sztéhlo-gyerekek” évtizedek múltán is hálásan emlékeznek rá, aki mindenkinek „apukája” volt. Az ifjúsági állam összefogta a sokféle gyermeket, eltompultak az otthonról hozott előítéletek, kialakult a testvériség érzése. 1950-ben az államosítás megszüntette az Örömvárost.

Az elesettek szolgálatában

Isten nem hagyta munka nélkül szolgáját. Új feladattal bízta meg. Bár az állam korlátozta az egyházak tevékenységét, a fogyatékos gyermekek és idősök gondozásában igénybe vette segítségüket. Sztéhlo Gábor rövid gyülekezeti beosztások után az egyházi szeretetmunka vezetője lett. Az otthonok működését külföldi segítséggel szervezte meg. Az ő idejében 16 szeretetintézménye volt egyházunknak. (Több, mint akkor bármelyik történelmi egyháznak.) Sztéhlo segítette a kitelepített családokat is.

Élete alkonyán

A gondozottjaiból feléje sugárzó szeretet és hála tartotta vissza, amikor 1956-ban családja Svájcba menekült. Nem ment velük. Amikor okát kérdezték, körülmutatott: „Ezek itt mind szeretnek engem. Ezt a szeretetet nem szabad megcsúfolni!” Családját csak évek múlva tudta meglátogatni. Vissza akart jönni, de

megbetegedett. Svájcban töltött évei alatt is az volt a gondja, hogy az itthon maradtakat segítse. Sok lelkészházaspárnak és másoknak is lehetőséget szerzett svájci üdülésre.

Ura 1974. május 28-án hívta haza. A helybeli postás talált rá a város határában egy padon ülve. Így halt meg, kezében egy levéllel. Hamvait 1984-ben hozták haza, amikor feleségével együtt eltemették a Farkasréti temetőben levő családi sírboltba. A jeruzsálemi Yad Vashem „Igazak ligetében” örökzöld fát

ültettek emlékére. Egyházunkban több intézményt neveztek el róla. Emlékét tisztelettel őrizzük. Méginkább azok, akik itthon és szerte a világban hálásan emlékeznek a tőle kapott szeretetre.

„Isten Jézus Krisztusban testet öltött szeretetének hirdetője és szolgálója volt, aki önmagát egészen a szenvedők, üldözöttek és kétségbeesettek szolgálatára szentelte” – írta róla egyik lelkésztársa.

DIETRICH BONHOEFFER

„Áldó hatalmak oltalmába rejtve
Csak várjuk békén mindazt, ami jó.
Mert Isten őriz híven reggel, este,
Ő hű lesz, bármit hozzon a jövő.”

D. Bonhoeffer – Evang. ékv. 355. ének

Nagy lehetőségek

Dietrich Bonhoeffer (ejtsd: ditrih bonhöfer) 1906-ban született Breslauban. (Ma a várost Wrocławnak hívják, Lengyelországhoz tartozik.) Édesapja ismert ideggyógyász és pszichiáter volt. A család nem sokkal Dietrich születése után Berlinbe költözött. Bonhoeffer itt nőtt fel hét testvérével együtt. Családja anyagi és társadalmi helyzete a kiváló képességekkel rendelkező Bonhoeffernek lehetővé tette, hogy széleskörű tudásra tegyen szert, és világot lásson. Már 21 éves korára elvégezte a teológiát, és doktori képesítést szerzett. Néhány évre rá a berlini egyetemen tanított.

Közben rövid ideig Spanyolországban végzett lelkészi szolgálatot, egy évet pedig cserediákként Amerikában töltött. Berlini hallgatói (egy magyar lelkész is volt köztük) úgy emlékeznek rá vissza, mint akinek előadásai magával ragadták őket. Egyformán lebilincselő erővel beszélt spanyolországi élményeiről vagy az afroamerikai gyülekezetekről. Az itt megismert spirituálék örökre szívéhez nőttek, tanítványainak sokszor játszotta azokat. Nagy tudása, világlátása Istenben gyökerező mély hittel párosult. Sz szenvedélyesen kutatta az igazságot, és hálás szívvel tudott örülni az élet legapróbb örömeinek is. Vidám, derűs egyénisége vonzotta az embereket, de ő is őszinte, nyílt szeretettel fordult feléjük.

Viharfelhők

Bonhoeffer széleskörű tudása, eddig elért sikerei fényes jövő ígéretével kecsegtettek. De a történelem eseményei Németországban sötét vihart jeleztek. Isten terve más volt Bonhoefferrel. Eddig sima életútján most nehéz próbák és akadályok tornyosultak. Ő azonban nem rettent meg tőlük. „Tedd és merd, ami helyes, és ne tántorodj meg a pillanat szeszélyeitől... és ne törődj vele, hogy mi történhet a jövőben... Isten parancsolata elegendő és a hited benne, hogy Ő megtart téged.” Így biztatta barátait az igazsághoz való szenvedélyes ragaszkodással és Istenben való teljes bizalommal.

Hitler 1933-ban uralomra jutott Németországban. A náciizmus nehéz évei következtek. Bonhoeffer – és vele együtt sok más evangélikus lelkész – rögtön felismerte, hogy

milyen veszélyt, szenvedést és embertelenséget jelent ez a német nép számára. Elfogadta ugyan a meghívást Londonba, hogy az ott élő németek között szolgáljon, de egy év után úgy látta: rá nagyobb szükség van otthon.

Hazatért Németországba, s bekapcsolódott a Hitvalló Egyház harcába. Széleskörű külföldi ismertségét arra használta, hogy üldözötteket külföldre segítsen. Közben ő maga is több ízben járt különböző országokban (Svédországban, Angliában, Svájcban stb.) azért, hogy felnyissa a nyugati országok népének és a világ keresztyénségének szemét a nácizmus rémtetteinek meglátására. Utazott, tájékoztatott, segítséget kért népe számára. 1939-ben még egyszer kijutott Amerikába. Ottani barátai le akarták beszélni a hazatérésről, de ő újra visszatért hazájába. Magatartása miatt a Gestapo (német titkosrendőrség) megfigyelés alatt tartotta, eltiltották a szolgálattól, korlátozták utazásait. A növekvő veszélyek azonban nem tudták eltéríteni attól a meggyőződésétől és hitétől, hogy Isten az igazságot, a jót akarja, s neki kötelessége Isten szeretett világáért cselekedni.

A halál árnyékában

Nemcsak egyházát, népét, de az egész emberiséget féltette a rázúduló szenvedésektől. Ez vitte a Hitler-ellenes összeesküvők soraiba. Érdekesen indokolja elhatározását: „*Ha látom, hogy egy részeg sofőr a Kurfürsterdammon 100 km-es sebességgel rohan, akkor mint keresztyén és lelkipásztor nemcsak abban látom a feladatomat, hogy az örült áldozatainak családtagjait vigasztaljam, hanem fel kell ugranom az autóba, mindent meg kell tennem, hogy megakadályozzam sokak életének kioltását.*”

1943-ban letartóztatták. Eleinte Berlinben őrizték. Itt viszonylag könnyebb volt a helyzete. Barátai meglátogathatták, könyveket vittek be neki. Ő pedig fáradhatatlanul dolgozott, írt, s közben evangéliumi hitével, a csüggedést nem ismerő magatartásával erősítette, segítette fogolytársait. Kijuttatott leveleivel kint élő barátait vigasztalta. Börtönlelkésze írta róla megemlékezésében: „*Gyakran úgy tűnt: ő volt a pásztor és én a fogoly.*” Helyzete a katonai összeesküvés kudarca (1944. július 20.) után veszélyessé vált. Koncentrációs táborba vitték, s 1945. április 9-én, közvetlenül a szövetséges

csapatok megérkezése előtt Himmler személyes parancsára kivégezték.

Élete utolsó napjáról egyik fogolytársa, egy angol katonatiszt így emlékezik meg: „*1945. április 8-án, vasárnap rövid istentiszteletet tartott számunkra. Beszéde szívünk mélyére hatott. Megtalálta a helyénvaló szavakat. Alig fejezte be utolsó imádságát, mikor kinyílt az ajtó. Két titkosrendőr lépett be. Így szóltak: Bonhoeffer fogoly velünk jön! Velünk jön – ezek a szavak valamennyiünk számára egyet jelentettek: a veszthelyet. Búcsút vettünk tőle. Hozzám lépett, és így szólt: Ez már a vég, számomra azonban az élet kezdete.*” S még egy egész életére, magatartására jellemző hír utolsó perceiről. Tíz évvel a halála után (1955-ben) juttatta el ezeket a sorokat a flossenbürgi tábori orvos Bonhoeffer barátaihoz. „*Azon a reggelen 5 és 6 óra között ... a félig nyitott ajtón keresztül láttam Bonhoeffer lelkészt a szobájában a padlón térdelve buzgón imádkozni. Mélyen megindított, ahogyan ez a szeretetreméltó ember imádkozott, olyan áhítattal és bizonyossággal, mint aki biztos benne, hogy Isten meghallgatja imádságát. A kivégzés helyén újra rövid imát mondott, és felemelkedve bátran és nyugodtan lépett az akasztófa alá. Néhány perc múlva már halott volt. Több, mint ötven éves orvosi gyakorlatomban nem igen láttam embert magát ennyire Istenre bízva meghalni.*”

Ki volt Dietrich Bonhoeffer? Korunk egyik hőse vagy a 20. század mártírja? Maga is feltette a kérdést:

„*Ki vagyok én?
gyakran kérdik,
hogy e rossz sors
rém-napjait
vidáman, büszkén
és szelíden,
győzelemhez
szokottan
viselem.*”

Maga adja meg a választ is rá:

„*Ki vagyok én?
gúnyol a kérdés.
Ki vagyok mégis?
A Tied,
Te ismeresz engem,
Istenem!*”

Isten szeretetének tanúja volt életében és halálában. Aki a háború nehéz éveiben is teljes bizalommal tudta magát rábízni Isten világot

átfogó nagy szeretetére.

ORDASS LAJOS

Évtizedeken keresztül számtalan rágalmat szórtak rá. Nevét és személyét az „egyházi reakcióval” (maradisággal, szocializmus ellenességgel) azonosították. A fordulat éve (1989) után megkülönböztetett tisztelettel írnak és nyilatkoznak róla. Megérdemli a tiszteletet, bár szerénysége bizonyára tiltakozna ellene.

Ki volt ő, aki ugyan csak két rövid időszakban állt püspökként evangélikus egyházunk élén, mégis személye nélkül nem írható meg a 20. század második felének magyar egyháztörténete?

Személyiségét leghitelesebben önéletrajzából ismerhetjük meg. Ebből őszintén beszél életéről, szolgálatáról, döntéseinek okáról, Istentől elfogadott, élete végéig tartó kényszerpihenőjéről.

Ordass Lajos 1901-ben Bácskában, a mai Szerbiához tartozó Torzsán született. A hatgyermekes kántortanítócsaládban ő volt az ötödik. Gyermekkorától kezdve a templom közelében nőtt fel. „Így nevelődtem arra – írja –, hogy életemben nem éreztem többé ünnepnek az ünnepet, vagy vásárnapnak a vásárnapot, ha templomban nem voltam.” Ezt a templombajárást

azonban nem csupán külsőleges szokásként gyakorolták a családban. Szülei egész életüket istentiszteletnek tekintették. „Életfelfogásuk igen komoly volt, istentiszteletnek tekintették még legfárasztóbb munkájukat is. Bennünk, gyermekekben is kétségtelessé tudták tenni azt a meggyőződésüket, hogy otthonunkban velünk együtt lakik Isten” – emlékezik vissza. Ebben a légkörben gyökerezik az a fegyelmezett, kötelességtudó életszemlélet, ami Ordass Lajost egész életében jellemezte. Szerény anyagi körülmények között éltek. A szülőknél komoly áldozatot jelentett fiúk taníttatása.

Torzától Stockholmig

Középiszkolai tanulmányait Újverbászon kezdte, majd a bonyhádi gimnáziumban folytatta. Első bonyhádi éve végén nagy veszteség érte: édesanyja váratlanul meghalt. A világháború befejezése után egyre bizonyosabbá vált, hogy Torzsa Szerbiához fog tartozni. Ordassnak az a döntése, hogy tovább is Bonyhádon folytatja tanulmányait, a szeretteitől való teljes elszakadással járt. Ez nemcsak azt jelentette, hogy évekig nem találkozhattak, hanem azt is, hogy teljesen önerejére volt utalva. A tanulást anyagi nehézségek között folytatta. Tanítványokat vállalt. A budapesti Evangélikus Teológiai Akadémián, majd Sopronban tanult. Teológiai tanulmányai közben kijutott Halleba. Innen tudott ötévi távollét után először hazalátogatni. Szűkösen anyagi helyzetére jellemző, mennyire örült, amikor öt év után hazatért Torzsára, s először kapott új télikabátot és agyonstoppolt zokniját helyett másikat.

Néhány évi segédlelkészi szolgálat után teljesült régi vágya, eljutott Svédországba. Itt tartózkodása egész életére döntő hatással volt. A svéd egyházzal való kapcsolata élete végéig megmaradt.

A segédlelkésztől a püspökségig

Több évi segédlelkészi szolgálat után került önálló gyülekezeti szolgálatba. Cegléd volt első gyülekezete. Később esperessé választották.

Ceglédről hívta meg a Budapest-kelenföldi gyülekezet lelkészének. Itt élte át családjával együtt a bombázások és az ostrom nehéz idejét. 1945-ben a Bányai Egyházkerület püspökévé választották.

Az egyházban végzett szolgálataira jellemző volt a fegyelmezettség, a kötelességteljesítés pontossága, a nehézségek bátor vállalása. Cegléden megszervezte a gyermek- és ifjúsági munkát, összegyűjtötte a szórványhíveket, majd egyházmegyei presbiteri és gyülekezeti napokat rendezett. Az ostrom napjaiban fáradhatatlanul gondozta a kelenföldieket, bátorítva és vigasztalva őket az ige üzenetével. 1947-ben hosszabb külföldi körutat tett. Jelentős segítséget szerzett a romossá vált templomok, egyházi épületek újjáépítéséhez. Az alakulóban lévő Lutheránus Világszövetség egyik alelnökévé választották, de az első világgyűlésen, Amsterdamban már nem tudott részt venni. Alelnöksége alatt csupán egyszer jutott el világgyűlésre, 1957 nyarán Minneapolisba.

Egész életét és szolgálatát a fegyelmezettség mellett az igazság szenvedélyes szeretete és az őszinteség jellemezte. Ebből támadt többszöri összeütközése a világi hatalommal. Amikor 1944-ben a németek megszállták Magyarországot, nevét tiltakozásul Ordassra magyarosította, bár német származású volt, és eredetileg Wolfnak hívták. Már püspökként ugyanígy szembeszállt azzal a törekvéssel, amely a magyarországi szlovákokat hamis ígéretésekkel kitelepülésre akarta rábeszélteni. Mindkét esetben egyházáért és hazájáért érzett felelőssége indította bátor kiállásra.

Egyházáért, szemben a diktatúrával

Még élesebbé vált ellentéte a világi hatalommal a kommunista diktatúra idején. Többszöri zaklatás és fenyegetés után 1948 szeptemberében koholt vádak alapján letartóztatták. Két évi fegyházra ítélték. A vád ellene „valutával való üzérkedés, izgatás” volt. A tulajdonképpeni ok: tiltakozott az iskolák államosítása, az államhatalomnak az egyház életébe való beavatkozása ellen. Igazságszeretetét és őszinte, egyenes magatartását sem fenyegetésekkel, sem ígéretésekkel nem tudták megtörni.

Ilyen körülmények között alig három évig végezte püspöki szolgálatát. Börtönbüntetését a

szegedi Csillagbörtönben és Vácott töltötte. Kiszabadulása után nagyon nehéz anyagi körülmények közt, visszavonultan élt Budapesten. Feleségével együtt különböző munkákkal, sálkötéssel, kertészkedéssel próbáltak a család anyagi helyzetén könnyíteni. Minden felajánlott kedvezményt, ami súlyos helyzetét enyhítette volna, de ellentmondott igazságérzetének, visszautasított.

1956. október 5-én a Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága nyilvánosan semmisnek mondta ki az ellene felhozott vádakot. Azt írja erről: „...egy dolog volt, aminek szívből örültem..., hogy ezt a határozatot csaknem három héttel a forradalom lejátszódása előtt hozták meg. Nem mondhatták tehát későbbi időkben sem, hogy a népi demokrácia megdöntésére törekvő forradalmi megmozdulás igyekezett megsemmisíteni az ellenem hozott ítéletet.”

Püspöki szolgálatát azonban másodízben sem végezhetette sokáig. S mivel nem volt hajlandó lemondani püspöki tisztéről, 1958-ban kényszernyugdíjazták.

Börtönévei és a kényszerű félreállítások idején Isten ígéjében gyökerező Krisztus-hite tartotta. Letartóztatása előtt és után igaztalan rágalomokkal illették, anélkül, hogy ezek ellen védekezni tudott volna. Gúnyverseket és -rajzokat jelentettek meg róla a sajtóban. Becsületébe gázolva csalással és sikkasztással vádolták. Így palástolták az igazi okot, ami miatt félreállították. Isten azonban addig nem tapasztalt békességgel ajándékozta meg.

Az ítélethirdetés előtt az utolsó szó jogán elmondott beszédében így vall erről: „...keresztény hitemnek sok áldott gyümölcsében volt örömöm. E sokféle gyümölcs között ott volt legtöbbször az a gyümölcs is, amelyiknek lelki békesség a neve. De életem eddigi folyamán Isten olyan fokú lelki békességgel sohasem ajándékozott meg, mint éppen az utolsó öt hét napjaiban. Pedig ezek valóban alkalmasak lettek volna arra, hogy minden eddigi békességemet felborítsák.” Ebből a békességből fakadt, hogy zúgolódás nélkül el tudta fogadni életének tragikus fordulatait.

Vannak, akik fegyelmezettségével és erős akaratával magyarázzák, hogyan tudta magánzárkája idegtépő napjait pontos napirenddel hasznossá tenni. Tíz emlékezetes pontja közt ott szerepelt a reggeli és esti áhítat, egy-egy mondat útravalóul az igéből, egyházi énekek. Magányában az ígére való emlékezése

őrizte meg békességét, és erősítette hitét. Istenre hagyatkozott akkor is, amikor nem értette világosan Isten akaratát. Másodszori félreállítása után írta: „*Ha nagyon sok olyan van is az ő végzésében, amit most még képtelen vagyok megérteni, ez nem változtatja meg meggyőződésemet; Isten jól tudja – és csak Ő tudja – mit tesz! És minden tétlen áldás nyugszik, még akkor is, ha ezt az áldást ma súlyos keresztnek érezzük.*”

Élete utolsó éveiben sok áldott írása született. Imádságai és áhítatai hitéről tesznek tanúságot. 1978. augusztus 14-én halt meg. Az akkori politikai helyzet miatt, de saját kérésére is, szűk családi körben temették el a Budapest-farkasréti temetőben.

Ordass Lajos egy súlyos változásokkal terhes korban volt Krisztus bátor tanúja egyházunkban.

50 lépés az Ószövetség ösvényein

Ez a sorozat 50 olvasmány segítségével ad ízelítőt a Biblia első részének legfontosabb történeteiből és irataiból. Egy tanév alatt izgalmas körsétát tehetünk az ószövetségi történeti- és prófétai könyvek, illetve a bölcsességirodalom ösvényein. Az egyes olvasmányokhoz kapcsolódó kérdések megválaszolása segíthet abban, hogy még figyelmesebben tanulmányozzuk a kijelölt igeszakaszt.

Hogyan érdemes ismerkedni a Bibliával?

IMÁDSÁGGAL: olvasás előtt kérd Isten segítségét igéjének megértéséhez.

OLVASÁSSAL: figyelmesen olvasd el a kijelölt szakaszt, ha szükségesnek érzed, esetleg többször is.

ÉRDEKLŐDVE: keresd meg az olvasmánynak azt a mondatát, amelyik a legfontosabb a számodra.

GONDOLKODVA: tedd fel magadnak a kérdést: Mit üzen most számomra igéjében Isten?

IMÁDKOZVA: köszönd meg Isten útmutatását, és kérd segítségét, hogy aszerint élhess.

KEZDET BEN

1. A teremtés**

1Móz 1,1–2,25

Hogyan nevezte el Isten a boltozatot?

.....
.....

Mit adott Isten az embernek eledelül?

.....
.....

Hogyan hívják az Édenből eredő folyó négy ágát?

.....
.....

2. A bűneset

1Móz 3,1–24

Hová rejtőzött feleségével az ember az Úristen elől?

.....
.....

Ki fog a kígyó fejére taposni?

.....
.....

Kiket és mit állított Isten az Éden kertje elé?

.....
.....

3. Az özönvíz**

1Móz 6,5–7,24

Hogy hívták Nőé három fiát?

.....
.....

Milyen fából kellett Nőének megépítenie a bárkát?

.....
.....

Ki zárta be a bárka ajtaját?

.....
.....

4. Isten szövetsége Nőével

1Móz 8,1–9,17

Mi volt a galamb csőrében?

.....
.....

Mi nem szűnik meg Isten ígérete szerint, amíg csak föld lesz?

.....
.....

Mi lesz az Isten által kötött szövetségnek a jele?

.....
.....

5. Babel tornya**

1Móz 11,1–9

Mi volt az emberek építőköve és habarcsa?

.....
.....

Miért akartak az emberek várost és égis erő tornyot építeni?

.....
.....

Miért nevezték el Babelnek azt a várost?

.....
.....

ÁBRAHÁM, IZSÁK ÉS JÁKÓB

6. Abrám elhivatása

1Móz 12,1–20

Kikkel indult el Abrám Háránból Kánaán földjére?

.....
.....

Mit mondott az Úr Abrámnak Sikemben?

.....
.....

Mit kért Abrám a feleségétől Egyiptomban?

.....
.....

7. Isten szövetsége Abrámmal**

1Móz 15,1–21

Mit üzentek Abrámnak a csillagok?

.....
.....

Milyen állatokból mutatott be Abrám áldozatot az Úrnak?

.....
.....

Melyik két folyó közötti földet ígérte az Úr Abrám utódainak?

.....
.....

8. Izsák születése és az áldozat
1Móz 21,1–22,19

Mit adott Ábrahám Hágárnak az útra?

.....
.....

Milyen fákat ültetett Ábrahám Beérsébában?

.....
.....

Mit áldozott fel Ábrahám Izsák helyett?

.....
.....

9. Jákób és Ézsau versengése**
1Móz 27,1–28,22

Hogyan tévesztette meg Jákób az apját, Izsákot?

.....
.....

Kihez menekítette Rebeka Jákóbot Ézsau bosszúja elől?

.....
.....

Hogyan nevezte el Jákób azt a helyet, ahol álmában égitesteket látott és ígéretet adott neki az Úr?

.....
.....

10. Ézsau és Jákób kibékülése
1Móz 32,1–33,20

Hol tusakodott Jákób?

.....
.....

Mi lett Jákób új neve?

.....
.....

Kinek az arcát fedezte fel Jákób Ézsau arcában?

.....
.....

JÓZSEF TÖRTÉNETE

11. Józsefet eladják testvérei**
1Móz 37,1–36

Mit kérdeztek a testvérek Józseftől, miután elmesélte nekik álmait?

.....
.....

Melyik testvér próbálta Józsefet megmenteni a többiek haragjától?

.....
.....

Mi volt Potifár tisztsége?

.....
.....

12. Börtön és felemeltetés

1Móz 39,1–41,57

Mivé lett József Potifár házában?

.....
.....

Mit jelentett a főpohárnok álmában a három szőlővessző?

.....
.....

Mit kért József a főpohárnoktól?

.....
.....

13. A tíz testvér Egyiptomban**

1Móz 42,1–38

Mivel gyanúsította meg József testvéreit, miután felismerte őket?

.....
.....

Mit tett József, amikor Rúben emlékeztette testvéreit közösen elkövetett vétkükre?

.....
.....

Mit éreztek a testvérek, amikor a zsákokban meglátták pénzes zacskóikat?

.....
.....

14. A testvérek visszatérése

1Móz 43,1–44,34

Milyen ajándékokat vittek a testvérek Józsefnek?

.....
.....

Mekkora ételadagot kapott Benjámín, amikor közösen étkezett Józseffel és többi testvérével?

.....
.....

Mit ajánlott Júda, amikor József rabszolgává akarta tenni Benjámint?

.....
.....

15. József megismerteti magát testvéreivel***

1Móz 45,1–46,7

Hogy hívják azt a földet Egyiptomban, ahol Jákób és népe letelepedik?

.....
.....

Kiknek nem szabad civakodniuk?

.....
.....

Mit mondott éjszakai látomásban Isten Jákób szeméről?

.....
.....

MÓZES ÉS A KIVONULÁS

16. Mózes születése

2Móz 1,1–2,25

Mi volt a neve a raktárvárosoknak, amelyeket Izráel népének kellett építenie Egyiptomban?

.....
.....
Hogy hívták a héber bábákat?

.....
.....
Mit mondott Mózesnek a civakodó héber férfiak egyike?

17. Az égő csipkebokor
2Móz 3,1–4,17

Miért kellett Mózesnek leoldania a saruját?

.....
.....
Miket kell kérnie minden asszonynak szomszédasszonyától?

.....
.....
Mi történt Mózes kezével?

18. A tíz csapás*
2Móz 6,28–11,10

Hová mennek be a békák az Úr ígérete szerint?

.....
.....
Mi volt kalászban és mi virágzott a jégverés idején, illetve mi nem ment tönkre a későbbi érés miatt?

.....
.....
Kikre nem ölti ki a kutya a nyelvét?

19. Páska és kivonulás**
2Móz 12,1–12,42

Milyenek kell lennie a páskabarányoknak?

.....
.....
Amikor a nép kivonult Egyiptomból, hogyan vitte magával a kovásztalan tésztát?

.....
.....
Kié volt az az éjszaka, amikor Izráel népe kivonult Egyiptomból?

20. Átkelés a Vörös-tengeren
2Móz 13,17–14,31

Kinek a tetemét vitte magával Mózes?

.....
.....
Hány ember volt minden egyes egyiptomi harci kocsin?

Milyen széllel hajtotta visszafelé a tenger vizét az Úr?

.....
.....

A TÖRVÉNY ÉS AZ ÍGÉRET FÖLDJE

21. A Tízparancsolat**

2Móz 19,1–20,21

Milyen szárnyakon hozta ki népét az Úr Egyiptomból?

.....
.....

Mit kellett kimosnia a népnek, miután Mózes lejött a hegyről?

.....
.....

Miért kell tisztelni apádat és anyádat?

.....
.....

22. Az aranyborjú

2Móz 32,1–34,35

Melyik oldalukon voltak teleírva a Tízparancsolat kőtáblái?

.....
.....

Melyik hónapban kell megtartania Izráel népének a kovásztalan kenyér ünnepét?

.....
.....

Miért féltek Áron és Izráel fiai közel menni Mózeshez?

23. Józsué, Mózes utóda**

Józs 1,1–1,18

Mit kell olvasnia Józsuénak?

.....
.....

Mit kell készítenie a népnek a Jordánon való átkelés előtt?

.....
.....

Hányszor hangzik el az olvasmányban a „Légy erős és bátor...” biztatás? Ki mondja kinek?

.....
.....

24. Átkelés a Jordánon

Józs 3,1–4,24

Hány könyök távolságot kell tartania a népnek a szövetség ládájától?

.....
.....

Hány kővel lett kevesebb a Jordán medrében a nép átkelése után?

.....
.....

Hányadik hónap hányadik napján fejeződött be a Jordánon való átkelés?

.....
.....

25. Jerikó bevétele**

Józs 5,13–6,27

Kinek a seregében szolgált az a férfi, aki kivont karddal állt meg Józsué előtt?

.....
.....

Miből készültek azok a kürtök, amelyeket a hét pap vitt és fújt meg, miközben megkerülték a várost?

.....
.....

Miért maradhatott életben Ráháb és háza népe?

.....
.....

BÍRÁK

26. Izráel engedetlensége

Bír 2,6–3,6

Hány éves korában halt meg Józsué?

.....
.....

Mely isteneket tisztelte Izráel népe az Úr helyett?

.....
.....

Mely népekkel tette az Úr próbára Izráelt?

.....
.....

27. Debóra Izráel vezetője**

Bír 4,1–5,31

Hány vas harci kocsija volt Jábínnak?

.....

.....

Hogy hívták Mózes sógorát?

.....
.....

Milyenek legyenek azok, akik szeretik az Urat?

.....
.....

28. Gedeon győzelme Midján fölött

Bír 6,1–7,25

Hogyan nevezték el Gedeont, miután lerombolta a Baal oltárát?

.....
.....

Mit álmódott az ellenséges katona?

.....
.....

Mit fogtak Gedeon emberei jobb és bal kezükben?

.....
.....

29. Sámson győzelme a filiszteusok fölött*

Bír 13,1–16,31

Honnan szedte ki Sámson a mézet?

.....
.....

Hogyan gyújtotta fel Sámson a filiszteusok gabonáját?

.....

.....
Mit kellett dolgoznia Sámsonnak a foglyok házában?

30. Ruth története*
Ruth 1,1–4,22

Hogyan nevezte el magát Naomi Betlehemben?

Miben vitte haza Ruth a Boáztól kapott hat mérték árpát?

Hogyan erősítették meg régen Izráelben a rokoni kötelezettséggel vagy cserével kapcsolatos ügyeket?

IZRÁEL FELEMELKEDÉSE

31. Sámuel hallgat Istenre*
1Sám 1,1–3,21

Miért gondolta Éli azt, hogy Anna részeg?

Mit vitt évről évre az ifjú Sámuelnek az édesanyja a főpap házába?

Miből nem engedett semmit a földre hullani Sámuel?

32. Saul király*
1Sám 8,1–10,27

Hogy hívták régebben azt, akit ma prófétának neveznek?

Mit kiáltott Sámuel Saulnak a háztetőre?

Hol rejtőzött el Saul?

33. Dávid és Góliát**
1Sám 16,1–18,16

Mit küldött Isai a számaron Dáviddal Saulnak?

Milyen magas volt Góliát?

Hogyan énekeltek a táncoló asszonyok?

34. Dávid és Saul

1Sám 23,7–24,23

Kik kötöttek szövetséget Zíf pusztájában az erdőségben?

.....
.....

Mit vágott le Dávid a barlangban?

.....
.....

Ki hasonlította magát döglött kutyához és árva bolhához?

.....
.....

35. Dávid király**

2Sám 5,1–7,29

Kiket és miket küldött Dávidhoz Hírám, Tírusz királya?

.....
.....

Miért vetette meg Saul lánya, Míkal Dávidot?

.....
.....

Ki épít házat az Úr nevének tiszteletére?

.....
.....

IZRÁEL HANYATLÁSA

36. Dávid és Betsabé

2Sám 11,1–12,25

Kivel küldte el Dávid Jóábnak az Úriás megöletéséről szóló parancsot?

.....
.....

Mit készített el a gazdag ember a hozzá érkezett utasnak Nátán példázata szerint?

.....
.....

Mit nem mertek megmondani a szolgák Dávidnak?

.....
.....

37. Salamon király**

1Kir 2,1–3,28

Hogyan lett rokona Salamon Egyiptom királyának, a fáraónak?

.....
.....

Mit kért Salamon az Úrtól?

.....
.....

Melyik asszonynak ítélte Salamon az életben maradt gyermeket?

.....
.....

38. Salamon és a templom

1Kir 8,1–9,9

Hová vitték a papok az Úr szövetségládáját?

.....
.....

Mit tett Salamon a nyolcadik napon?

.....
.....

Meghallgatta az Úr Salamon templomszentelési imádságát?

.....
.....

39. Illés és a Baal prófétái*
1Kir 16,29–19,18

Meddig nem ürül ki a lisztesfazék, és meddig nem fogy ki az olajkorsó?

.....
.....

Hány vödör vizet öntöttek Illés oltárára a Karmel-hegyen?

.....
.....

Miért kell Illésnek Damaszkuszba mennie?

.....
.....

40. Jeruzsálem pusztulása***
2Kir 25,1–25,30

Mi lett Cidkijjá király sorsa?

.....
.....

Hová menekült káldeusoktól való félelmében a Júda országában maradt nép apraja-nagyja, a csapatparancsnokokkal együtt?

.....
.....

Ki étkezett Evil-Meródek babiloni királlyal a

fogházból való szabadulása után egész életében?

.....
.....

ZSOLTÁROK ÉS PÉLDABESZÉDEK

41. Az Úr az én pásztorom
Zsolt 23,1–6

Milyen legelőkhöz és vizekhez terel az én pásztorom?

.....
.....

Mit tesz a vessző és a bot?

.....
.....

Mi kísér életem minden napján?

.....
.....

42. Könyörülj rajtam
Zsolt 51,1–21

Mit kedvel az Úristen?

.....
.....

Mi a kedves áldozat Isten előtt?

.....
.....

Mit kell fölépíteni?

.....
.....

43. Áldjad, lelkem, az Urat**

Zsolt 103,1–22

Milyen az Úr szeretete az istenfélők iránt?

.....
.....

Milyen messzire veti el vétkeinket?

.....
.....

Milyenek az ember napjai?

.....
.....

44. Az Úrnak félelme az ismeret kezdete

Péld 1,1–4,27

Kik fogják lakni a földet, és kik maradnak meg rajta?

.....
.....

Milyen kenyeret esznek és milyen bort isznak a bűnösök és gonoszok?

.....
.....

Miért kell minden féltve őrzött dolognál jobban óvni szívedet?

.....
.....

45. Salamon példabeszédei*

Péld 16,1–18,24

Mi hasonlít a lépes mézhez és miért?

.....
.....

Mi az öregek koronája és a fiak ékessége?

.....
.....

Ki talált kincset, és ki nyerte el az Úr jóakarátát?

.....
.....

A PRÓFÉTÁK

46. A szenvedő szolga*

Ézs 51,1–53,12

Kik járnak úgy, mint a ruha, melyet megrág a moly, és mint a gyapjú, melyet megrág a féreg?

.....
.....

Kik és miért fogják be a szájukat?

.....
.....

Kik között kap részt az Úr szenvedő szolgája, és kikkel együtt részesül a zsákmányban?

.....
.....

47. Jeremiás elhívása és üzenet**

Jer 1,1–2,37

Miket látott Jeremiás látomásaiban?

.....
.....

Mit mond a fának és a kőnek Izráel háza, királyával, vezéreivel, papjaival és prófétáival együtt?

.....
.....

Hogy irtották a prófétákat Izráel fegyverei?

.....
.....

48. Dániel az oroszlánok vermében
Dán 6,1–6,29

Mit tartalmazott az a rendelet, amelyet a főkormányzók és kormányzók tanácsára adott ki Dárius király?

.....
.....

Mivel pecsételte le a király a verem szájára tett követ és miért?

.....
.....

Mi lett azoknak az embereknek a sorsa, akik bevádolták Dánielt?

.....
.....

49. Jónás története*
Jón 1,1–4,11

Hol feküdt Jónás mély álomba merülve?

.....
.....

Mit tettek Ninive lakosai, miután meghallották Jónás igehirdetését?

.....
.....

Mi között nem tudnak különbséget tenni a Ninivében élő emberek?

.....
.....

50. Az ítélet napja*
Mal 1,1–3,24

Mit adott az Úr a sakáloknak?

.....
.....

Hogyan tisztítja meg az Úr Lévi fiait?

.....
.....

Kiket írtak be egy könyvbe az Úr előtt?

.....
.....

IMÁDSÁGOK

KONFIRMÁCIÓI OKTATÁS ELŐTT

Mindenható Isten! Nevedben kezdjük el munkánkat. Kérünk, ne hagyj magunkra. Ajándékozz meg figyelemmel, szorgalommal és örömmel tanulás közben. Ne engedd, hogy bármi is eltávolítson bennünket Jézus Krisztustól. Add inkább, hogy minden közelebb vigyen hozzá, mert ő a mi Urunk és Megváltónk, aki bűnbocsánatot szerzett a kereszten. Ámen.

KONFIRMÁCIÓI OKTATÁS UTÁN

Mennyei Atyánk! Hálát adunk, hogy nem fáradsz el velünk törődni. Kérünk, bocsásd meg mulasztásainkat. Nevelj hitben és szeretetben minket. Őrizz meg a bűntől és az erőnkön felül való kísértésektől, hogy igaz, tiszta és hű gyermekeid maradjunk, és örömmel adjunk Neked hálát az Úr Jézus Krisztus által. Ámen.

LUTHER MÁRTON REGGELI IMÁDSÁGA

Hálát adok Neked, mennyei Atyám, szeretett Fiad, a Jézus Krisztus által, hogy ma éjjel minden kártól és veszedelemtől megőriztél, és kérlek, őrizd meg engem a mai napon is a bűntől és minden gonosztól, hogy minden cselekedetem és egész életem tetszésedre legyen. Mert én magamat, testemet, lelkemet és mindenemet kezembe ajánlom. Szent angyalod legyen velem, hogy a gonosz ellenség erőt ne vehessen rajtam. Ámen.

LUTHER MÁRTON ESTI IMÁDSÁGA

Hálát adok Neked, mennyei Atyám, szeretett Fiad, a Jézus Krisztus által, hogy a mai napon kegyelmesen megőriztél. Kérlek, bocsásd meg minden bűnömet, mert vétkeztem azokkal, és őrizd meg ma éjjel kegyelmesen. Mert én magamat, testemet, lelkemet és mindenemet kezembe ajánlom. Szent angyalod legyen velem, hogy a gonosz ellenség erőt ne vehessen rajtam. Ámen.

EVÉS ELŐTTI ÉS UTÁNI IMÁDSÁG

Jövel, Jézus, légy vendégünk,
Áldd meg, amit adtál nekünk. Ámen.

Aki ételt, italt adott,
Annak neve legyen áldott. Ámen.

TEMPLOMBA ÉRKEZÉSKOR

Szent házadba jöttem, Atyám,
Ó, add áldásodat reám.
Imádságom halld meg, kérlek,
S közöld velem szent Igédet. Ámen.

TEMPLOMBÓL VALÓ TÁVOZÁS ELŐTT

Szívem buzgó imádsága,
Szent Igédnek hallgatása,
Nemesítse életemet,
Munkálja üdvösségemet.
Tiszta szívet teremts bennem.
Kísérj áldással, Istenem. Ámen.

ÚRVACSORA ELŐTT

Úr Jézus Krisztus! Szent tested tápláljon drága véred üdítsen, kínos szenvedésed és halálod erősítsen engem! Úr Jézus Krisztus, hallgass meg engem! Add, hogy soha el ne szakadjak Tőled. Szabadíts meg a gonosz ellenségtől, tarts meg az igaz hitben, hogy Téged a választottak seregével dicsérjelek és áldjalak a földön ideig és a mennyben örökké. Ámen.

ÚRVACSORA UTÁN

Hálát adunk Neked, mindenható Úristen, hogy felüdítettél minket ezzel az üdvösséges ajándékkal. Kérjük irgalmadat, hogy érleld ezt bennünk erős hitté Irántad és forró szeretetté egymás iránt Jézus Krisztus Urunk által. Ámen.

GYÓNÓ IMÁDSÁG

Vallom előtted, szent és igaz Isten, hogy vétkeztem ellened és embertársaim ellen gondolattal, szóval és cselekedettel. Sok jót elmulasztottam, sok rosszat elkövettem. Nem vagyok méltó kegyelmedre, méltó vagyok ítéletedre. Hozzád fordulok mégis: nincs más reménységem. Szent Fiadért, az Úr Jézus Krisztusért kérlek: légy hozzám irgalmas, és bocsásd meg bűnömet. Ámen.

Szövegrészeket, képeket, feladatokat az alábbi kiadványokból válogattunk:

Ágostai Hitvallás. A Magyarországi Evangélikus Egyház hitvallási iratai 2. Ford.: Reuss András és Bódi Emese. Luther Kiadó, Budapest, 2008.

A reformációtól – napjainkig. Evangélikus gyülekezetek, egyházmegyék, kerületek a Dunántúlon. 1. kötet. Szerk: Dr. h. c. Keveházi László. Kiadja a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület, 2011.

Beintker, Horst: Krisztus tanúja – Luther élete. Ford.: Pálffy Miklós. Budapest, Evangélikus Sajtóosztály, 1959, 1993

Evangélikus arcképcsarnok. Szerkesztette: Tóth-Szőllős Mihály. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 2002.

Evangélikus Énekeskönyv. Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, Budapest, 1995.

Evangélikus Konfirmációi Káté. Luther Kiadó, Budapest, 2005.

Foltin Brunó – Gáncs Péter: Élet-jel. Evangélikus konfirmandusok könyve. A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, Budapest, 1985.

Gaius Suetonius Tranquillus: A Caesarok élete. Ford.: Kis Ferencné. Magyar Helikon, 1975.

István király Intelmei (Gondolkodó Magyarok) Szerk.: Szigethy Gábor. Magvető Könyvkiadó, 1982.

Luther Márton. Hit által szabaddá válni – A szabadság kockázata. Munkafüzet tanulók számára a Budapest-Fasori gyülekezetben 1993/94. tanévben. VI–VII. osztály számára. A badeni VPI tanítási modellje alapján fordította és összeállította: Muntagné Bartucz Judit

Luther Márton: 95 tétel. Magyar nyelvre fordította dr. Zsigmondy Árpád latinból két korábbi fordítást is (Takács János 1937, Soproni Líceum 1995) felhasználva. Megjelentette 1996-ban L. M. halálának 450. évfordulója alkalmából az Evangélikus Országos Múzeum és a Huszár Gál Papír- és Könyvesbolt Budapesten.

Luther Márton: Nyílt levél a fordításról és a szentek közbenjárásáról. Fordította: Gesztes Olympia és Szita Szilvia. In: Luther válogatott művei 5. Bibliafordítás, vigasztalás, imádság. Luther Kiadó, Budapest, 2011. 626 – 640. o.

Magyar Katalin – Dombi Alajosné: Felpéc a honfoglalástól napjainkig. Felpécért Alapítvány, 2001.

Ottlyk Ernő: Az egyház története. A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, Budapest, 1979.

Ottlyk Ernő: Az egyház története. Evangélikus vallásnevelési tankönyv az általános iskola V – VI. osztálya számára. Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, Budapest, 1959.

Sárkányiné Horváth Erzsébet – Trajtlerné Koppányi Ágnes: Krisztus tanúi a változó világban. Egyháztörténeti tankönyv 12-14 éves evangélikus tanulók számára. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1998.

Sólyom Jenő: Hazai egyháztörténelem. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1990.

Szókratész Egyháztörténete. Ford.: Baán István. Ókeresztény írók 9. Szent István Társulat. Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 1984.

Terray László: Nem tehetett mást. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest, 1990.

Tubán József: Krisztus népe Isten nagy csodája. Egyháztörténet evangélikus családok részére. Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület és Fraternitás Lelkészei Egyesület, 2009–2010.

Tubán József: Krisztus népe Isten nagy csodája. Egyházismeret evangélikus családok részére. Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület és Fraternitás Lelkészei Egyesület, 2006–2007.

Útitárs. Magyar Evangéliumi Lap. 2001/3. szám

Virág Jenő: Dr. Luther Márton önmagáról. Ordass Lajos Baráti Kör, 1991.

Képek jegyzéke:

5 Pál apostol kora középkori ábrázolása a St. Gallen kolostorból

9 Római katakomba részlete

9 Alexamenos sebete theon – Alexamenos imádja istenét. Római gúnyrajz a keresztre feszített Krisztusról az első századból

14 A székely-magyar rovásírás ábécéje Magyar Adorján által

15 Husz János portréja – 16. századi metszet

16 Ifj. Lucas Cranach (1515–1586): Portré az idős Lutherről, 1551

17 A halállal harcoló férfi. Középkori fametszet

17 Albrecht Dürer: Utolsó ítélet (fametszet)

19 Luther kiszögezi tételeit. Gustave Spangenberg illusztrációja (részlet)

22 Luther Márton a wormszi birodalmi gyűlésen (készítője ismeretlen)

26 Luther bibliafordításának 1541. évi wittenbergi kiadása – címlap. Ifj. Lucas Cranach fametszete (részlet)

26 Erős vár a mi Istenünk – Luther kézírásával. Hermann Kyrieleis hamisítványa

29 Luther Nagykátéjának egy oldala

30 Az Ágostai Hitvallást ábrázoló festmény Györkönyből 1724-ből

32 Bocskai István. Balthasar Caymox metszete a XVII. század elejéről (részlet)

33 Az elítélt protestáns lelkészeket eladják gályarabnak – németalföldi rézmetszet, 1684

36 Haubner Máté portréja a Vasárnapi Újságban

36 Mit kíván a magyar nemzet. 12 pont. A Landerer & Heckenast nyomdában kiadott kiáltvány

54 Luther Márton 1542-ből származó saját kezű végrendelete. Eredetije Budapesten, az Evangélikus Országos Levéltárban található

63 Augustinus. Raphael Custos (1590 előtt–1651) metszete, 1624

65 Rajz Szent Mártonról

67 Paul Gerhardt portréja – Verlag von Georg Wigand, Leipzig, 1857

69 Rézmetszet J. S. Bachról

72 Tessedik Sámuel portréja

74 Albert Schweitzer – Arthur William Heintzelman rajza, 1950

75 A fiatal Sztehlo Gábor (fénykép)

77 Dietrich Bonhoeffer portréja

79 Ordass Lajos püspök arcképe (fénykép)

Ajánlott olvasmányok:

Henrik Sienkiewicz: Quo vadis?

Németh László: Husz János

Guido Dieckmann: Luther – Aki megváltoztatta a világot!

Moldova György: Negyven prédikátor

Terray László: Nem tehetett mást. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest, 1990.

